

sosyalist
yeniden kuruluş
partisi

SYKP

**PROGRAM
VE
TÜZÜK**

**BİR ÇAĞ DÖNÜMÜNÜN
EŞİĞİNDEYİZ!**

Sosyalist Yeniden Kuruluş Partisi

(SYKP)

Program ve Tüzüğü

2015

Olgunlar Sok. 2/11

Kızılay/Çankaya/ANKARA

Tel: 0 [312] 417 79 57

iletisim@sykp.org.tr

www.sykp.org.tr

sosyalist
yeniden kuruluş
partisi

SYKP

PROGRAM

**BİR ÇAĞ DÖNÜMÜNÜN
EŞİĞİNDEYİZ!**

İÇİNDEKİLER

PROGRAM

Bir Çağ Dönümünün Eşiğindeyiz!.....	7
Genel Amaçlarımız ve Yönelimlerimiz.....	8
Kapitalizm Yaşamı ve Uygarlığı Tehdit Ediyor!.....	10
Kapitalizm Toplumsal Varoluşu Tehdit Ediyor!	11
Kapitalizm İnsanlığı Tehdit Ediyor!.....	13
Kapitalizm Üretici Güçleri Boğuyor ve İsraf Ediyor.....	15
Uygarlık Hat Değiştirmeden İlerleyemez!	16
Kapitalizm ve Savaş: Ayrılmaz Bir İkili!	17
Özgürlükler Âlemi Kapitalizmin Ötesinde!.....	18
Kesintiye Uğramış Devrimlerin Dersleri Yol Gösteriyor!.....	19
Kapitalizmin Tarihsel Krizi.....	20
Küreselleşme Bağlamında Emperyalizme Karşı Mücadele.....	21
Anti-Kapitalist Mücadele Alanı Genişlerken.....	27
Kimlik Mücadeleleri Çeşitlenirken	29
Türkiye Kapitalizmi: Devlet Fideliliğinden Yayılmacılığa.....	31
Sermayenin Eski ve Yeni Düzeni.....	34
Kapitalizmle Uyumlu/İlmlı İslamcılık: Sermayenin Hizmetkarı.....	38
Rejim Krizi Boyut Değiştirerek Sürüyor	39
İşçi Sınıfı Yeni Bileşimiyle Tarih Sahnesine Çıkarken	40
Toplumsal Devrimin Uzun Yolu.....	43
Nesnelcilik ve İradeciliğin Ötesi.....	46
Siyasal Devrimler: Toplumsal Devrim Güçlerinin Özgürleştirilmesi	47
Yeni Bir İttifak Siyasetine Doğru.....	49
Kürtlerin Özgürleşme Devrimi	51

Tarihsel Yüzleşme ve Milliyetlere Özgürlük	53
Kıbrıs'ın Kaderine Kıbrıslılar Karar Verir	56
Ezilen Mezhepler ve İnanç Toplulukları.....	57
Alevilik.....	58
Gayrimüslim İnançlara Yaşam Hakkı Yok	60
Özgürlükçü Laiklik	60
Kadın Kurtuluş Mücadelesi.....	61
Heteroseksizm: Kapitalist Cinsiyet Rejiminin Bir Ögesi.....	66
Devrimci Demokratik Bir Dinamik Olarak Gençlik.....	67
Ekoloji: Bir Üst Düzeyde Doğa-İnsan Birliğini	71
Yeniden Kurmak.....	71
Tarımda Kapitalist Dönüşüm.....	74
Kentsel Muharebeler Şiddetlenirken	79
Göçmenler: İnsanca ve Onurluca Yaşamak	82
Herkesin Hakkı.....	82
Engelliler Harekete Geçiyor	84
Çocukların Hakları Var	86
Demokratik ve Sosyal Cumhuriyet Uğrağının Programı.....	87
Güncel Mücadele Hedefleri ve Talepleri	94
Kadınların Kurtuluşu İçin	102
Evrensel Mücadele Hedefleri	105
TÜZÜK	103

SOSYALİST YENİDEN KURULUŞ PARTİSİ (SYKP) PROGRAMI

BİR ÇAĞ DÖNÜMÜNÜN EŞİĞİNDEYİZ!

Büyük umutların büyük kaygıların gölgesinden sıyrılışına; manevi yücelişin zulmün koyuluğu içinde parıldayışına; dayanışma adacıklarının yoksulluk ve yoksunluk okyanusunun derinliklerinden uç verişine; bilgi ve hakikat arayışının kurumsallaşmış yalan ve cehaletin karanlığını deşmesine; vicdanın, “bencil hesabın buzlu suları”ndan kurtuluşuna; başkaldırının boyun eğişi, isyanın tevekkülü bir yana itişine; eleştirinin kabullenişle yer değiştirmesine tanıklık ediyoruz... İnsanlık 20. yüzyıl sona ererken yitirir gibi olduğu bilincine yeniden kavuşmak arzusuyla bir kez daha güçlerini harekete geçiriyor; belleğini yokluyor; yaratıcılığını sınıyor...

Her yerde farklı kozalardan çıksa, farklı yataklarda aksa, farklı dillerde konuşsa, farklı renklerle bezense, farklı eylem biçimlerine bürünse de, dünyanın bütün kıtalarında çatışmanın ilerleme ve devrim kutbunda yer alanların bir ortak özelliği var: Tarihin ileriye doğru hareketinin taşıyıcıları, bugün de binlerce yıldır olageldiği gibi her yerde emekçiler, kadınlar, dışlananlar, işsizler ve gençler! “Yazılı tarih boyunca var olmuş bütün toplumların tarihinin sınıf mücadeleleri tarihi” olduğu bir kez de küresel ölçekte doğrulanıyor. Çok değil, yirmi yıl kadar önce kapitalizmin “Pirüs zaferi”nin sarhoşluğuna kapılıp “tarihin sonu”nu ilen edenler şimdi suspus. Tarih sürüyor!

Ama tarih, peşinen, bu büyük altüst oluşun, umudun, yücelişin, dayanışmanın; bilginin, adaletin, hakikatin, eşitliğin, özgürlüğün, kardeşliğin, emeğin zaferiyle sonuçlanacağına dair bir teminat sunmuyor. İnsanlığın daima ilerleyen bir evrim geçireceğine dair mutlak bir tarih ve doğa yasası yok. Aksi de ihtimal dâhilinde. Maddeci düşünüş, dünyayı yorumlamanın, bilinçli insan eylemi olmaksızın onu değiştirmeye yetmeyeceğini daha 19. yüzyılda ortaya koymuştu. Karşı karşıya bulunduğumuz risk ve tehditlerin artması nedeniyle, bu şimdi daha yakıcı bir ihtiyaç.

GENEL AMAÇLARIMIZ VE YÖNELİMLERİMİZ

- Böyle bir tarihsel konjonktürde inşa edilen Sosyalist Yeniden Kuruluş Partisi'nin (SYKP) nihai hedefi, kapitalist sömürünün ve bütün tahakküm biçimlerinin, bütün eşitsizliklerin, bütün hiyerarşik ve dışlayıcı toplumsal ilişkilerin tasfiye edildiği; işbölümünün aşıldığı, dayanışma ve ortaklaşmanın insanın varoluşunun içselleştirilmiş bir özelliği haline geldiği bir komünist toplumdur. Kır/kent ve kafa/kol emeği çelişkisinin çözüldüğü, cinsler arasındaki egemenlik/bağımlılık ilişkilerinin son bulduğu, bütün toplumsal ilişkilerin, yanı sıra insan-doğa ilişkilerinin de sürdürülebilir bir ortaklaşa evrim ve ekolojik döngülerle uyumlu bir üretim ve tüketim perspektifi ile dönüştürüldüğü bir toplum. Burjuva özel mülkiyetin ortadan kaldırıldığı; “herkese emeğine göre” normunun geçerli olduğu bir evreyi takiben bayrağında “herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacı kadar” şiarı yazılı olan bir komünist toplum.
- Böyle bir toplum bütün yeryüzü ölçeğinde gerçekleştirilebilir ancak SYKP, kapitalizmden komünizme geçişin son tahlilde dünya-tarihsel ve evrensel bir olay ve süreç olduğu gerçeğinden hareket eder. Tarihin de tanıklık ettiği gibi, sosyalist solu ulusal bir ufuk ve tahayyül içinde tutan, sosyalizmi sadece kalkınmacılığa, devlet mülkiyetine, üretici güçlerin ve toplumsal hâsılanın ulusal ölçekte planlı tahsisine indirgeyen, devleti sönmüştürmek yerine “zorunluluklar” mazeretine sığınarak güçlendiren, bunlara koşut bir biçimde sosyalist demokrasiyi adım adım ortadan kaldıran ve komünizm perspektifini çarpıtan hiçbir yerel veya “milli” komünizm anlayışına ve programına itibar etmez. Sosyalizmi, aynı zamanda, emek ve üretim süreçlerinin, istisnasız bütün toplumsal ilişkilerin ve insanların kendilerinin de dönüşümlerden geçtiği bir süreç olarak görür.
- Dünya devriminin ürünü olacak bir evrensel komünizmin yolu; sınırların, ulusların ve ulus-devletlerin ortadan kaldırıldığı, insanların yeryüzünü kendi ortak vatanları olarak sahiplendikleri devrimci dönemde Aydınlanma'nın ancak bir soyutlama olarak vazedebildiği “insanlık” idealinin nihayet gerçekleştiği bir dünya komünler cumhuriyetinden geçer. Yerel veya ülkesel devrimler, ancak istisnasız olarak attıkları her adımda bu hedefi gözetir ve bu hedefle uyumlu olurlarsa küresel bir geçiş sürecine ve komünizm ideale hizmet edebilirler.
- Ancak, bütün ülke, bölge ve kıtalarda eş-zamanlı bir biçimde başlayıp uygun adım bir hızla ilerleyen bir dünya devrimi beklentisi dün olduğu gibi, gelecekte de karşılıksızdır. O, bileşik olduğu ve ortak paydalara

dayandığı kadar, her yerde çelişkilerin farklı bir bileşkesi üzerinde yükselen, çeşitli özgünlükleriyle diğer yerlerden farklılaşan ve eşitsiz gelişen bir süreçtir de. Tarihin kimi uğraklarında dünya genelini etkisi altına alan “bulaşıcı” devrimci dalgalara yol açsa dahi, tek tek ülkelerde emperyalist-kapitalist sistemden kopuşu ve devrimi sadece mümkün değil aynı zamanda kaçınılmaz kılan da bu eşitsiz gelişimdir.

- SYKP, kapitalizmden komünizme geçişi, ana karakteri itibarıyla, dünya çapında bir sosyalist toplumsal devrim süreci olarak kavrar. Ama kimi ülkeler bu sürece devrimci-demokratik açılışlar veya girişlerle dahil olabilirler ve 20. yüzyılda çoğunlukla böyle olmuştur.
- Bu belirlemelerden kalkarak, SYKP, Türkiye’de devrimci-demokratik bir dönüşümün ve sosyalizme yönelişin ifadesi olacak demokratik ve sosyal bir cumhuriyet uğruna mücadele eder. Türkiye’de Demokratik ve Sosyal Cumhuriyeti proletaryanın siyasal iktidarı fethedişinin uğrağı, onun iktidarının özgül bir biçimi, tek ülkede devrimle dünya devrimini buluşturan en uygun hedef olarak görür. Ancak, dünya devrimine büyümediği, bu devrime itilim vermediği, küresel anti-kapitalist mücadelelerle rezonans içinde ilerlemediği müddetçe, tek bir ülkedeki proleter devrimin geriye dönüş ve restorasyon riskini kendi içinde şu veya bu ölçüde ama daima barındırdığı gerçeğini göz önünde bulundurur. İlerlemeyen devrim geriler ve kapitalist dünya tarafından kuşatılır. İlerleyecekse şayet, bir yerel devrime enternasyonalist ve evrenselci olmaktan başka mecburi bir istikamet bırakmayan bir bağıntıdır bu.
- 21. yüzyılda, bu riski gidermek veya en aza indirmek, tek ülkede devrimci kopuşun radikalliğine, burjuva ufkun ötesine geçişine, bölgesel bir programa sahip olmasına, yeni bir uygarlığın çağırıcısı ve başlatıcısı rolünü üstlenmesine, her açıdan evrensel bir belirleyicilik ve ilerilik çıtası dikmesine, küresel anti-kapitalist mücadelelere kendi varlığı ve pratiği ile güçlü bir esin vermesine bağlı. Türkiye bunu yapmanın mümkün olduğu, Doğu ile Batı arasında bir kavşakta duran, kapitalist sistemin çelişkilerinin biriktiği, kesiştiği ve yoğunlaştığı kilit önemde ülkelerden biri. Tarih, Türkiye sosyalist hareketini bu rolü oynamaya davet ediyor.
- Bu nedenle SYKP, belirli bir aşamaya ve gerçekleştiği mekana çakılıp kalmayan, derinleşme, yaygınlaşma ve yetkinleşme dürtüsünü daima koruyan, toplumsal devrim sürecine bütün cephelerde ivme katan kesintisiz bir devrimi savunur.

- Bir zamanlar Marx'ın işaret ettiği gibi, "sosyal" olmayan bir cumhuriyet kesinlikle "demokratik" de olamaz. Ne kadar demokratik olursa olsun, sosyal olmayan, toplumsal çıkarı merkeze almayan, sermayenin ve piyasa ilişkilerinin varlık alanını gün be gün daraltmayan, kapitalizm ötesi bir toplumun temellerini döşemeyen mülküzleştirilenleri mülksüzleştirilmeye girişmeyen bir cumhuriyet zamanla ve kolaylıkla sermayenin bir aleti haline gelir.
- SYKP, burjuva özel mülkiyetin ilgasını mülksüzleştirilenlerin üretim araçlarını ve üretimin koşullarını kolektif yeniden temellükü olarak görür. Bu tarihsel adım, doğrudan üreticilerle üretimin maddi koşulları arasındaki kopukluğun nihayet giderilmesidir. Tek tek bireylerce sahiplenilmesi artık mümkün olmayan devasa bir üretici güçler haznesinin herkesin ortaklaşa mülkü kılınmasıdır. Yabancılaşmanın aşılması, toplumsal zenginliğin bireylerin erişimine ve yararlanmasına her açıdan açık hale getirilmesidir.

KAPİTALİZM YAŞAMI VE UYGARLIĞI TEHDİT EDİYOR!

Kapitalizmin bugünkü küresel yayılışı koşullarıdaysa insanlık, dünya üzerindeki etkinliğini anlamlandırmak bakımından yalnızca felsefi değil varoluşsal bir sorunla da yüz yüze. Bütün göstergelerin işaret ettiği gibi, varlığına dünya çapında bir devrimle son verilmediği takdirde kapitalist üretim tarzı, insanlığı ve yerküreyi kendiyle birlikte yok oluşa sürüklemeye devam ediyor. Tarihsel bir atılımla kaderine sahip çıkamazsa, insanlığın önümüzdeki yüzyılda sermaye boyunduruğu altında yaşamayı sürdürmesi bile iyimser bir öngörü sayılabilir.

Doğayı, kendini yeniden üretme ve yenileme kapasitesinden daha büyük bir güçle bozunmaya götüren kapitalist üretim yordamlarının bugünkü işleyişi, yeryüzünde canlı yaşamın sürekliliğini ve varlığını tehdit ediyor. Bütün yerküreyi kasıp kavuran, seller, yangınlar, kuraklıklar; dondurucu soğuklar, kavurucu sıcaklar, susuzluk, toprağın, havanın, suyun zehirlenmesi ve türlerin yok oluşu ile bütün kıtalarda yaşayan bütün insanlara kendisini bir felaketler silsilesi olarak her gün daha çok duyuran ekolojik kriz, uygarlıktan kaçışı değil onu dönüştürmeyi, yeni ve daha ileri bir uygarlığa sıçramak için, insan-insan ve insan-doğa ilişkilerini bir ve aynı anda değiştirmeyi zorunlu kılıyor. Kapitalizm, emek gücüne ya da canlı emeğe karşı nasıl davranıyorsa doğaya da öyle davranıyor: Daha çok kâr için iliğine kadar sömürmek! Eko-

lojik dengenin süre gitmesi dahi üretim tarzında bir devrimi şart koşuyor: Yeryüzünde yaşamı sürdürmek için devrim gerekiyor!

“Kalkınma”, “gelişme”, “büyüme”, “refah” ve “ilerleme” gibi “daha iyi bir gelecek” vaat eden kavramlar sermaye dinamiği ve birikimiyle bağlantılı anlamlarından soyundurulup insanlığın kurtuluşunun gerçek ve maddi imkânlarıyla ilişkilendirilmedikçe hepsinin başına bir “sürdürülebilirlik” eklemek yaklaşan felaketi durdurmak açısından “post-modern” bir duadan fazla bir anlam taşımıyor. Sınırlı bir gezegen, sınırsız bir birikim ve büyüme içtepisinin yön verdiği, sınırsız bir enerji ve ham madde açlığı duyan, her türlü üretimi ve tüketimi hiçbir kısıt yokmuşçasına kamçılaman, tatmin ve yeterlilik nedir bilmeyen, doğayla aramızda gittikçe büyüyen bir “metabolik çatlağa” yol açan obur bir toplumsal sistemi sürgit taşıyamaz.

Kapitalist miyopluk insanı, doğa karşısında dediğim dedik ve başına buyruk bir efendi gibi konumlandırıyor. Doğanın milyarlarca yıl alan kimyasal ve biyolojik evrimle oluşmuş karmaşık bir üretim örüntüsü gibi işlediğini, bunun her türden toplumsal üretim sisteminin verili önkoşulu olduğunu yok sayıyor: Onun nobranlığı despotların binlerce yıldır değişmeyen davranış tarzında özetlenebilir: “Benden sonra tufan!”

Uzağı görmek, insanı doğanın bilinci, doğanın kendisi üzerine düşünme kapasitesi, doğanın evriminin doruğu ve tarih sahnesinde yer aldığı andan bu yana bu evrime bilinci ve etkinliği ile artan oranda etkide bulunan bir ögesi olarak algılamak, tarih boyunca hep olageldiği gibi bu kez de ezilenlerin ve sömürülenlerin düşünürlerinin omuzlarına yüklenen bir görev. Artık bir ikilemin kapısındaız: Uygarlığın doğa ile barışarak ilerlemesi ya da kendisiyle birlikte biyolojik evrimi de geriye sürükleyerek yozlaşıp çözünmesi!

Toplumsal tarihimizi doğanın tarihinin bir bileşeni olarak gören daha derin bir tarih bilinci insanlığa egemen olmadıkça, bu bizi bekleyen kesin bir akıbet. Kapitalizm doğal ve tarihsel sınırlara gelip dayanıyor, sürdürülemez! Yeni bir uygarlık için devrim gerekiyor.

KAPİTALİZM TOPLUMSAL VAROLUŞU TEHDİT EDİYOR!

Kapitalizmin varlığı ve egemenliği, doğa kadar, toplumun varlığı ve insanın toplumsal bir varlık oluşu gerçeğiyle de daha şiddetli bir biçimde çelişiyor. Kâr için üretimle toplumsal ihtiyaçların tatmini arasındaki çelişki gittikçe şiddetlenirken, sermaye, kâr oranlarının düşmesi eğilimiyle başa çıkabilme

kaygısı içinde, geçmişte alışverişin konusu olmayan bütün alanları piyasanın istilasına uğrattıyor. Kamu hizmetlerini ticarileştiriyor; eğitimi, sağlığı, iletişimi, ulaşımı, sosyal güvenliği, kamu güvenliğini, çok değil sadece elli yıl önce parayla alınıp satılması düşünülemez her şeyi metalaştırıyor. Toplumsal olan her şey kârın ve özel-çıkarın nesnesine dönüşüyor. Özelleşiyor! İnsanla insan arasındaki biricik bağ olarak “piyasa” dışında bir şey kalmıyor.

Son elli yılda elektronik, bilişim, iletişim, ulaşım, genetik, süper iletkenler, robotik vb alanlarda gerçekleştirilen teknolojik atılımlar, bunların sağladığı üretken güç kapasitesi ve sanayinin güya “insansızlaştırılması”, bir “özgürlük alemi”nin kapılarının aralanmasını, emekçilerin üretimin zahmetinden kurtulmasını ve bugünkü yerleşik anlamıyla “çalışma”ya daha az vakit harcamasını mümkün kıldığı halde, kapitalizm bu imkânı boğuyor. Üretim sürecinden dışlanmış yüz milyonlarca yersiz yurtsuz ve aç insanı geçinmeleri için çöplüklere, barınmaları için sokaklara sürüyor.

Genetik olarak değiştirilmiş organizmalar ve yapay gıda üretimine dayalı tarımsal sanayilerin ve bu alanda tekel kurmuş uluslararası şirketlerin baskısı altındaki ülkelerde bir yandan geleneksel tarım çökerken, diğer yandan kendi kendine yeterliliğe son verilerek bir tarımsal bağımlılık yaratılıyor. Çiftçi topraktan kovuluyor. Genişleyen hizmet sektörü ve enformel emek piyasası, tarımdan kovulan nüfusu ve sanayide açığa çıkan emeği emmeye yetmiyor. Üretimden dışlanan emekçiler “gereksiz nüfus” haline geliyor. Okyanusların yuttuğu teknelerden, soğuk hava kamyonları ve TIR’lardan, kargo uçaklarından sağ çıkabilenler büyük bir iç ve uluslararası emek göçü dalgası halinde ülkelerin küresel sistemle bütünleşen merkezlerine ve dünyanın kuzeyine doğru akma yolları arıyor. “Dünyanın lanetlileri” toplumun kıyısında parça başı, pis işlere mahkûm ediliyor; her türden istismarın, sömürünün, ayrımcılığın ve horlanmanın nesnesi haline geliyorlar.

Kapitalizmin enformel sektörü ile kayıtlı sektörü arasındaki sınırların nerede başlayıp nerede bittiği artık belirsiz. Enformel sektörde işgücü piyasasının esnekleştirilmesinin başlıca hedeflerinden olan kadınlar, giderek artan oranda, düşük ücretli, güvencesiz ve düzensiz işlerde, kötü koşullarda yapılan ev eksenli işlerde vb ağır bir sömürüye maruz kalıyor. Ekonomik zorunluluklar nedeniyle çalışma hayatına giren kadınların üzerindeki geleneksel rol ayırımından kaynaklanan yükler de çekilmez hale geliyor. Cinayet, soygun, gasp, darp, tecavüz vb her tür suçta yaşanan patlama; dolup taşan cezaevleri, toplumsal bunalımın apaçık göstergesi. Bir zamanlar uygarlığın azabı kadar nimetlerinin de tadıldığı, “taşı, toprağı altın” kentler, artık mil-

yonların balık istifi yığıldığı, servet ve kudret sahiplerinin korunaklı sitemlere çekilerek kendilerini toplumun geri kalanından ayırdığı, her türden mafyanın cirrit attığı, her saniye bir kadının tecavüze uğradığı, nefret cinayetlerinin arttığı, gündelik yaşamın bir karabasana dönüştüğü, “insanın insanın kurdu olduğu” birer sorun yumağı.

Kapitalist sistem nüfusun büyük çoğunluğunu iktisadi ve toplumsal bakımdan içirme, istihdam etme, en asgari ve temel ihtiyaçlarına cevap verme yeteneğini gittikçe yitiriyor. Artık her ulus gerçekte birçok “ulus”tan oluşuyor. Dışlananların, marjinalleştirilenlerin, gettolara kapatılanların, göçmenlerin, uzun ikamet sürelerine rağmen yabancı sayılanların ve yok sayılanların sayısı kabarıyor.

Kapitalist küreselleşmenin saldırısı altında, gittikçe artan sayıda insan için yurttaşlık bağı fişlenmek, izlenmek ve dosyalandırmaktan başka bir anlam taşımıyor. Devletin ve sermayenin yurttaşlarına ilgisi, gerektiğinde cezalandırmak üzere onlara ulaşmayı basitleştirmesi dışında bir değeri olmayan iki soruda özetleniyor: “Annenizin kızlık soyadı” ve “vatandaşlık numaranız!” Neresinden bakılırsa bakılsın, kapitalizm altında “toplumun çözülüşü” bir vakıdır. Toplumun kapitalizme karşıt temellerde yeniden kuruluşu için devrim gerekiyor!

KAPİTALİZM İNSANLIĞI TEHDİT EDİYOR!

Sermaye sahipleri ve devlet yetkilileri daha düne kadar, özellikle ulus-devlet ölçeğinde işlerin iyi gitmediği, krizlerin patlak verdiği ve emekçileri kemer sıkmaya ikna etmenin büyük önem kazandığı zamanlarda “hepimiz aynı gemideyiz” diye tutturlardı. Şimdiyse, kapitalist küreselleşmenin tellalları yeni bir terane uydurdular: “Dünya artık büyük bir köy!” Sanırsınız ki, dünyanın siyasal parçalanmışlığının artık aşılıp sınırların hükmünü yitirmeye başladığı yeni bir insanlık durumu oluşuyor.

Gerçekten de ilişki, iletişim ve bağlantı şebekelerinin çeşitlenip güçlenmesine, zaman ve mekan algısının bir kez daha köklü biçimde dönüşmesine, enformasyonun dolaşımının mekana bağımlılıktan büyük ölçüde kurtulmuş olmasına bakarak, herkesin birbiriyle çok yönlü temas ve etkileşim içinde olduğu, birbirinin derdiyle dertlendiği ve sevincini paylaştığı yeni toplumsal ilişkilerin imkanlarının belirdiğini söyleyebiliriz. Ama tek bir koşulla: Bütün bunlar yalnızca sermayenin küresel akışkanlığına, dolaşımına, yayılmasına, yer değiştirmesine ve birikmesine hizmet eden olanaklar olarak kalmasaydı.

Milyarların ulusal çitler içine hapsedildiği, bir tür küresel sıkıyönetim altında hanesinden çıkıp serbestçe komşusuna gidemediği, buna yeltenmesinin suç olarak tanımlandığı bir dünyada bu “köy” mecazı somut gerçekliği karartıp çarpıtan koca bir yalan! Servet ve kudret sahipleri yeryüzünün değneksiz gezdikleri bir “köy” veya bir sermaye mülkü olmasını çok arzular olabilirler, ama hemen yanı başımızda Schengen anlaşmasıyla takviye edilmiş bir Avrupa kalesi dikilir, bir utanç duvarı Filistin’i boydan boya kat eder, emeğin yeryüzünde serbest dolaşımı dikenli teller, köpekler, detektörler, sonsuz sayıda kırtasiye, vize ve sınır muhafızlarıyla sıkı sıkıya engellenir, pek çok ülkede milyonlarca göçmen “illegal” olarak anılır hatta bazen kurşunlanırken bu dünyanın “bizim [de] köyümüz” olduğuna, hepimizin aynı “küresel köy”ün sakinleri olduğumuza nasıl inanabiliriz.

“İnsanlık” kavramını sözlüklerimize sokan Aydınlanma ve Fransız Devrimi’ydi. Devrimin henüz gürbüzce geliştiği; kendi ilkelerini gerçeklemek için çocuksu bir heyecanla çırpındığı dönemin yurttaşlık anlayışında “yabancı” kavramına yer yoktu. Yurttaşlık bir etnik kökene veya başka türden bir tikel aidiyete gönderme ile tanımlanmıyordu. Ama sermayenin nüfusu türdeşleştirerek ve emek gücünü belirli sınırlar içine hapsederek istikrarlı bir piyasa ve bunu destekleyen egemenlik birimleri ve örüntüleri yaratma ihtiyacı ve burjuvazinin giderek gericileşmesi Aydınlanmanın evrenselci damarına baskın çıktı. Hakeza, sömürge fetihleriyle kendi coğrafyasının dışına çıktığında, bu evrenselci damar Batı merkezci düşünüşün ve sömürgeciliği meşrulaştırmanın dayanağı haline geldi. Evrensel insanlık ve dünya yurttaşlığı ideali, Sovyet devrimiyle birlikte yeniden ihya oldu. Bir dünya devrimiyle sonuçlanmadıkça tamamlanmış olamayacağının bilgisiyle devrim, evrensellğe ve yurttaşlığa her düzeydeki somut eşitsizlikleri aşmayı hedefleyen yeni bir içerik kattı.

Maddi ve teknolojik olanaklar, üretimin her yerde bir dünya üretimi halini almış olması, tarih içinde 1917 devrimiyle gelenen bu en ileri düzeyin ötesine geçmeyi gerçekten de mümkün kılıyor. İnsan, evet, yerküreyi kendi yurdu olarak deneyimleyebilir, toplumsallığını en genel kapsama eriştirerek “evrensel insan”ın doğuşunu müjdeleyebilir. Yeryüzü, ırkların, ulusların, cinslerin, kültürlerin, dillerin, uygarlığın farklı birikimlerinin, yepyeni kaynaşma ve çaprazlamalarla serpildiği rengârenk bir bahçeye, yaşamak bir şenliğe dönüşebilir. Bunun önündeki başlıca engel, kapitalist üretim tarzı, dünya kapitalist sisteminin emperyalist ve hiyerarşik örgütlenişi ve ulus-devletler halinde siyasal bölünmüşlüğüdür. “Köy”, “ağa”sını başından

defetmedikçe gerçekten “küresel” olamaz. İnsanlık kavramını gerçek kılmak için devrim gerekiyor.

KAPİTALİZM ÜRETİCİ GÜÇLERİ BOĞUYOR VE İSRAF EDİYOR

Kolektif emeğin üretken kapasitesini, insanlığı zorunluluğun kölesi olmaksızın çıkaracak bir eşiğe kadar geliştirmek... Emek zamanından durmaksızın tasarruf ederek insanın özgür ve belirlenimsiz faaliyetlerinin fideliği olabilecek bir serbest veya boş zamanı açığa çıkarmak ve gitgide arttırmak... İnsanlığın birikmiş emeğine ve bilimin bir üretici güce dönüşmesine yaslanarak çalışmayı olabildiğince az zahmetli kılmak... Önceki üretim tarzlarında insanlığın hep muzdarip olduğu kıtlıkları aşarak bolluğu genelleşen bir görüngüye dönüştürmek... Bunlar sermayenin, büyük bedeller ödetirken kendisine biçtiği misyonlar ve sığındığı mazeretler.

Günümüzde bütün göstergeler sermayenin sığınacak bir mazereti kalmadığına işaret ediyor. O hızla bir asalağa dönüşüyor; ranta üşüşüyor, bin bir finansal kisveye bürünüyor ve borçlandırılmayı kendi birikiminin en kilit kaldıraçlarından biri haline getiriyor.

Ama insanlığı bütün temel ihtiyaçların rahatlıkla giderileceği, kaynak ayrıl- sa, çok değil, bir on yıl içinde yeryüzünde aç, muhtaç, yoksun, eğitimsiz ve temel sağlık hizmetlerinden yararlanmayan hiç kimsenin kalmayacağı bir mal ve hizmet bolluğunun kıyasına getiren sermaye, bu bolluğu kilit altında tutuyor. Vitrinler ve alışveriş merkezlerinin rafları alıcı bekleyen envai çeşit ürünle tıka basa dolu. Pek çok ülkede çiftçilere ekimleri ve dikmeleri için değil, aksini yapmaları için ödeme yapılıyor. Dünyanın başka yörelerinde yüz milyonlar bir deri bir kemik açlık içinde kıvrılırken, çiftçiler, maliyetleri karşılamayan düşük piyasa fiyatları yüzünden ürünlerini yollara döküyorlar. Sanayide fabrikalar sıklıkla düşük kapasite ile çalışıyor. Dünyanın bir bölümü obeziteden mustaripken, diğer bölümü yetersiz beslenmenin semp- tomlarıyla boğuşuyor. Kısacası, sermaye üretici güçleri engelliyor.

Rivayete göre, sermaye, şiddetlenen küresel rekabetin baskısı altında yeni bir teknolojik devrimin koşuşturması içindeymiş! Oysa içerdiği bütün potansiyellerle emek verimliliğinde ve bilimin üretimin hizmetine koşulmasında yeni bir sıçrama anlamına gelecek yeni bir teknolojik devrim kapitalist üretim ilişkilerinin çerçevesine sığmaz. Sermaye, eşitsiz biçimde gelişse de, pek çok ögesi el altında olan yeni bir teknolojik devrimin arifesinde, gerçekte, ip üstünde cambazlık yapıyor. Bu devrime istem vermek, buluşları

süratle üretime uygulamak yerine genellikle tadilatlarla, uyarlayıcı yeniliklerle yetiniyor. Robotçuluğun hızını kesiyor. Tam otomasyonu farklı sektörlerle hızla yaygınlaştırmaktansa, dönüp emeğin kapasitelerine yükleniyor, emek sömürsünün eski çağlarda kalmış bütün biçimlerini yeniden diriltiyor. Toplam askeri harcamaların küçük bir yüzdesini ayırarak fosil yakıt kullanımını ciddi biçimde düşürmek ve üstün iletkenlerle büyük bir enerji tasarrufu sağlamak mümkünken kapitalizm ayak sürüyor. Adına “post-fordizm” denilen yeni emek süreci örgütlenmesi, aslında bütün bunların izlerini taşıyor.

Bütün bunların tek bir anlamı var: “Sermaye toplumsal zenginliğin ve üretici güçlerin gelişimi karşısında tıpkı lonca düzenine, köleliğe, serfliğe benzer bir konum kazanmaya, bir ayak bağı haline gelmeye” başlıyor. Üretici güçleri özgürleştirmek için devrim gerekiyor.

UYGARLIK HAT DEĞİŞTİRMEYEN İLERLEYEMEZ!

Ancak, kapitalizme karşı bir devrimin sorunu ve görevi artık yalnızca üretici güçleri özgürleştirmek değil. Bu devrim, yeni bir uygarlığın kapitalist uygarlıkla doğrusal devamlılık içindeki bir ileri aşama olamayacağını bilinciyle, kendini tek başına ayak bağı haline gelen üretim ilişkilerini dönüştürmekle sınırlayamaz. Bu doğrusalcı yaklaşımın bir açmaza veya çıkmaza tekabül ettiği sayısız olgunun ve kanıtın desteklediği apaçık bir gerçek. Daha ileri ve yetkin bir aşamaya doğru evrimini sürdürecekseniz şayet, uygarlık markası değiştirmek, başka bir “ilerleme” düzlemine ve ufkuna kaymak zorunda.

Yeni, daha gelişkin ve daha yüksek bir uygarlık, burjuva uygarlığın maddi içeriğini ve geliştirdiği üretici güçler yelpazesini aynen devralamaz. Kârlılığın ve sermaye birikiminin hizmetine koşulmuş yahut bunların damgasını yemiş bilimini ve teknolojisini aynen benimseyemez. Emek süreçlerini ve üretim örgütlenmesini, bunlar tek seçenekmişçesine taklit edemez. Başat mantığını, yöntemlerini ve akılcılığını, geçerlilik alanlarını başka bir perspektif içinde olabildiğince sınırlandırmaksızın veri alamaz. Doğayla ilişki tarzında, zaman ve mekân anlayışında sadece kısmi tadilatlar yapmakla yetinemez. Yaslandığı ve toplumsal örgütlenmenin normu haline getirdiği ikiliklerini (sivil toplum/siyasal toplum, insan/yurttaş, bilinç/arzu, özel/kamusal, ekonomi/siyaset, akıl/akıldışı, insan/doğa, birey/toplum, vb) başka bir kılıkta yeniden üretemez... Yeni bir uygarlığın yolunu açabilmek için devrim gerekiyor.

KAPİTALİZM VE SAVAŞ: AYRILMAZ BİR İKİLİ!

Kapitalizmin tarihi, insanlığın ölçüye vurulamaz bedeller ödemesine ve tarifsiz acılar çekmesine yol açan, ikisi dünya çapında olmak üzere, ardı arkası kesilmez bölgesel ve ülkeler arası savaşların da tarihidir aynı zamanda. Günümüzde ve küreselleşme koşullarında da değişmeyen bir gerçekliktir bu.

Savaş, kapitalizmin içkin bir eğilimi; onun doğasının ve işleyişinin ayrılmaz bir ögesi. Kapitalist rekabetin büründüğü ve bürünmeye daima meyilli olduğu en kıyıcı ve yıkıcı biçim. Dünyayı paylaşmanın ve yeniden paylaşmanın, rekabette üstünlük sağlamanın en şiddetli yolu. Savaş, sermaye fazlasını ve aşırı birikimi kestirmeden eritmenin, yıkımı takiben sermayeye yeni değerlenme ortamları, “yeniden inşa” imkânları sunmanın ve birikimi kamçılamanın en etkili aracı da olageldi hep.

Sadece bu nedenlerle değil, aynı zamanda içerdeki çelişkileri baskılamak veya ihraç etmek, toplumsal huzursuzluğu milliyetçi bir histeriyle, ulusal birlik ve vatanseverlik dayatmasıyla yatıştırmak, demokratik hakları askıya almak ve askeri sınaî kompleksini sermaye birikiminin bir mecrası olarak daima diri tutmak için de savaş dünyanın egemenlerinin hep el altında tuttuğu bir seçenektir.

Savaş, kapitalizme eklemlenmiş patriyarkanın da en keskin biçimleriyle açığa çıkmasına neden olur. Kadınlar savaşın hem mağduru hem nesnesidir. Bir yandan işgal edilen toprakla birlikte ganimet olarak görülür, bedensel ve psikolojik şiddete, tecavüze, doğurganlıklarının denetlenmesine, göçe, yoksulluğa ve eve kapatılmaya maruz kalırlar; diğer yandan bütün kazanılmış hak ve özgürlükleri bir kalemde silinerek, zincirlerinden boşanmış militarizm tarafından “asker annesi” konumuna itilirler.

Günümüzde, kazanılmıyacak bir nükleer dehşet dengesi nedeniyle belli başlı emperyalist odakların doğrudan karşı karşıya geldiği bir dünya savaş-ı şimdilik ufukta gözüküyor olabilir. Ama ara vermeden birbirini takip eden bölgesel savaşlar ile “düşman”ın daha belirsiz olduğu ve hiç bitmezmiş gibi gözüken “terörizme karşı savaş” nedeniyle neredeyse sürekli bir savaş hali içindeyiz. Dünyanın efendileri savaşlarla devrimler ve devrimci dalgalar arasında geçmişte birkaç kez oluşmuş bağı şimdilik koparmış olmanın, savaşı ve orduları büyük ölçüde özelleştirmenin ve uzaktan vuruş üstünlükleriyle kayıpları en aza indirmenin verdiği rahatlıkla bu hali sürdürmekle kalmıyor, savaşı dünya düzenini şekillendirmenin, eski Yugoslavya, Irak ve

Afganistan'da görüldüğü gibi “ulus inşa etme”nin bir aracı olarak da kullanıyorlar. Yeryüzünde kalıcı bir barışı egemen kılmak ve savaşı tarihe gömmek için devrim gerekiyor.

ÖZGÜRLÜKLER ÂLEMİ KAPİTALİZMİN ÖTESİNDE!

Kapitalizm, artık, artan emek verimliliğinin yok ettiği oranda işi, yeni iş olanakları yaratarak telafi edemiyor, edemez. Aynı nedenle, yeni mülksüzleşme ve proleterleşme dalgalarının açığa çıkardığı iş gücünü de ememiyor. Yeni iş kolları, değerlendirme alanları ve ürün döngülerinin sunduğu ek istihdamla hafifletilemeyecek bir sorunla yüz yüzeyiz. Karşımızda işsizlik, hiç bir toplumsal içerme ve bütünleştirme düzeneğinin kapsamadığı bir dışlanmışlık olarak duran facia, aslında artan emek verimliliğinin açığa çıkardığı toplumsal boş zamandır. Adını böyle koymadıkça bu faciaya sahici çözümler bulunamaz.

Böyle bakıldığında çözüm bir sır değil, oracıkta devreye sokulmayı bekliyor: Batı Avrupa'nın kimi ülkelerinde görüldüğü gibi öyle esnek, güvencesiz ve düzensiz istihdam biçimleri arasında aşındırarak değil; çalışma saatlerini emek verimliliğindeki artışı gerçekten karşılayacak şekilde düşürmek, herkesin çalışma hakkını güvenceye alarak işi yeniden dağıtmak, her bir bireyin insanca yaşayacak asgari bir gelir hakkına sahip olduğunu teslim etmek, ev işi ve bakım işleri yükünü kadınların sırtından alarak toplumsallaştırmak ve boş zamanı özerk faaliyetin, insani gelişmenin ve çok yönlülüğün, yeni toplumsal ilişki kiplerinin olanağına çevirerek sermayenin tasallutundan kurtarmak.

Sermaye, öz-etkinliklerin, yepyeni toplumsal ilişki biçimlerinin ve insani yaratıcılığın yatağı olacak bir boş zamanın kendisi için oluşturacağı tehdidin farkında. Bu tehdide başlıca üç biçimde cevap veriyor. İlkin, resmi eğitim sürelerinin uzamasını ve yüksek öğrenimin yaygınlaşmasını işsizliği gizlemenin bir yolu haline getiriyor. İkincisi, çalışma, uyku ve yeniden üretim zamanı arasındaki klasik dilimlenmeyi belirsizleştirerek emeği bir zamansal istikrarsızlık ve müphemlikle kuşatıyor. Ve üçüncüsü, epeydir boş zamanı, belli başlı yolları spor, eğlence, turizm ve kültür endüstrileri olan yeni bir yatırım ve değerlendirme alanına çeviriyor. Boş zamanı sermayenin pençesinden kurtarmak ve özgürlükler âleminin kapısını aralamak için devrim gerekiyor.

KESİNTİYE UĞRAMIŞ DEVRİMLERİN DERSLERİ YOL GÖSTERİYOR!

“Reel sosyalizm”in 1989’da Berlin Duvarı’nın yıkılışıyla simgelenen çöküşü milyonlarca emekçinin kuşaklar boyu savaşıarak elde ettiği toplumsal kazanımların gasp edilmesinin yolunu açmakla kalmadı. İşçilerin 1848’den başlayarak ve Paris Komünü’nden geçerek insanlığa kendi kavgaları, deneyimleri ve kazanımları içinden sundukları, “başka -sosyalist- bir dünya kurma” hedefinin mümkünlüğü ve gerçekçiliği inancı da çöken duvarın altında ağır yaralar aldı. 1980’lerde başlayan kapitalist yeni küreselleşme dalgasının insanlığa karşı dizginlenemez bir saldırı halinde ilerleyebilmesinde ve “sosyalizme karşı bir zafer” olarak kutsanmasında da bütün küresel direnç merkezlerinin çöküşü ve kapitalizme içermesi ciddi bir rol oynadı.

Ama bu fetret devri artık sona erdi. Şimdi kapitalist küreselleşmeye karşı kuzey ve güney yarımkürede başkaldıran milyonlarca emekçi bu nedenle eleştirilerinin mızrak başını kapitalizme doğrultsalar da, mızraklarının sapıyla “çöken sosyalizm” pratiklerine ve öğretilerine de “içeriden” darbeler indiriyorlar. Tıpkı 1848’de olduğu gibi 21. yüzyılın devrimi de “durmaksızın kendisini eleştiriyor, kendi gelişmesini yarıda keserek, tamamlanmış olana geri dönüyor, onu tazelemek için ilk girişimlerinin kararsızlık, zaaf ve zavalılığını acımaksızın didik didik ediyor..”

“Kapitalist modernleşme”den devralınan “sosyalist” kalkınma ölçütleri, üretim teknikleri ve doğaya egemen olma zihniyeti; “işçi denetimi”nin “planlama”dan ve üretimden dışlanması; “zorla kolektifleştirme”; proletarya diktatörlüğünün “tek parti diktatörlüğü”ne bozunması, “sosyalist demokrasi” ve siyasal çoğulculuğun reddi; inanç, ifade, eleştiri ve örgütlenme özgürlüğüne getirilen kısıtlar; akademik ve sanatsal özgürlüğün sınırlandırılması; enternasyonalizmin devlet çıkarlarına ve uluslararası komünist hareketin “sosyalist anavatan”ın savunulması görevine tabi kılınması; yerel özgünlükleri yok sayan “model” dayatmaları, kadınlar ve farklı cinsel yönelim sahipleri üzerinde patriyarkal egemenliğin sürdürülmesi; etnik ve bölgesel farkların asimilasyonu ve benzeri öğreti ve uygulamalara yönelik sorgulamalar bir kez daha “var olan her şeyin eleştirisi” olarak Marksizm’e itibarını iade ediyor. Ve küresel isyan ileriye doğru her adım atışında, evrensel sloganını içeriklendirme zorunluluğuyla her yüz yüze gelişinde “başka bir dünyanın mümkünlüğü”nü temennilerin ötesine geçerek gerekçelendirmeye her girişiminde Marksizm’in felsefi ve politik mirasıyla buluşuyor. Kapitalizmin derinleşen krizine tutarlı bir açıklama bir kez daha Marksizm’de aranıyor ve

bulunuyor. Buna karşılık Marksizm, küresel kapitalizme yönelik her düzeyde eleştiriden yeniden besleniyor, İkinci Enternasyonal'in ekonomizminin tahribatını ve on yıllarca "resmi öğreti" haline getirilerek uğratıldığı bozunmayı onarma olanağına kavuşuyor.

Bütün dünyada, başta işçi sınıfının sömürüye karşı mücadelesi olmak üzere, bütün tahakküm ve ezilme biçimlerine karşı çok eksenli ve çok bileşenli bir direniş ilercisi, özgürlükçü ve eleştirel düşünüşün mirasına dayanarak yeniden ayağa kalkıyor.

Devrimci ve enternasyonalist özülle Marksizm, bir yandan, küresel başkaldırının "devrimci" katkılarından yararlanırken, diğer yandan, onun ulusalçı, cemaatçi ve küresel reformcu akımların yörüngesine kapılarak sonuçsuzluğa mahkûm edilmesi tehlikesine karşı işçi sınıfı ve ezilenleri yeniden devrimci bir dünya görüşüyle donatıyor; işçi sınıfının çok eksenli ve çok bileşenli direniş dinamikleriyle gelişkin ilişkiler kurmasını ve onların mücadelelerini sınıf mücadelesinin kapsama alanına içererek, hegemonyasını ve öncü rolünü tekrardan pratikleştirmesini sağlıyor; dünya devrimi umudunu canlı tutuyor, harekete görüş derinliği ve inanç sağlamlığı aşıyor. Marksizm dünya çapında bir devrimin sorularına ve sorunlarına yanıt verme yeteneğini yeniden kazanıyor ama ona asıl yaratıcı gücünü, bir devrimle yeniden kanıtlanması, dünyayı değiştirmenin bilgisini gerçeğe dönüştürmesi iade edecek.

KAPİTALİZMİN TARİHSEL KRİZİ

Kapitalizm ağır, istisnai, tarihsel ve bu nedenle giderek müzminleşen bir krizden geçiyor. Birbirini takip eden şirket ve ülke kurtarma paketlerine rağmen hükümünü icra etmeye devam eden, hem burjuvaziye hem de işçi sınıfına ve ezilenlere kalıcılık sinyalleri gönderen, birçok bakımdan burjuva çağın sınırlarına işaret eden bir kriz. Burjuvazinin sözcülerinin "Kaynak yok!.." iddialarının aksine, iş bulmak için didinip duran yüz milyonlarca proleter ile tarihte eşi görülmemiş bir niceliğe erişen atıl sermayenin, on yıllardır birbiriyle buluşmadan oracıkta durduğu benzersiz bir kriz.

Bu kriz, ABD'nin bin bir mali hokkabazlığa dayalı konut piyasası balonunun küresel bir bulaşıcılıkla patladığı 2008'de başlamadı. Onun kökleri, bazı bakımlardan ta 1970'lerin başlarına kadar geri gider. O gün bugündür; farklı kriz dinamikleri bazen üst üste binerek bazen ayrışarak, bezen keskinleşerek bazen görece hafifleyerek, bazen bir bölge veya ülkeyle sınırlı

kalarak bazen küresel bir kapsama ulaşarak, bazen patlayıcı bazen derinden bir biçimde işlemeye devam ediyor.

Salt iktisadi pencereden bakıldığında, reel sosyalizmin çözülüşünü ve Çin'in kapitalist sistemle bütünleşmesini takiben açılan yeni pazarlar sayesinde kısmen hafiflese, zamansal ve mekânsal ötelemenin çeşitli yolları bulunsa bile, bunun bir aşırı birikim krizi olduğuna hiç şüphe yok. Ama sadece bu kapsamıyla da önceki benzerlerini fersah fersah aşan bir aşırı birikim. Bunun bir yansıması olan finansallaşma görüngüsü bakımından da önceki krizlerden farklı bir durumla yüz yüzüz. 1970'lerin ortalarından itibaren resesyonun bir müzminleşme eğilimi sergilemesi eşliğinde, günümüzde akıl almaz boyutlara erişen finansallaşma, aynı zamanda rantla kâr arasındaki sınırın bulanıklaşmasının, sermayenin mülkiyeti ile işletilmesi arasında ayrışmanın derinleşmesinin bir ürünüdür.

Ancak, günümüzdeki krizi istisnai kılan etmen asıl olarak bu değil. Onun tek başına bir birikim krizi olmaması, sadece iktisadi bir çerçeveye sığmaması ve çok katlı bir yapı sergilemesidir asıl etmen. Bu, kapitalist üretim tarzının bütün çelişkilerinin eş zamanlı olarak şiddetlendiği, kapitalist toplumun bütün düzey, ilişki ve kurumlarında kendisini giderek daha vurgulu bir biçimde hissettiren, burjuva uygarlığın bütün temel dayanaklarını sarsan tarihsel bir kriz. Ulus-devletten çekirdek aileye, kapitalizmin yaslandığı tüm ikiliklerden toplumsal cinsiyet rollerine, özgül bir insan-doğa ilişkisinden zamanın toplumsal yapılandırılmasına, modern iktidar yapıları ve temsil ilişkilerinden gündelik yaşam pratiklerine ve kapitalist kentten boş zaman etkinliklerine kadar hiçbir düzey bu krizden bağımsız değil. İnsanlığın müzmin bir hal alan bu krizin tahribatını en aza indirmesi ve ondan en az maliyetle çıkması için devrim gerekiyor.

KÜRESELLEŞME BAĞLAMINDA EMPERYALİZME KARŞI MÜCADELE

Kapitalizm daha önceki üretim biçimlerinden sürekli büyüme eğilimiyle ayrılır. Onun için de sadece meta üretimi değil, genişletilmiş meta üretimi olarak nitelenir. Bu büyüme ve genişleme özelliğine eşlik eden bir başka karakteristik ise yayıldığı ölçüde sermayenin merkezileşmesidir. Bu iki özellik de onu tekelci bir dünya kapitalizmine doğru ilerletir. Kapitalizm başından itibaren kaçınılmaz biçimde yayılmacı bir eğilim içinde oldu. Sürekli meta ihracı zorunluluğu, bu üretim biçiminin ilk dönemlerinin ayrılmaz bir özel-

liğini oluşturur. Kapitalizmin tekelci aşamasına tekabül eden emperyalizm ise, sabit sermaye yatırımlarının büyümesiyle ters orantılı biçimde ortalama kâr oranının düşmesinin yarattığı krizleri, meta ihracının yanı sıra sermaye ihracı yaparak ve yeni birikim alanları/sektörleri yaratarak çözmeye çalıştı. Sürekli olarak yeryüzüne yayılan kapitalizmin, bugün kendi üretim ilişkileri alanına dahil etmediği ve kendi pazarı haline getirmediği hemen hemen hiç bir kara parçası kalmadı.

Emperyalist ülkelerin yerküreyi kendi aralarında paylaşmalarının ardından, bu paylaşımından memnun olmayanlar yeniden bir paylaşımı gerçekleştirebilmek için rekabete giriştiler. Emperyalistler arası Birinci ve İkinci Dünya Savaşları bu nedenle çıktı. Çünkü savaşlar, emperyalistler için düşen kâr oranlarını yeniden yükseltmenin en başta gelen araçlarından birini oluşturur. 1945'ten bu yana emperyalistler artık kendi aralarında savaşa girmiyorlar. Bunun nedeni, yakın zamanlara kadar, o tarihten itibaren dünyanın üçte birinin kapitalist dünyadan koparak Sosyalist Bloka dahil oluşuyla birlikte artan "komünizm tehlikesi" ve ABD'nin kapitalist dünyada kurduğu hegemonya idi. Bu iki faktörle birlikte savaş gerilimi, emperyalistlerle dünya anti-emperyalist cephesi arasına kaydı. Günümüzde ise emperyalistler arasındaki gerilim ve rekabet bir dünya savaşı biçiminde tezahür etmiyor olsa da, emperyalistler arası hegemonya mücadelesi yerkürenin birçok bölgesinde bölgesel savaşlar yoluyla devam ediyor.

Kapitalizm, neo-liberal politikalarla yeni bir sermaye birikim modeline yönelerek, 1900'lü yıllarda başlayan sermayenin küreselleşmesi sürecini hızlandırdı. Ulaşım, bilişim ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeleri sermayenin hizmetine sunarak, küreselleşmesinin hızını kesen engelleri bir bir ortadan kaldırmaya yöneldi. 30 yıl önceki durumla karşılaştırıldığında küreselleşme, günümüzün temel bir gerçeği haline geldi. İşin esasını, kapitalist üretim ve dolaşımın artık tüm dünya sathında gerçekleşir hale gelmesi ve kâr oranlarının küresel düzeyde eşitlenmesi, buna bağlı olarak kapitalizmin krizlerini artık dünya çapında yaşıyor olması oluşturuyor. Bunun altında ise, ulaşım, iletişim ve tedarik hızının ciddi biçimde artması, bu kalemlerdeki maliyetlerin bir o kadar düşmesi ve buna bağlı olarak sermayenin üretim ve dolaşım çevriminin görülmemiş ölçüde hız kazanması gerçeği yatıyor.

Küresel şirketler, ana karargahları hala belli bir ülkede olsa da, yatırımlarıyla, istihdamıyla ve üretimiyle onlarca ülkeye yayılmış olarak faaliyet gösteriyor; yüzlerce ülkeye mal satıyor, oralardan ham madde alıyor, dünyanın her köşesindeki borsalarda işlem yapıyor vb. Bu şirketler ve alt şirketleri

dünyanın her yanından gelen sermaye gruplarıyla yerel veya sınırlar ötesi ortaklıklar, birleşmeler ve satın almalar yoluyla kaynaşiyor. Dünya çapında çeşitli düzey ve biçimlerde operasyon yapan bu şirketler, bir yandan kendi ulus-devletlerinin himayesinden sonuna kadar yararlanırken, diğer yandan “öteki” ulus-devletlerin kendilerini sınırlandıran, sermaye akışını yavaşlatan ulusal sınırlarını ve koruma duvarlarını ortadan kaldırmaya çalışıyor ve bunda başarılı oluyor. Bu şirketler, edindikleri politik güçle kendi devletlerini ve onların da eliyle DTÖ, IMF, Dünya Bankası gibi uluslararası kurumları bu yönde politik kararlar almaya zorluyor ve daha geri/bağımlı ülkelere neo-liberal uygulamaları dayatıyor. Artık ulus-devlet sınırları sermaye ve mal akımları bakımından büyük ölçüde engel olmaktan çıkmış durumda. Ulus-devletler, serbest ticaret anlaşmaları, tahkim anlaşmaları vb yollarla egemenlik haklarının bir kısmını küresel sermayenin belirleyici olduğu uluslararası örgüt ve kurumlara devrediyor. Ama bu, onları küreselleşme sürecinin kurbanı olmaktan çok faili haline getiriyor.

Küreselleşme, ekonominin kendi yasalarının ve teknolojik gelişmelerin basit ve kendiliğinden bir tezahürü değil. O, bir sermaye saldırısı, sermayenin krizden çıkış stratejisi ve emekle sermaye arasındaki mücadelede sermaye lehine pekiştirilmiş bir üstünlük yaratma hamlesi.

Bu “küresel” sermaye grupları ellerindeki dünyaya yayılmış medya araçlarını, eğitim kurumlarını, politik bağlantıları, hatta silahlı güçleri kullanarak, Soros örneğinde olduğu gibi, kendi devletlerinin politikalarıyla uyumlu olarak çeşitli ülkelere doğrudan politik müdahalelerde bulunuyor. Kimi zaman da, kendi çıkarları doğrultusunda yaptıkları yatırımlar ve politik hamlelerle ülkelerinin politikasıyla çelişmeyi bile göze alabiliyorlar. Bütün bunlar, kapitalizmin ulus-devlete duyduğu ihtiyaç ile küreselleşme eğilim ve uygulamalarının kaçınılmaz çelişki ve çatışmalarına işaret ediyor.

Öte yandan, sermayenin tekelleşme ve merkezileşme düzeyindeki büyük artış, Lenin’in işaret ettiği gibi, sermaye grupları arasındaki şiddetli rekabeti, bağlı olarak kapitalist devletler arasındaki çıkar çatışmalarını ortadan kaldırmıyor; rekabet kah sertleşerek, kah yumuşayarak devam ediyor.

Sermayenin bu durumu, dünya burjuvazisinin çelişkilerini aşarak siyasi bir birlik yaratmasının önünde engel oluşturuyor. Bu yönde kıtasal ve bölgesel düzeyde başlatılan kimi girişimlerin, örneğin Avrupa Birliği’nin ilerleme hızı ve taşıdığı iç çelişkiler bu türden entegrasyonların ne kadar zor olduğunu gösteriyor. Esasında bir dünya devleti ihtiyacı emperyalist paylaşım

savaşlarından sonra çok daha fazla hissediliyor olsa da, kapitalizmin işleyiş yasaları gereği sürekli kendini yeniden üreten rekabetçiliğin aşılması mümkün değil.

Sermaye daha tümleşik ve akışkan bir dünya piyasası yaratma ihtiyacı ile dünyanın siyasal parçalanmışlığı arasındaki çelişkiyi aşamaz, daha olgunlaşmış bir biçimde yeniden üretir. Marx'ın belirttiği gibi, "sermaye, ancak ve ancak, çok sayıda sermaye olarak" varlık kazandığı, bir evrensel sermaye olamayacağı için bu çelişkiyi içinde taşımak zorundadır.

II. Paylaşım Savaşı sonrasında ABD'nin hegemonyası altında, şiddetli rekabetin sistemi yıkıma uğratma tehlikesini ortadan kaldırmaya veya hiç olmazsa yumuşatmaya yönelik uluslararası ekonomik, siyasi ve kültürel kurumlar yaratıldı. Ama bütün bu gelişmeler devletlerarası rekabeti dışta bırakan bir dünya kapitalizmini getirmedi. Özellikle reel sosyalist rejimlerin yıkılması, Çin'in kapitalistleşmesi sonrasında ABD, başka merkez adayları karşısında kendisinin tek merkez olarak kalmasını sağlamaya yönelik ataklar gerçekleştirdi. Ancak ABD'nin bu tavrı başka küresel güç adaylarının girişimlerini kısıktı. Çin, Japonya, Rusya, Hindistan birer merkez olarak yükselmeye devam ediyorlar. Bunlardan Çin ve Rusya, ABD'nin gücünü sınırlandırmak amacıyla Şanghay İşbirliği Örgütü'nde (ŞİÖ) olduğu gibi işbirliklerine, ortak politik tutumlar geliştirmeye yöneliyor. Bu nedenle, muazzam ekonomik ve askeri gücüne rağmen ABD'nin hegemonik konumu sarsılıyor ve zayıflıyor. Bir hegemonya krizi adım adım kendisini gösteriyor.

Sermaye dolaşımının hiç görülmedik ölçüde hızlanması, sermayenin finansallaşması ve o ölçüde yoğunlaşarak tekelleşmesi, sermayeye tekil ulus devletlere karşı kısmen özerk bir konum kazandırıyor. Ancak başta ABD olmak üzere, sermaye gruplarının ana karargahları olan emperyalist devletler hala sisteme yön verme gücünü elinde tutmaya devam ediyor. Kapitalist neo-liberal politikalar sonucu, belirgin olarak finansal sermaye daha küresel davranışlar gösterirken, ticari ve üretken sermayenin ise esas olarak bölgesel düzeyde yoğunlaştığı görülüyor. Bununla birlikte, fabrikaların ve makinelerin kapitalist merkezlerden çevre ülkelere/kıtalara aktarılması, ürün tasarımı ve yönetim birimleri merkez ülkelerde kalırken üretimin işgücünün ve hammaddenin ucuz olduğu ülkelere kaydırılması gibi uygulamalar da günümüz kapitalizminin belirgin özellikleri arasında yer alıyor.

İkinci Dünya Savaşından sonra, ABD, savaş boyunca oluşmuş anti-faşist ortaklık iklimine ve etkileşimine son vermek, faşizmin yenilgisindeki rolün-

den ötürü Sovyetler Birliği'nin yakaladığı saygınlığı baltalamak, bu ülkeyi savunmacı bir kapanmaya itmek ve kapitalist dünya üzerinde İngiltere'nin yerini doldurarak kurduğu hegemonyasını pekiştirmek amacıyla "Hür dünya" ve "Demir perde ülkeleri" ayrımına dayalı bir "Soğuk Savaş" başlattı. Reel sosyalizmin zaafı, ABD'nin, aynı zamanda içerde muhalefeti bastırma veya Sovyetler Birliği'nin beşinci kolu olarak suçlama gibi hedefleri de bulunan bu ayrımı yerleştirmesini ve bunu "Hür dünya"yı komünizm tehlikesinden korumak gerekçesiyle oluşturulan bir askeri ittifakla, NATO ile, bunun "iç düşman"la mücadele cihazı olan Gladio ağlarıyla tamamlamasını kolaylaştırdı.

Reel sosyalizmin çözüldüğünden sonra, onun askeri ittifakı olan Varşova Paktı dağıldığı ve soğuk savaş sona erdiği halde, NATO yeni üyeler kazanmış, kendi misyonunu değiştirmiş ve müdahale alanını genişletmiş biçimde tahkim edildi. ABD, hegemonyasını muhafaza etmek amacıyla belirli aralıklarla güncellenen yeni bir "güvenlik stratejisi"ne geçti: Başlıca unsurları yeni tehdit belirlemeleri, çerçevesi oldukça genişletilmiş ve "düşman" tanımı kasıtlı olarak muğlak tutulmuş bir "terörizme karşı savaş", uzun bir "terör örgütleri" listesi, sistemle bütünleştirilememiş "şer odağı devletler", yükselen güçlerin kuşatılması ve caydırılması ve istikrarsız bölgelerde "ulus-inşası" olan bir strateji. Yeryüzünde ebedi "barışı ve demokrasiyi" hakim kılacak "Yeni dünya düzeni" bunun kod adı oldu.

Yugoslavya bu gerekçeyle parçalandı. ABD tarafından, 11 Eylül tarihinde İkiz Kulelere saldırının ardından Birleşmiş Milletler (BM) onayı ile Afganistan'a saldırı ve Afganistan'ın işgali, ardından 2003 yılında Irak'a saldırı ve 2008'de Irak'ın topyekün işgali bu gerekçelerle gerçekleştirildi. Saldırgan yeni muhafazakar teori, ABD'nin askeri gücünün etkin biçimde kullanılmasının önünde değişik biçimlerde engel oluşturan BM gibi uluslararası kurumlara tabi olmadan, demokrasi, insan hakları ve bir takım ahlaki gerekçelerle devletlerin iç politikalarına müdahale edilebileceği anlayışına dayanıyordu. George W. Bush, bu teorinin gerekleri doğrultusunda hareket etti. Irak'ın işgalinde bütün müttefiklerinin rızasını alma gereği bile duymadı. "Bizden yana olmayan bize düşmandır" pervasızlığı ile davranmakta beis görmedi. Henry Kissinger, ABD'nin nasıl bir emperyalist güç olduğunu, "Birleşik Devletler geçmişteki büyük imparatorlukların bile rakip olmayacağı bir üstünlüğün tadını çıkarmaktadır" diyerek tarif etti.

Bush, BOP projesini dünya hegemonu olma pozisyonunu korumak için, dünyanın bütün bölgelerine örnek olacak şekilde "Genişletilmiş Ortado-

ğu”ya nizam vermek amacıyla devreye soktu. Irak işgali, bu projenin bir gereği olarak, bölgedeki enerji kaynakları üzerinde denetim kurmak, İsrail’in güvenciliğini sağlamak ve düşman bir hegemonik gücün ortaya çıkmasını önlemek için yapıldı. Ancak ABD Irak’a müdahale ile kimi kazanımlar elde etse de içine girdiği bataklık nedeniyle esas hedef olan İran’ı çökertemedi. Bölgede ve dünyada prestij kaybının önüne geçemedi.

Barack Obama, ABD çıkarları için yeni muhafazakar teoriyi bir kenara koyarak, bölgesel sorunlara sistemin diğer güçlerini de dahil edecek bir politikaya yöneldi. Tunus ve Mısır’da başlayan halk isyanlarının bölgeyi ateşlemesi, Libya, Suriye ve İran gibi “şer odağı” ilan edilen bölge ülkelerine müdahaleyi haklı göstermek için bir bahane olarak kullanılıyor. Son yıllarda hem ekonomik, hem de askeri ve siyasi olarak güçlenen Rusya ve Çin, Libya müdahalesi sonrası elleri boş kalınca, Suriye krizinde Beşar Esad’ın yanında tutum alarak dünya dengelerinde dikkate alınma zorunluluğu olan birer güç olduklarını gösterdiler.

ABD, bu durumun çok önceden farkında olduğu için, Şanghay İşbirliği Örgütü’nün giderek kendisine karşı bir odak oluşturması karşısında Asya-Pasifik stratejisini devreye soktu. Asya-Pasifik bölgesinde, “diplomatik, ekonomik, askeri ve stratejik yatırımların muazzam ölçüde arttırılması” olarak açıklanan bu strateji Çin’in büyük tepkisini çekiyor. Anlaşılan o ki, Ortadoğu ve Merkezi Asya’da ABD tarafından yaratılan felaketler artık Asya-Pasifik bölgesine taşınacak.

Emperyalizme karşı mücadele sosyalistler ve demokrasi güçleri yönünden günümüzde de başat mücadele hedeflerinden biri. Ne var ki, emperyalizmin günümüzde içsel bir olgu olduğu gerçeği göz ardı edilerek tutarlı bir anti-emperyalist mücadele sürdürülemez. Emperyalizm kuramı Marx’ın sermaye birikimi kuramından bağımsız olarak değerlendirilemez. Aksi halde mücadele, sadece dünya devletler sisteminin hiyerarşik örgütlenmesi üzerinden “siyasal bir emperyalizme” karşı mücadeleye indirgenir ki, bu durum ulusal savrulmalara kapı araladığı gibi, sistemi yıkacak bir mücadeleden uzaklaşılmasına da yol açar.

Emperyalizm içsel bir olgudur; çünkü, Türkiye özelinde değerlendirildiğinde, yerel sermaye ile küresel sermayenin entegrasyonunun giderek yükselen düzeyi ve buna paralel olarak devletin altına girdiği uluslararası ekonomik ve politik yükümlülükler sonucu emperyalizm ülkede karar alma mekanizmalarını sadece dışarıdan baskı yoluyla değil, içeriden etkileyebiliyor. Tür-

kiye ekonomisinin yapısı, uluslararası işbölümünün belirlenimi altına girmiş durumda ve ülkenin emperyalist merkezlerle ilişkisinin düzeyi sadece ekonomik alanda değil, siyasi, askeri, kültürel, sportif, polisiye vb alanlarda da yükseliyor. Buna bağlı olarak Türkiye halkı da pek çok alanda emperyalist ülkelerle artan yoğunlukta ilişkilere sahip.

Anti-emperyalist mücadele anti-kapitalist mücadeleyle bire bir örtüşme ve kısmen farklı ittifakları kapsasa da; günümüzde anti-emperyalizm her zamankinden daha da fazla kapitalizm karşıtı perspektiften görülmeğe zorunda. Anti-emperyalist mücadelenin doğrudan küresel hiyerarşiyi ve küresel düzeni hedef alması bakımından da bu iki mücadele eksenini iç içe geçir.

Devrimimizin temel hedeflerinden biri emperyalist sisteme olan ekonomik, politik ve askeri bağımlılık ilişkilerinin koparılmasıdır. Ancak bu, devrimi yerel/ülkesel olmaktan çıkarıp bölge ve dünya devriminin bir adımı haline getirme hedefiyle çelişecek şekilde dünyayla bütün ilişkilerini kesmiş, kendi kendine yetmeye çalışan bir ülke yaratmaya çalışmak anlamına gelmez; ayrıca Ekim Devrimi sonrasında Lenin'in yaptığı gibi emperyalistler arası çelişkilerden yararlanmayı dışlamaz.

Bununla birlikte, her ne kadar devrimimiz dünya devrim süreci perspektifine otursa da, evrensel, bölgesel ve yerel ölçekteki olası veya güncel devrimlerle bağlantılar ve etkileşim gözetilmek kaydıyla, sınıf mücadelesi bakımından siyasi iktidarı hedefleyerek netice almaya en elverişli halka veya başlangıç halkası hâlâ ulusal ölçektir.

SYKP, bu gerçekliğin bilgisi ve bilinci üzerinden sürdürülecek olan bir anti-emperyalist mücadele perspektifini, bu topraklarda kuvvete dönüştürme iddiasına sahiptir.

ANTİ-KAPİTALİST MÜCADELE ALANI GENİŞLERKEN

Kapitalizme karşı mücadele, zaman içinde toplumsal yaşamın bütün düzeylerine yayılan çok görünömlü bir sathı mücadele halini aldı ve almaya devam ediyor. Kapitalizmi belirli bir yönden sorgulayan, onun yayılıp derinleşmesine, yaşamı ve doğayı pençesine almasına, zamanı ve mekânı kendi mantığına yapılandırmasına, cinsiyet rejimine, şu veya bu ikiliğine, bedenleri ve zihinleri disiplinli tarzda kalıba dökmesine karşı özgöl bir muhalefeti temsil eden bir dizi dinamik tarih sahnesinde yerini aldı. Bu durum, işçi sınıfının kapitalizmi aşma mücadelesini de, odağında her zaman ücretli

emek konumundan verilen mücadele bulunmakla birlikte, giderek daha çok cepheli hale getirdi.

Dünyada sadece sermayenin hareket yasalarının pürüzsüz işleyişi ve iktisadi zorunluluklar tarafından şekillendirilen saf veya ideal bir kapitalizm, geçmişte hiç olmadığı gibi, gelecekte de asla olmayacak. Kapitalizm daima tarihsel bir kapitalizm olageldi. Başka ezme/ezilme ilişkilerini devralan, kendi ihtiyaçlarına göre yeniden üreten, kendisine eklemleyen ve onlarla bir ortakyaşarlık ilişkisi geliştiren bir kapitalizm. Patriyarka bunun bir örneği. Anti-kapitalist dinamiklerin bir kaynağı budur.

Ama kadim veya daha eski bir ezme/ezilme ilişkisinin ürünü olmak, bir dinamiği kendiliğinden anti-kapitalist yapmaz. Onu anti-kapitalist kılacak şey, kapitalizm tarafından asla tamamen söğrölup etkisizleştirilemeyecek bir eleştirel derinliğe sahip olmasıdır. “Özel olan politiktir” sloganıyla kapitalizmin kurucu normlarından biri olan özel alan/kamusal alan ikiliğine saldırdığında ve kamusal alanın kapitalizmin çerçevesine sığmayacak bir biçimde yeniden kurulmasını talep ettiğinde, kadın kurtuluş hareketinin yaptığı tam da budur.

Bütün ağırlığıyla, sermaye hakimiyetinin “gerçek boyunduruk” evresinde yaşıyor ve eyliyoruz. Sermaye vantuzlarını her yöne uzatıyor; üretimin toplumsal ve doğal koşullarına el koyuyor; hazır bulduğu haliyle yetinmeyip yaşamı ve doğayı kendi ihtiyaçlarına göre yeniden üretmeye koyuluyor; toplumun genelini ilgilendiren yeniden üretim alanlarını kendi kârlılık ve değerlendirilmesinin konusu haline getiriyor; üretimin eriştiği toplumsallaşma düzeyini ve bunun ürünü olan “müşterekler”i tanımak yerine özelleştiriyor ve toplumsal varoluşla artık her cepheden çatışan hatlar üzerinden birikimini sürdürüyor. Anti-kapitalist dinamiklerin ikinci ve daha zengin kaynağı bu tablodur.

Sadece iktisadi zora dayansaydı, kapitalizm bir gün dahi ayakta kalamazdı. Bu sebeple, kapitalizm, aynı zamanda, zor tekeli ve devlet, nüfusun sevk ve idaresinin tarihsel olarak özgül bir biçimi ve iktidar tekniği, kuşakların sermaye birikiminin isterlerine uygun olarak “eğitim”i ve disipline edilmesi, işgücünün yeniden üretiminin garanti edilmesi ve yine özgül bir beden ve cinsiyet rejimi demektir. Anti-kapitalist dinamiklerin üçüncü kaynağı budur.

Anti-kapitalist dinamiklerin özgül, belirli bir alanda derinleşmiş ama bazen de kısmi, tek yanlı ve hatta bazen son tahlilde düzen içi kalan eleştirilerini,

yeni bir uygarlık perspektifi içinde kapitalizmin bütünsel ve kapsayıcı bir eleştirisiyle dönüştürerek içermek Marksizm'i bekleyen bir görev.

Yüzyıl önce Lenin, bütün ezilenlerin taleplerine ve mücadelelerine sahip çıkmadıkça, işçi sınıfının kendisiyle birlikte bütün toplumun kurtuluşunun yolunu açamayacağını ve "dar çıkarıcı" bir hareketin ötesine geçemeyeceğini vurgulamıştı. Onun bu vurgusunun bugüne yansımaları şudur: Doğrudan doğruya ücretli-emek sömürsünden kaynaklanmayan anti-kapitalist mücadelelere katılmadıkça, işçi sınıfı sermaye ilişkisini ve kapitalizmi tarihe gömemez. Zira anti-kapitalist dinamikleri harekete geçiren, aynı zamanda, emek-sermaye çelişkisinin çeşitli dolayım ve tezahürlerle toplumsal bütünü her cephesine damga vurmaya başlamasıdır.

Öte yandan, sosyalist hareketin önünde de bu dinamiklerle doğru, ilerletici, karşılıklı geliştirici ve etkileşimci bir ilişki kurma görevi duruyor. Ama bunun olmazsa olmaz şartları var: Onların içinde çalışmak ve gelişmelerine hizmet etmek, işçi hareketiyle yakınlaşan eğilimlerini desteklemek, taleplerini tutarlı bir dize içinde içermek, eleştirel diyalogu süreklileştirmek ama aynı zamanda onların özerk varoluşuna azami özeni göstermek...

KİMLİK MÜCADELELERİ ÇEŞİTLENİRKEN

Günümüzün reddedilmez bir gerçekliği olan kimlik mücadeleleri birbiriyle bağlantılı iki temel kaynaktan beslenerek gittikçe çeşitleniyor. Tarihsel kapitalizmin sermayenin emek üzerindeki tahakkümünün dışında, aynı zamanda bir dizi özgül baskı biçimine başvurusu, ırksal, cinsel, cinsiyetçi, ulusal, kültürel ve inançsal nitelikte çeşitli hiyerarşi örüntülerine yaslanması bu kaynaklardan ilki. Kimlik hareketleri buna bir itirazın ve isyanın ifadeleri olarak tarih sahnesine çıktılar. Bu nitelikleriyle şu veya bu kapitalist toplumun bağrındaki dışlama, ayrımcılık, ırkçılık, yok sayma, ezme, marjinalleştirme ve homofobi ilişkilerini sergiliyor ve bir mücadele alanına çeviriyorlar. Dolaysız biçimde iktisadi ilişkilerden kaynaklanmıyor olsalar bile, kurulu düzeni çeşitli yönlerden didikliyor; ilk dürtülerini belirli bir baskı biçiminden alsalar da, radikalleştikleri oranda hem bunun diğer baskı türleriyle ilintilerini keşfetmeye hem de sadece tekil bir kimliğin tanınmasını sağlama hedefinin ötesine geçen bir eleştirel derinlik kazanmaya başlıyorlar.

Modernleşme ve uluslaşma süreçleri, yakın zamanlara kadar, bir hükümlerlik alanındaki toplumun somut çeşitliliğini ve zengin içsel farklılıklarını silmeyi veya en aza indirmeyi amaçlayan türdeşleştirici, özümleyici ve arın-

dırıcı pratikler eşliğinde ilerleye geldi. Şimdi kapitalizm bu alanda da teklıyor, bastırılmış ve baskılanmış olan geri dönüyor. Ama modern öncesinin basit bir bakiyesi biçiminde değil. Tarihsel bir arka plana sahip olmakla birlikte, bir başka bağlamda, kapitalizmin tarihsel krizi koşullarında etkinleşen dönüştürücü bir dinamik olarak...

Kimlik mücadeleleri modernliğin ve ulus-devletin mantığının karşısına başkallığı, somut çeşitliliği ve insanlığın rengarenkliğini çıkarıyor; yer yer anti-modern tonlar ve tınlar taşısalar da, baskın eğilim olarak demokratik bir karakter sergiliyorlar. Türkiye her iki bakımdan da kimlik mücadelelerinin belirli bir eşitsizlikle alevlendiği ve potansiyellerini açığa vurmaya başladığı bir ülke.

Öte yandan, bu mücadelelerin dünyada ve Türkiye'deki meydan okuyucu yükselişi, aynı zamanda, sosyalizmin ve işçi hareketinin çeşitli baskı ve ezilme biçimleri karşısındaki ihmal ve körlüklerine de ışık tutuyor. Onları bu körlüklerden sıyrılmaya, yeni türden bir ittifak siyaseti geliştirmeye, kendileriyle sınıf mücadeleleri arasında geçişken ve akışkan ilişkiler kurmaya davet ediyor.

Ama bu davet her türden kimlik hareketinin aynen, hiçbir gerilim ve tartışma alanı yaratmaksızın onanması gerektiği anlamına gelmez. Sosyalizmin ve işçi hareketinin onlar karşısındaki görevi ikilidir: Özgül bir baskıdan kurtulma yolunda onları koşulsuz biçimde desteklemek ama aynı zamanda kendi tikel kimlikleriyle özdeşleşip kalmalarını, bir toplumsal aidiyet biçimine sabitlenmelerini, öznellik üretiminin çoklu bağıntı ve temas alanlarına sırtlarını dönmelerini, mekânsal, zihinsel ve ilişkisel gettolar yaratmalarını önlemek. Kendilerini oldukları haliyle özgürce ifade etmelerinin önündeki bütün engellerin ortadan kaldırılmasına kayıtsız şartsız omuz vermek ama bununla yetinmeyip hep birlikte ne olacağımız ve ne olmak istediğimiz sorununu da gündemlerine almalarını sağlamak. Kapalı ve kendine yoğunlaşan değil, yeni sentezlere, karımalara, melezeleşmelere, kesişmelere ve zenginleşmelere cevaz veren, hep kendisinin ötesine geçen açık uçlu bir kimlik inşasına yönelmelerini özendirmek...

Bilinmeyen bir geleceğin konusu olan bir beklentiden söz edilmiyor burada. Daha şimdiden, kimlik mücadeleleri içinde böyle bir eğilim uç vermiş bulunuyor. ABD'de siyahların ırkçılık karşıtı mücadelesi bunun ilk haberci işaretlerinin görüldüğü kimlik hareketi olma onurunu taşıyor. Bugün ise, ulus-devlete ve milliyetçiliğe oldukça eleştirel yaklaşan, Kürtlüğü mitolojik

ve özcü göndermelere başvurarak kurmaktan sakınan, Kürdistan'daki etnik, dini ve kültürel çoğulculuğu bertaraf edilecek bir tehdit değil, yaşatılması gereken bir zenginlik sayan Kürt Özgürlük Hareketi, kendisini tarihteki açık uçlu kimlik mücadelelerinin ilk örneklerinden biri olarak kayda geçirmeye aday gözüküyor. Zapatistalar bir başka örnek sunuyor. Aynı eğilim son derece zengin bir tartışma eşliğinde kadın kurtuluş hareketi ve LGBTİ (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks) içinde de yankılanıyor. Sosyalist hareketin kimlik mücadeleleri içinde sermaye çağı ötesi bir insanlık tahayyülüne geçmeye yatkın bir müttefik olarak ilişkilenebilir ve etkileşmesi gereken eğilim budur.

Kapitalizmin kimlik hareketleri karşısında silahsız ve esneme yeteneğinden yoksun olmadığı muhakkak. Farkı metalaştırma, kimlikleri gayri-siyasi ve seyirlik bir kültürel çeşniye dönüştürme gayreti içindeki post-modernizm, bu yönüyle kapitalizmin kimlik temelli mücadelelere bir yanıtı aslında. Ama bu türden mücadeleleri, özellikle de onların açık uçlu bir kimlik inşası doğrultusuna girenlerini soğurmaya ve eklemlemeye yetmeyecek bir esneme olarak kalmaya mahkûmdur.

Kimlik mücadelelerine işçi hareketinin bir bölüni gibi yaklaşmak, onları sınıfsal tahakkümü ve sınıf bilincini gölgeledikleri sanısına kapılmak, olup biteni anlamaktan oldukça uzak kusurlu bir bakış. Tam tersine, kendisini yeni bir uygarlığın taşıyıcı olacak bir donanım ve kapasite ile yeniden kuracaksa şayet, işçi hareketini, mensuplarının çoğunun aynı zamanda bir veya birden çok örgül baskı ve ezilme biçimine maruz kaldığı gerçeğinden hareketle ufkunu genişletme, kendi içini bunların yansımalarından arındırma, kendisini açık uçlu kimliklerin karşılaşma ve beslenme yatağı haline getirme ve kimlik mücadelelerini içerdense etkileme görevi bekliyor.

TÜRKİYE KAPİTALİZMİ: DEVLET FİDELİĞİNDEN YAYILMACILIĞA

Türk sermaye sınıfı modern tarihe gecikerek girdi. Türkiye kapitalizminin geç doğumu, durmaksızın kriz üreten kronik bir sorunun izini taşıya geldi: Sermaye yetersizliği! Türk burjuvazisi, bir sınaı-teknik devrimden beslenmeksizin ve böyle bir devrime öncülük etmeksizin, bir tarım-toprak devrimine dayanmaksızın, büyük toprak sahipleri ve geleneksel eşrafın devlet eliyle ağır uzun ve sancılı bir süreçte başkalaştırılması yoluyla doğdu. Osmanlı'dan arta kalan "72,5 millet"ten tek bir "Türk milleti" yaratılması, bu

“millet”in, bir “iç pazar” oluşturacak şekilde sermaye sınıfı çevresinde birleştirilmesi uğruna “yukarıdan” girilen bütün “modernleşme” ve “çağdaşlaşma” hamlelerinin hep yarı yolda tıkanmasının başlıca nedeni, bu çarpık ve eklektik modernleşmenin, kendisi modern olmayan, bir ayağı toprakta, öbür ayağı ticaret ve faizcilikte duran bir toplumsal ucubenin çıkarlarıncı belirlenmesindedir.

Osmanlı'nın yıkıntıları üzerinde kurulan Cumhuriyet, İttihat ve Terakki'nin sermayenin Türkleştirilmesi politikasını daha da kararlı biçimde uyguladı. Tarihsel nedenlerle en başta Ermeniler, Rumlar ve Süryaniler olmak üzere gayrimüslim azınlık halkların elinde toplanan sermaye, soykırım, soysürüm, katliam, “mübadele”, Varlık Vergisi, 6-7 Eylül gibi linç ve yağma girişimleri ve diğer sistematik baskılar yoluyla “Türk müteşebbisler”e aktarıldı. Türk sermaye sınıfının ilk birikimi bu nedenle kanla ve tarihte ender görülür zulüm örnekleriyle damgalıdır.

Cumhuriyet'in 1940'lar sonunda yaşadığı ilk büyük siyasal altüst oluşun gerisinde de nispeten hızlı toplumsal gelişme ile ağır aksak ekonomik ilerleme arasındaki bu gerilim yatıyordu. “Türk modernleşmesi” İkinci Dünya Savaşı sonrasının iki bloklu dengesi içinde krizden çıkış için “Marshall Yardımı”na el uzattığı günden başlayarak, kendisini sermayenin uluslararası yeniden üretim çemberine de sımsıkı bağlamış oldu. “Sovyet tehdidi” gerekçesi ile Doğu kapısı kapatılır ve Batı kapısı ardına kadar açılırken “içeri” giren yalnızca açlığı duyulan nakit uluslararası kredi-sermaye, teknik-askeri yardımlar ve “Amerikan hayat tarzı” değil, dünya kapitalizminin genel krizleriydi de. 1950'li yıllardan bu yana, emperyalizm, Türkiye'nin aynı zamanda bir “içsel olgu”sudur.

Türk sermayesi başından beri Batılı emperyalist ülkelerin sermayesiyle –dönem dönem değişen düzeylerde– yakın ilişki içinde şekillendi ve işbirlikçi bir karaktere sahip oldu. Bu nedenle ve kapitalistleşmedeki tarihsel gecikmişlik içinde, bu topraklarda gerçekte hiçbir zaman bir “milli burjuvazi” doğmadı. Buna karşılık devletin fideliğinde ve yabancı sermayeyle ilişki içinde doğan yerel sermaye, acente ve bayi olarak başladığı bu ilişkiyi devletin koruma, kollama ve kaynak aktarımları sayesinde palazlanarak bağımlılık ilişkileri çerçevesinde çok yönlü bir bütünleşme içine girdiği küresel sermayenin küçük ortaklığı düzeyine yükseltti.

Bu ortaklığın çelişkili sonuçları ise şunlar: Sağlıksız ama çok hızlı, yarım yüzyılda iki kattan fazla nüfus artışı; çarpık ama devasa kentleşme; tarımda

yaygın makineleşme ve sanayileşme; “ithal ikamesi”ne dayalı birikim stratejisi çerçevesinde montajla başlayan sınai yatırımlar çevriminin otomotiv, imalat, tekstil, metalurji, gıda vb alanlarda yarattığı işgücü ve teknoloji kapasitesi; başta turizm olmak üzere genişleyen hizmetler sektörü; savaş uçakları montajından, tank modernizasyonuna, hafif silah üretiminden askeri teknoloji üretimine, özel sektörün de devrede olduğu çeşitli türde zırhlı araç üretiminden lojistiğe kadar geniş bir alana yayılan askeri-sınai süreç; bütün bunlar çevresinde genişleyen ve Türkiye’nin nicelikçe dünyanın 20 büyük ekonomisi arasında sayılmasını mümkün kılan bir ekonomik kapasite.

Bu çapraşık ilişkiler dünyanın en zengin bireyleriyle, en yoksul kitlelerini; yeryüzünün en yüksek yaşam standardında ömür sürdürenlerle, çöplükten geçinenleri; gününün yarısını asgari ücret karşılığı çalışarak açlık sınırında yaşayan milyonlarca insanla hisse senedi kuponlarının karşılığını tahsil etmek dışında hiç bir iş yapmayan bir avuç insanı; bütün yaptığı her gün insanca yaşamak için çalışacağı bir iş aramak olan 5 milyon insanla, hiçbir gün çalışmasa da yaşayabilen yüz binlerce başka insanı; bütün ömürleri boyunca gördükleri eğitim süresi ortalama yalnızca 3 yıl olan milyonlarca insanla, ABD ve Avrupa üniversitelerine yığılan on binlercesini; cami, karakol ve kışlaya aslan payının ayrıldığı bir kamu bütçesini; kamu yatırımlarına ayrılan payların onlarca katının kâr transferi, iç ve dış borç ödemesi olarak sermayeye aktarıldığı ödemeler dengesini bir araya getiriyor.

İstikrarsızlık içinde büyüyen, kırdan kente bütün toplumsal dokusu hallaç pamuğu gibi atılan; geleneksel toplumsal ilişkileri iki kuşağın ömrü içinde altüst olan Türkiye’nin burjuvazisi; Sovyetler Birliği’nin çöküşü sonrasında oluşmaya başlayan yeni küresel kapitalist hiyerarşide aşağılara doğru itilme tehlikesini ve bölünme kaygısını gidermenin yolu olarak, Avrupa Birliği katarına bağlanmayı gördü. Sermayenin krize bulduğu çözüm; krizin kaynağıyla, kapitalizmin küresel merkezleriyle bütünleşmek ve kriz yükünü hiyerarşinin bir basamak altında yer alan ülkelere aktarmak.

Türkiye sermayesi, toplumsal yapıdaki bütün istikrarsızlık, kriz ve kırılmalı ögelere karşın, ulaştığı birikim düzeyiyle Ortadoğudan Balkanlar’a, Kafkasyadan Orta Asya’ya kadar uzanan bölgede ticaret ve yatırımlarını büyütme, yeni pazarlar bulmaya; bunu güvenceye almak için de politik, askeri ve kültürel etkinliğini arttırmaya yöneliyor. Bu ihtiyacın dış politikadaki yansıması, ABD’nin himayesi altında yürütülen ve “Yeni Osmanlılık” olarak lanse edilen yayılmacılıktır. NATO’nun uç beyliği misyonunda yeni

“aşamalar kaydedilmesi”, bu nedenle ABD ile küresel hegemonya yarışındaki Rusya ve Çin gibi ülkelerle karşı karşıya gelme, başta İran olmak üzere komşu ülkelerle artan rekabet ve düşmanlaşma, bütün bu küresel ve bölgesel gerilimlerin Türkiye’nin içine yansımaları ve içerideki dengeleri zorlaması bunun ilk göze çarpan somut sonuçlarıdır.

Türkiye, bölgede üstlendiği bu riskler eşliğinde ekonomik ve politik etkinliğini arttırıyor ve emperyalist Avrupa kulübünün kapısını bu kozla zorluyor. Ancak AB’nin Türkiye’ye karşı politikası halen değişmiş değil: Türkiye’nin geniş iç pazarından, ucuz işgücünden, askeri kapasitesinden yararlanmak, ama tam üyelik konusunu mümkün olduğunca belirsiz ve sürüncemede bırakmak.

İçerde kendisini “ulus”un geri kalanından toplumsal “yangın duvarları”yla ayıran burjuvazi; son otuz yıl içinde IMF’nin de dayatmasıyla yürütülen “ihracata dayalı büyüme” programları uyarınca küresel mal ve sermaye akışlarını yavaşlatan gümrükler, planlama ve karar alma özerkliği ve yargı denetimini neredeyse sıfırlayarak kaderini küresel kapitalizme daha derinden bağlıyor. Yerel ve küresel sermayenin iç içe geçmesi ve tek bir devlet sınırları içinde gerçekleşmesi olanaksız küresel çıkar ortaklığı, ekonomik-mali, dolayısıyla siyasi ve askeri karar merkezlerini çeşitli düzeylerde ulus-devlet sınırları dışına taşıyor. Türkiye bu ortaklık içinde bir yandan gücü oranında söz sahibi olurken, diğer yanda emperyalizme bağımlılık ilişkilerini yeniden üretiyor.

Neoliberal ekonomik politikalar yalnızca toplumsal coğrafyayı değil kent- sel mekânları da yeniden şekillendirerek küreselleşmenin suretinde yeni bir Türkiye yaratıyor. Yeni sermaye yatırım alanlarında sadece son 30 yıl içinde şekillenen ilişkiler, ekonominin yönelimini ağır sanayiden görece yüksek teknolojiye işletmelere; sinai üretimden fason üretime; finansman ve dış ticarete; inşaata ve turizme; en az bunlar kadar yaygın bir para-döviz akışkanlığı yaratan “gri-ekonomi”ye -kara para aklama, uyuşturucu trafiği, insan ticareti- kaydırıyor.

SERMAYENİN ESKİ VE YENİ DÜZENİ

Türkiye kapitalizmi siyasi düzeyde de bir kabuk değişimi yaşıyor. Cumhuriyet’le birlikte kurulan siyasi sistemin bugüne kadar varlığını korumuş bütün öncül ve dayanakları bizzat egemen sınıfın temsilcileri tarafından sorgulanıyor, yeniden yorumlanıyor veya yerlerine yenileri konuyor. İktidar

blokunun bileşiminde ve güçler dengesinde köklü bir değişiklik gerçekleşiyor; bu değişime uygun olarak sistemin örgütlenişi elden geçiriliyor, kurumları dönüştürülüyor ya da yenileriyle ikame edilmeye çalışılıyor. Sermaye, artık bir yük ve gelişiminin önünde bir engel olarak gördüğü Kemalist rejimi sırtından atarak güncel çıkar ve ihtiyaçlarına uygun yeni bir rejim inşasına girişiyor.

Osmanlı'nın yıkıntıları üzerine oturan Cumhuriyet, burjuva karakterde bir devlet olarak kuruldu. Ancak henüz nicelik ve nitelik olarak zayıf durumda ve geleneksel tefeci-bezirganlıkla ittifak halinde olan sermaye adına, siyasi iktidarı asker-sivil bürokrasi üstlendi.

Modernist/Batıcı düşünsel yapısıyla ve burjuvalaşma özlem ve eğilimleriyle sermaye sınıfının öncü kolu gibi davranan asker-sivil bürokrat kadro, hem sermaye sınıfının gelişip güçlenmesi için her türlü çabayı gösteriyor, ama hem de kendi sınıfsal/zümresel çıkarlarını gözeterek siyasi iktidarı sıkı sıkıya ellerinde tutacak bir rejim kuruyordu. Kemalist rejim sermaye birikim süreçlerinin önündeki tüm engelleri temizlemeyi başlıca görevi bildi: İşçi sınıfının sendikal ve siyasi örgütlenmesi, grev hakkı yasaklandı; merkezi bir devlet aygıtı geniş bir iç Pazar oluşturmanın hizmetine koşuldu. Batıdan burjuva hukuk normları ithal edildi. Hedeflenen ulus-devletin "ulusu"-nu oluşturmak için başta Kürt halkı olmak üzere tüm ulus ve milliyetleri "Türklük" potasında eritme amaçlı sistematik bir katliam, zorla göç ettirme ve asimilasyon politikası acımasızca yürürlüğe sokuldu. Laiklik adı altında İslam dini yeni rejime uygun bir yeniden yorumlanmaya tabi tutuldu ve din devletin kontrolü altına alındı. Bu politika aynı zamanda Alevilik ile İslam'ın farklı mezhepleri ve meşreplerinin Sünnilikle asimile edilmesini içeriyordu. Kemalist rejimin temel ilkelerinden biri de "Yurtta sulh cihanda sulh" idi. Ancak bu ilke, içerde emekçilerin ve halkların taleplerinin acımasızca bastırılmasını maskeliyor, dışarıda ise gerektiğinde askeri güç kullanımını dışlamaksızın kendini tahkim etmeye ve iç pazarı savunmaya dönük bir çizgiye denk düşüyordu.

Dünyada değişen güç dengelerine, içeride sınıfsal ve toplumsal yapıdaki değişimlere ayak uydurarak, kendisini reforme ederek, ekonomik ve siyasi krizlerle boğuşarak, Kemalist rejim yakın zamana kadar varlığını sürdürdürebildi. Ama toplumsal yapıdaki dönüşümler ve ekonomideki gelişmeler Kemalist rejimin kendisini günün koşullarına uydurma kapasitesini zorlayacak, siyasi kabuk çatlayacaktı.

Yüksek gümrük duvarları ve devlet teşvikleriyle korunan Türkiye kapitalizmi, 1950'lerden itibaren başlayan ithal ikameci üretimi, emperyalist ülkelere sürekli kaynak aktarımı zorunluluğu gibi yapısal sorunlarının sonucu olarak 1970'lerin sonunda ağır bir krize girdi. Türkiye egemen sınıfı, gerek emperyalist güçlerin dayatmasıyla, gerekse mevcut ithal ikameci ekonomi modelinin iflasına karşı bir çözüm olarak gördüğü için 24 Ocak (1980) kararlarıyla ekonomik ve politik köklü bir dönüşümü başlattı. 24 Ocak kararlarının ekonomik anlamı, ihracata dayalı büyüme ve dışa açılma, küresel sermayeyle bütünleşme düzeyini yükseltmeydi. Politik anlamı ise, işçi sınıfı ve emekçilerin gelirlerinin (ücretler, maaşlar, tarım taban fiyatları) ciddi biçimde düşürülmesi ve bunu gerçekleştirilebilmek için de toplum üzerinde yoğunlaştırılmış bir şiddetti. 12 Eylül askeri darbesinin temel gerekçelerinden biri, 24 Ocak kararlarının hayata geçirilmesi idi.

12 Eylül diktatörlüğü toplumun üzerinden bir silindir gibi geçti ve yeni bir sermaye birikimi rejiminin ön koşullarını yarattı. İşçi sınıfının ve halkın ekonomik ve demokratik kazanımlarını ortadan kaldırdı. Türkiye tarihinde görülmemiş bir şiddetle, yerel ve küresel sermayenin çıkarları doğrultusunda bir bütün olarak toplumu (ekonomiden siyasal sisteme, yargıdan eğitime, kültür ve sanattan spora kadar) yeniden şekillendirdi. 12 Eylül Cuntası, ilk bakışta asker-sivil bürokrasinin hakimiyetini en uç noktasına taşıdı ve buna yasal bir teminat sağladı. Ama aynı zamanda paradoksal biçimde, Cumhuriyet tarihi boyunca iktidar bloku içinde ipleri elinde tutan Ordu'nun koruyuculuğunu ve kollayıcılığını yaptığı Kemalist rejimin de sonunu hazırladı.

12 Eylül bunu iki şekilde yaptı: Birincisi, önündeki bütün engelleri kaldırarak finans-kapitalin görülmemiş bir hızla büyümesine ve küresel sermayeyle bütünleşmesine zemin hazırladı. İkincisi, geleneksel/egemen TÜSİAD'cı büyük sermayenin yanı sıra, Cumhuriyet'in nimetlerinden yeterince yararlanamayan, geride kalan ve 1960'ların sonlarından beri kendisini siyaseten ayrıca ifade eden tefeci-bezirgan kökenli Anadolu sermayesinin de büyük bir hızla büyümesinin ve en irilerinin tekelci sermayedarlar kulübünün kapısını zorlamasının yolunu açtı.

Tayyip Erdoğan liderliğindeki Adalet ve Kalkınma Partisi'ni (AKP) oluşturan siyasal hareket, gücünü esasen bu yeni yükselen sermaye kesiminden almaktı. Bu siyasal hareket Ordu merkezli iktidar odağının son büyük hamlesi olan 28 Şubat'tan gerekli dersleri alıp "Milli Görüş" gömleğini çıkardığını söyleyerek, küresel (ABD-AB) ve yerel (TÜSİAD'cı) sermayenin güvenini ve desteğini kazanmayı başardı. AKP, zaman zaman TÜSİAD kulübüyle çeşitli gerilim-

ler yaşasa da, genel olarak finans-kapitalin hizmetkarı olduğunu kanıtlayarak ve onun gücünü de arkasına alarak Kemalist rejimi tasfiyeye girişti.

Ancak 80 yıldır Türkiye'yi zor/şiddet ve rızanın çeşitli bileşimleriyle yöneten, kendisine hatırı sayılır bir toplumsal zemin yaratan Kemalist rejimin tasfiyesi basitçe AKP'nin hanesine yazılamaz. Bu sonuçta, başta ulus-devlet cenderesini parçalayıp özgürleşen Kürt Halk Hareketi olmak üzere, işçi ve emekçilerin, demokrasi güçlerinin, kadınların, gençlerin mücadelesinin Kemalist rejimin meşruiyetini zayıflatmasının rolü büyük. Öte yandan bu rejimin, küresel ve yerel sermayenin ihtiyaçlarına yanıt veremeyen, Soğuk Savaş sonrası dönemin gereklerini karşılamayan, hatta engel çıkaran katılıkları, sermaye sınıfının onu gözden çıkarmasına yol açtı. Küresel sermayenin organik bir parçası haline alan yerel sermaye, bu eski model rejimden kurtulmak ve siyasal iktidara tümüyle sahip olmak istiyordu. Eski rejim -işçi ve halk düşmanı karakteri korunmak üzere- tasfiye edilmeli ve sermayenin güncel ihtiyaçlarına uygun, her açıdan sermayenin belirleyici olduğu yeni rejim kurulmalıydı.

Bu misyonu üstlenen AKP, gerek eski rejimin meşruiyetini yitirme ve işlevsizleşme düzeyi, gerek küresel ve yerel sermayenin desteğindeki artış bakımından, bu işin öncüsü olan Turgut Özal'dan avantajlı bir konumdaydı. AKP, dışarıda ABD'nin, içeride finans-kapitalin ve etkili bir kitle tabanının desteğini arkalayarak adım adım devletin kilit kurumlarını ele geçirdi, eski rejimin güçlerini mevzi mevzi gerilettiler. Eski rejimin püskürtüldüğü her mevziyi sermayenin yeni rejimi dolduruyor.

Bu yeni rejim, eskisi kadar despotik, eskisi kadar işçi ve halk düşmanı, eskisi kadar militaristtir. Ancak bu yeni rejim tam olarak kurulabilmiş, dengelelerini sağlayabilmiş, istikrar kazanabilmiş ve kendisini anayasal güvenceye henüz alabilmiş değil.

Sermayenin yeni düzeninin kurucusu AKP'nin kendisi bir koalisyon ve bu koalisyon gerek iktidarın ve nimetlerinin paylaşılması, gerekse yeni rejimin karakterinin belirlenmesi konularında zaman zaman sarsıntılar geçirmekte. Bu sarsıntılar AKP'nin Tayyip Erdoğan'ın liderliğindeki "merkez"i ile özellikle Gülen Cemaati arasındaki çekişmelerden kaynaklanıyor.

Cemaat, bir yandan AKP içinde konumlanırken; diğer yandan başta Emniyet ve Yargı olmak üzere bürokrasi içindeki örgütlülüğü, Amerikan devletiyle olan bağları, Orta Asya'dan Balkanlara, Afrika'dan Uzakdoğu'ya kadar onlarca ülkede kurulan ve Türkiye sermayesi ve ABD için misyonerlik

görevini ifa eden okullarıyla AKP'yi çok aşan bir etkinlik alanına ve güce sahiptir. Bu nedenle AKP merkezi ile Cemaat arasındaki ilişkiler çok boyutlu ve sınır ötesi çekişme ve uzlaşmalarla, iktidar bloku içindeki ağırlığı diğerlerinin aleyhine arttırmaya yönelik karşılıklı hamlelerle yürüyor.

KAPİTALİZMLE UYUMLU/ILIMLI İSLAMCILIK: SERMAYENİN HİZMETKARI

Türkiye'de siyasal İslamcılık, Anadolu'dan "yükselen" sermayenin politik hareketi olarak tezahür etse de, kitlesel gücünü, modernist/Batıcı değerlerin ve yaşam tarzının kurucusu/taşıyıcısı Cumhuriyet'in ve onun beslediği burjuvazinin sömürdüğü, ötekileştirdiği, aşağıladığı kır ve kent yoksullarından alıyor. "Yükselen" bu sermaye hizbi, tarihin derinliklerinden gelen deneyimi, kitlelerle kültürel bağları ve güncel çıkarlarına uyarlayarak araçsallaştırdığı İslam yorumuyla bu geniş emekçi kitleler üzerinde ideolojik hegemonya kurarak desteklerini alabiliyor.

AKP'yi "yerleşik" Cumhuriyet burjuvazisi ve küresel sermaye/ABD-AB nezdinde değerli kılan ve kimi sürtüşme/çelişmelere rağmen ona yeni rejimi kurma görevi vermelerini sağlayan da bu kitle desteğidir. AKP'nin ilk ve en büyük "başarı"sı kendilerini Kemalist Cumhuriyet tarafından dışlanmış ve aşağılanmış hisseden geniş kitleleri "sistem"e katarak kapitalizmin meşruiyet zeminini genişletmesi ve meşruiyet krizini hafifletmesidir.

AKP'nin küresel ve yerel sermayeye en büyük armağanı kapitalizme hizmet eden bir İslamcılık. ABD'nin bölgeye yönelik planlarıyla çakışan kapitalizmle uyumlu/ilimli İslamcılık. Artık Türkiye'nin siyasi sınırlarıyla yetinemeyen ve "yayıma" ihtiyacı duyan yerel sermaye için de Kemalizmin içe dönük, bölge ülke ve halklarını ötekileştirici Türk milliyetçiliği yerine, çubuğu İslam-Türk sentezine bükün ve Osmanlı'nın "millet sistemi"ni bugüne uyarlayan bir yöneliş çok daha işlevli görünüyor.

AKP, toplumsal yaşamın her alanını, "mahalle baskısı"nın da kullanarak adım adım muhafazakârlaştırmaya, dini referansları yaygınlaştırmaya çalışıyor. İslam'ı, kurmakta olduğu yeni rejimin hukukunun, meşruiyetinin hiç olmazsa temel kaynaklarından biri haline getirmeyi hedefliyor.

Aileyi yücelterek, "toplumsal huzur"un ön koşulunun aile birliğinin korunması olduğunu propaganda ederek, anneliği kutsallaştırarak ve sürekli çocuk doğurmaya teşvik ederek, AKP muhafazakarlığı kadını eve hapsediyor.

REJİM KRİZİ BOYUT DEĞİŞTİREREK SÜRÜYOR

Artık “devletleşen” ve sermayenin yeni cumhuriyetini kurmaya girişen AKP sadece Kemalist rejimi tasfiye, onun Ordu ve sivil bürokrasi gibi güç odaklarını sermaye lehine gerileterek yeni iktidar bloku içinde yeni dengeleri kurma ve bu arada kendi içindeki gerilimleri yönetme sorunlarıyla boğuşmuyor. Kapitalizmin küresel krizinin zaten sermaye kıtlığıyla ve kırılganlıkla malul ekonomi üzerindeki etkileri; Türkiye kapitalizminin giderek artan oranda kendi çelişkilerini dışarıya/bölgeye yansıtması ve bölgenin gerilimlerini içselleştirmesi AKP’yi zorluyor.

AKP’nin yeni rejimine asıl tehdit, aşağıdan, “ayak takımı”ndan, emekçi ve ezilen kitlelerden geliyor ve her türlü rejimiyle birlikte sermayenin egemenliğini yıkacak güç de budur. AKP’nin kitle desteği aynı zamanda onun aşıl topuğudur. Uyguladığı vahşi neo-liberal politikalarla, özelleştirmelerle, taşeronlaşmayla, artık bir norm halini alan güvencesiz çalışmayla bu iktidar emekçi kitlelere işsizlik, yoksulluk ve sefaletten başka bir şey veremez. Onun himayesinde “yükselen” sermaye hizbi iktidarın olanaklarıyla hızla büyürken, aynı hızla İslami makyajla örtmeye çalıştıkları bir burjuva yaşam tarzını benimsiyor, içselleştiriyor. Bütün bunlar, AKP’nin seçmen kitlesi içinde sınıfsal ayrışmanın belirginleşmesine ve sınıf çelişkilerinin görünür hale gelmesine zemin hazırlıyor. AKP’nin İslam’a dayandırdığı dayanışmacılık ve eşitlikçilik söylemini gün be gün aşındırıyor. Bunun ilk sonucu ise, onun tabanında İslam’ı yoksullar ve emekçilerden yana yorumlayan siyasi hareketlere karşı duyarlılığın artmasıdır. AKP’nin seçmen kitlesinin büyük çoğunluğu, aslında sosyalizmin potansiyel tabanıdır.

AKP gül bahçesinde gezinmiyor. Küresel ve yerel sermayenin açık desteğine, geniş kitle tabanına, eski rejimi tasfiye ve yeni rejimi kurma yönünde kazandığı mevzilere rağmen kendisini güvende hissetmiyor. Çünkü işçi sınıfı ve emekçi kitleler arasında AKP’nin vahşi neo-liberalizmine karşı öfke birikiyor. Şimdilik çoban ateşleri şeklinde olsa da işçi direnişleri yayılıyor ve toplumsal destek buluyor. Sendikalı işçilerde mücadeleci sendikalara yöneliş var. Kürt Halk Hareketi, örgütlü iradesini dağıtmaya yönelik kirli savaşta üstün çıkarak iktidarı görüşme masasına oturtma başarısı gösteriyor ve geniş bir meşruiyet zemini yakalıyor. Bu iktidar döneminde olağanüstü artan kadına yönelik şiddet/cinayet ve cinsel saldırılar, kadınların özgürlüklerini kısıtlayan muhafazakârlaşma dalgası vb tehditler karşısında kadınlar sokağa dökülüyor ve kürtaj konusunda olduğu gibi, iktidarı geriletebiliyor. Kâr uğruna doğanın talanına karşı çıkan köylü/kentli kitleler sermayenin

hesaplarını bozuyor ve kendi yaşam çevrelerini savunuyor. Üniversiteleri şirkete, liseleri kışlaya çeviren iktidara karşı öğrenci gençlik harekete geçiyor. Kentlerine ve barınma haklarına sahip çıkan kent sakinleri, heteroseksizme direnen LGBTİ'ler, hayvan hakları savunucuları ve diğer ezilen ve sömürülen kitleler AKP iktidarını çeşitli cephelerden zorluyor. Sermaye sınıfının, iktidarın ve bilyeyle sermaye partilerinin uykusunu kaçırın işte bu toprağın derinliklerinden gelen sarsıntılardır.

Nitekim 2013 Haziran İsyanı, toplumda biriken öfkenin boyutlarını, bu öfkenin kendisini patlayıcı bir biçimde dışa vurabileceğini ve yeni rejimi ne kadar derinden sarsabileceğini gözler önüne serdi.

Bu nedenle yukarda egemen güçler arasındaki çekişme ve çatışmalar görece yatışsa da rejim krizi aslında sonlanmadı. Aşağıya kayarak sürüyor. Hem eski rejimin hem de yeni rejimin çerçevesine sığmayan başta işçi sınıfı ve Kürt Halk Hareketi olmak üzere toplumsal güçler ve dinamikler demokratik bir cumhuriyet uğruna ve siyasal ve toplumsal kurtuluş için mücadelelerini sürdürüyorlar.

Bu mücadeleleri sonuca götürmek için devrim gerekiyor.

İŞÇİ SINIFI YENİ BİLEŞİMİYLE TARİH SAHNESİNE ÇIKARKEN

İşçi sınıfı belirli koşullarda ve belirli aralıklarla yeniden şekillenen ve kendisini eylemlilik içinde bilinç ve örgütlülüğüyle yeniden oluşturan bir sınıftır. Bugün de böyle bir tarihsel dönemden geçmekteyiz. Son yarım asırdır kapitalizmin geçirdiği dönüşümlere ve küresel yayılmasına, emek süreçlerinin yeniden örgütlenmesine koşut olarak, işçi sınıfı niceliksel olarak çok ciddi bir artış göstermekle kalmadı; mücadele ve örgütlenme biçimlerinde yenilikler ve çeşitlenmeler gerektiren yepyeni bir bileşime ve varoluş haline de kavuştu. Türkiye işçi sınıfı değişen bileşimiyle kendisini yeniden kurma ve oluşturma görevi ve zorunluluğuyla yüz yüze.

Son yarım asır boyunca, kırsal/kent nüfus dengesi köklü bir değişime uğradı. Türkiye'de ve dünyada işçi sınıfının safları bir yandan kırsal göç dalgalarıyla kabardı ve kabarmaya devam ediyor. Öte yandan, orta tabakaların proleterleşmesi de işçi sınıfının saflarını genişletiyor. Bunun sonucu olarak, Türkiye'nin emek gücü kapasitesi iktisaden faal nüfusun yaklaşık yarısına ulaşıyor, emek-sermaye karşıtlığının görünümleri gittikçe çeşitleniyor ve toplumsal yaşamın bütününe damga vurmaya başlıyor. Bu durum, işçi sınıfı

finin yeniden kuruluşunun kapsamını genişletiyor, bunu karşılayacak yeni örgütlenme ve mücadele biçimlerini şart koşuyor.

Günümüz işçi sınıfı giderek kozmopolit bir dokuya kavuşuyor ve bu yapıyla bir dizi ülkede ulus-devlet mantığını ve yürürlükteki yurttaşlık anlayışını zorluyor. Hem görelî oransal artış hem de bunun ötesinde, emek süreçlerinde talep edilen beceri ve yeteneklerin türü bakımından tedricen kadınlaşıyor. Onun kolektif ve ortalama entelektüellik düzeyi yükseliyor ve sermayeden özerkleşme kapasitesi güçleniyor. Toplumsal işbölümü içindeki ve işkollarındaki dağılımı ciddi bir değişim geçiriyor. Emek ve üretim sürecindeki parçalanmalar, değişen istihdam biçimleri ve oluşan bir dizi statü farklılığı nedeniyle iç heterojenliği artıyor. Mensupları artan oranda birden çok kimliğin taşıyıcısı haline geliyorlar.

Öte yandan, işkollarının stratejik önemlerinde anlamlı kaymalar yaşandığı tartışma götürmez bir gerçek. Aralıklı çalışmanın yaygınlaşması nedeniyle aktif sanayi ordusu ile yedek sanayi ordusu, hem esnek zamanlı hem de uzaktan istihdam biçimlerindeki artış nedeniyle de çalışma zamanı ile çalışma dışı zaman arasındaki sınırın bulanıklaşması da öyle. Hakeza nesnesiyle temas etmeyen, üretim sürecine sadece nezaret eden yahut maddi bir ürün üretmeyen gayri-maddi emek, iletişime ve ilişkiselliğe dayalı duygulanımsal emek genişleyen bir varlık alanı kazanıyor.

Kendisini yeniden kurması bakımından, işçi sınıfının yeni bileşiminin bazıları lehte bazıları ise şimdilik aleyhte bir rol oynayan belli başlı özellikleri işte bunlar. Yeni bileşim tarih sahnesine çıkmak, kendine denk düşen politik, örgütsel ve kültürel ifade biçimlerine kavuşmak, savunma konumundan sermayeyi püskürtme konumuna geçmek için denemeler yapıyor, şimdi sermayenin zayıf karınlarını bulmaya çalışıyor, deneyim biriktiriyor ve keşif hareketleri yapıyor.

Sermayenin işçi sınıfı üzerindeki yeni tahakküm stratejisinin belirleyici unsurları olan esneklik ve güvencesizlik, işçi sınıfının büyük çoğunluğunun var oluş hali artık. İşçiler zamansal ve mekânsal varoluş, sahip olunan vasıf ve çalışılan işkolu bakımından, bütün sabitlik ve sürekliliklerin yerinden edildiği tam bir istikrarsızlıkla kuşatılıyor. Sermaye işçiye aynı zamanda sabit sermaye muamelesi yapmakla kalmıyor; onun bedenine ve zihnine de sanki bir hamurmuş gibi yaklaşıyor. Ondaki daimi bir doğrulabilirlik, üretim ve çalışma koşullarındaki her türlü değişikliğe süratle uyum talep ediyor.

Bu hoyratlık, ücretlerin ve çalışma koşullarının iyileştirilmesini, sermayenin sınır tanımaz keyfilğine set çekilmesini işçi sınıfının büyük çoğunluğu bakımından bir kez daha çok yakıcı bir talep haline getiriyor. Emegin pazarlık gücünü yükseltecek yaratıcı örgütlenme ve mücadele biçimlerinin geliştirilmesini şiddetli bir ihtiyaca dönüştürüyor.

Ancak, bu tablo işçi sınıfı lehine, fordist döneme has güvence ve sabitliklere basit bir geri dönüş yoluyla dönüştürülemez. Sadece emekle sermaye arasındaki “tarihsel uzlaşma” dönemi artık geride kaldığı için değil, emeği çevreleyen diğer koşullar kökten değiştiği için de bu mümkün değil. İşçi sınıfı taleplerini ve hedeflerini emek üretkenliğinin geldiği düzeye, emek süreçlerinin ve kapitalizmin geçirdiği başkalaşımlara, kendisinin yeni bileşiminin beklenti ve arayışlarına uyarlamak durumunda.

Günümüzde sermaye, aynı zamanda, işçiden bedensel, zihinsel, dilsel ve iletişimsel bütün kapasitelerini üretimin hizmetine koymasını, işiyle, işyeriyle ve firmasıyla olabildiğince özdeşleşmesini istiyor. “Kalite çemberleri”, “toplam kalite yönetimi” vb uygulamalar bunun bir tezahürü. Bunu elde etmek için ona belirli bir “özerklik” tanımaya dünden razı. İşçinin kapitalist sömürünün ve sermaye hâkimiyetinin temellerini, mülkiyet ilişkilerini sorgulamama sınırını ihlal etmemesi koşuluyla belirli bir karar alma, inisiyatif kullanma, problem çözme, yenilik yapma, öngöründe bulunma, takım çalışmalarını ve bunun gerektirdiği işbirliğini ve elbirliğini kendi başına örgütleme vb özerkliği... Sermayenin bu yönelişi yeni bir çatışma ve mücadele alanı açıyor: İşçinin sermayeden gerçekten özerkleşme, üretim sürecindeki sermaye iktidarını kırma çaba ve arayışlarıyla, sermayenin bu arayışları kendi dinamiğine içirme girişimleri arasındaki çatışma.

Neo-liberalizm işçi hareketini geriletmek, sermaye hâkimiyetini koyulaştırmak ve kendisini baskın akım veya bir tür amentü haline getirmek için ekonomiyi siyasetten arındırma yolunda aralıksız bir gayret göstermekte. Güya bir yanda piyasanın, teknik ve iktisadi gerekliliklerin yön verdiği ekonomi, diğer yanda onun işleyişine karışmaması gereken, karışırsa çarpıklıklara yol açacak olan siyaset vardı. Siyasetin ekonomiye karışması, daima hüsrarla, dön dolaş ekonominin mantığının tekrar hükmünü icra etmesi ile sonuçlanan popülizmdi!

İşçi hareketinin neo-liberalizme yanıtı tam ters yönde olmalı: İktisadi alan ve siyasi alan ikiliğini bir dip dalgası ile aşmak, ekonomiyi topluma iade etmek, tüm ekonomik süreçleri, seçenekleri ve tercihleri siyasetin konusu

haline getirmek... “Ekonomik olan siyasaldır!” şiarıyla mücadeleyi yükseltmek... Neo-liberalizmin hâkimiyetini sona erdirmek için, işçi sınıfının yeni bileşimiyle siyasallaşarak tarih sahnesine çıkması gerekiyor.

TOPLUMSAL DEVRİMİN UZUN YOLU

Marx ve Engels çok zaman önce altını çizmişlerdi: Komünizm, “ne yaratılması gereken bir durum, ne de gerçeğin ona uydurulmak zorunda olacağı bir ülkü”dür. Onların, kendi zamanlarında sıkça rastlanan çeşitli toplumsal mühendislik projelerine, belirli bir dönem kapitalizmden kaçışın, boş bir zeminde ona alternatifler yaratmanın veya kamu otoritelerini kapitalizmin yıkıcılığı ve toplumsal maliyetleri konusunda örnekler yaratarak ikna etmenin yolu sayılan ütöpik denemelere hep soğuk bakmalarının nedeni tam da bu yaklaşımlarıydı.

Tarihin nihai ereği olarak komünizm görüşüne itibar etmemelerinin nedeni de aynı. Onlara göre, komünizm, tarihin aşkın ve ereksel bir hedefi veya vahiyse bir buyruk değil, imkânları ve öznel güçleri kapitalizmin bağrında yeşeren antagonist, kılışsal ve gözümüzün önünde cereyan eden dış dış mücadeleler eşliğinde kendi çıkırını açan bir yönelimdir; “bugünkü duruma son verecek gerçek hareket”in ta kendisidir ve “bu hareketin koşulları, şu anda var olan öncüllerden doğarlar.”

Bu, modern komünizmin kurucularının eserlerinde farklı bağlamlarda ve farklı bir kelimelendirme ile ama hep yinelenen bir durum. Paris Komünü hakkındaki çözümlenmesinde Marx, üstelik bu kez tarihsel bir deneyimin prizmasından geçirerek, bize aynısını bir kez daha söyler: İşçi sınıfının elde hazır bir ütopyası yoktur ve o bir ülküyü gerçekleştirmek zorunda değil... Onun yükümlenmek zorunda olduğu asli görevi belli: Burjuva toplumun gebe olduğu yeni toplumun öğelerini özgülleştirmek...

Ama o bir yineleme ile yetinmeyerek, komünizme geçiş perspektifine ilişkin çok önemli ve tamamlayıcı bir tespit daha yapar: Paris Komünü gibi bir tarihsel deneyimin mimarı olan işçi sınıfının, “uzun mücadelelerden, koşulları ve insanları baştanbaşa dönüştürecek tüm bir tarihsel süreçler dizisinden geçmek zorunda” olduğunun bilincindedir. Ne kadar önemli olursa olsun, kendisinden mucizeler beklenemeyecek Komün, bunlardan sadece biri...

İşte bu “uzun mücadeleler” ve “tüm bir tarihsel süreçler dizisi”nin her biri, kapitalizmden komünizme evrensel geçiş dönemini sürükleyen çok bo-

yutlu bir toplumsal devrimin merhaleleri, öğeleri ve tezahürleri. Elbette, bu dönem boyunca işçi sınıfının öncülüğünde gerçekleşen bütün siyasal devrimler de öyle. Ama “tüm bir tarihsel süreçler dizisi” sadece bir siyasal devrimler silsilesinden ibaret değil. Birbirini izleyen kalkışmaları, direnişleri, isyanları, mevzi savaşlarını, sermayeyi reformlar yapmaya zorlayan çeşitli türden mücadeleleri de içerir. Hak kavgalarını, özgürlüklerin genişletilmesini, baskıya ve disipline karşı başkaldırıları, zamanın, mekânın ve emek süreçlerinin denetimi etrafında dönen çatışmaları, sabotajcı pratikleri, pasif ve aktif boykotları da kapsar. Yeni mücadele ve örgütlenme biçimi keşiflerini, dayanışma ve yardımlaşmanın yeni yollarının icat edilmesini, karşı-kültür hareketlerini, beden üzerinde dönen mücadeleleri, göçleri ve kaçışları, kurucu deneyimleri, yaratıcı girişimleri, özyönetim deneylerinin biriktirilmesini, mülksüzleşme ve yoksulluk karşısında geliştirilen ayakta kalma yordamlarını, toplumsal yaşamın pek çok alanında görülen dönüştürücü müdahaleleri, sermayenin beklentilerine karşıt özneleşme pratiklerini ve kapitalist toplumsal ilişkilere alternatifler yaratılmasını da içine alır. Siyasal devrimler böyle bir arka plan ve devinim üzerinde gerçekleşirler.

Toplumsal devrim, kuşkusuz, tedrici başkalaşımaları, moleküler ve görece pasif dönüşümleri ve değişimleri de içerir. Ama o özünde, kapitalizmden komünizme geçişin belli başlı taşıyıcı hatları boyunca sürüp giden aleni, öznel, uzlaşmaz ve hem yıkıcı hem de kurucu mücadele ve çatışmalar toplamının yön verdiği bir süreç. Salt tedrici ve moleküler olmadığı gibi, koşulların basitçe evrimsel ve reformcu bir olgunlaşması da değil. Çeşitli yönlerden kapitalizmin kabuğunu incelterek ve çatlatarak komünizme geçişin güzergâhlarını açan, kapitalist toplumsal ilişkilerden taşarak ve onları sarsarak yenilerini var eden, emek üzerindeki sermaye komutasını ve modern egemenlik biçimlerini krize sokan uzun dönemli bir devrimsel süreçtir.

İşçi sınıfının hem üretim sürecinde hem de dışında sermayeden özerkleşme, onu işlevsiz, misyonsuz, mazeretsiz bırakma ve gereksizleştirme mücadelesi bu çatışma eksenlerinin, hiç kuşkusuz, en önceliklisi. Kapitalizmin başlangıcından yakın zamanlara kadar gelen tarihsel bir kavga boyunca, işçi sınıfı, sermayeyi gittikçe rantçı ve asalak bir konuma itmek suretiyle, bunu önemli ölçüde başardı.

Ayrıntılarından arındırıldığında, günümüzde sermayenin buna dörtlü bir cevabı ile karşı karşıyayız: İşçi sınıfının azınlık bir kesimine kimi özerklik

alanları açmak ve bunun getirilerine bedavadan el koymak... Onun büyük çoğunluğunu ise, özel istihdam bürolarının çok iyi örneklediği gibi, ücretli emek ilişkisiyle düpedüz kölelik arasındaki sınırları yer yer bulandıracak şekilde, en kaba, çıplak ve hoyrat komuta yöntemleriyle zapturapt altına almak... Bir yandan, boş zamanı tabiatına aykırı biçimde, bir değerlendirme alanına çevirirken, diğer yandan bireysel emekçiye sürekli bir acil durum telaşı ve belirsizlik içinde tutarak kendi denetiminde bir boş zaman olanağından mahrum bırakmak... İşçi sınıfının mensuplarını en ağır çalışma koşullarına razı olacak ve birbirleriyle kıyasıya rekabete koyulacak şekilde borçlandırarak... Post-fordizm ve esnek üretim bu dörtlü cevabın bir bileşkesinden başka bir şey değil aslında.

İşçi sınıfı yeni bileşimiyle kendisini derledikçe, buna bir sathı mücadele konuşlanmasına geçerek bir karşı cevap verecektir ve şimdiden işaretleri görüldüğü gibi, vermeye başlamıştır. Çok eksenli, çok cepheli ve sadece üretim ve yeniden üretim süreçlerini değil, yaşamın her alanını sermaye ile hesaplaşmanın arenasına çeviren kuşatıcı bir mücadele olacaktır bu.

Toplumsal devrimin nerede başladığı ve siyasal devrimlerle ilişkisi konuları, hiç kuşkusuz, sosyalist hareketin tarzı siyasetini ve stratejisini çok yakından ilgilendirir. Sosyalist solda bugüne kadar devam eden baskın görüş biliniyor: Siyasal devrimle toplumsal devrim arasında ardışık bir ilişki vardır; ikincisi ilkini takiben başlayabilir; kapitalizm altında komünizmin oluşturucu embriyonları doğmaz, ancak “nesnel” zeminleri olgunlaşabilir...

Oysa komünizmin kurucuları, her iki konuda da tereddüde yer bırakmayacak netlikle zıt bir görüşe sahiptirler: Komünizmin embriyonları, emareleri, ilişkileri ve öznellikleri kapitalizm altında çiçeklenir. Dolayısıyla, toplumsal devrim süreci kapitalizm altında ve koşullarında başlayıp gelişir ve ta komünist topluma varıncaya kadar devam eder. Siyasal devrimler onun başlatıcı gongu ve işaret fişegi değil, içkin uğraklarıdır.

Toplumsal devrim, kapitalizmin bağrında başlayan dönüşümlere yaslanarak siyasal devrimi hazırlarken, siyasal devrim de burjuva iktidar aygıtını parçalayarak toplumsal devrimin nihai hedefine yürümesinin önündeki engelleri ortadan kaldırır. Toplumsal devrimin kapitalist toplumun bağrında yarattığı dönüşümler ancak siyasal devrimler yoluyla komünist topluma kadar ilerletilebilir.

NESNELCİLİK VE İRADECİLİĞİN ÖTESİ

Nesnelcilik yahut iradecilik... Vurgunun nesnel koşulların olgunlaşmasına veya zıt yönde iradi müdahalenin önemine kaydırılması... Bu, sosyalist hareketin neredeyse bütün tarihini kat eden bir ihtilaf ve ikilik olageldi. Marx'ın devrimci ve öznelci konumu, bilinen anlamıyla bu ikiliğin ötesindedir.

“İçerebildiği bütün üretici güçler gelişmeden önce, bir toplumsal oluşum asla yok olmaz” diyen bizzat Marx olsa da, bu belirleme hiçbir şekilde nesnelciliğe yorulamaz. Zira onun nazarında “üretici güçler” hep artan bir “ölü emek” stokundan ibaret değil. Kolektif kapasiteleri, zihinsel ve bedensel yetenekleri, teknik ve bilimsel becerileri, gittikçe artan edinimleri, açığa çıkan “uyuklayan güçleri”, mücadele içinde biriktirdiği deneyimleri ve çok çeşitli türden işbirliği ve elbirliği ilişkileriyle “en büyük üretici güç, devrimci sınıfın ta kendisidir.”

Üstelik, fiziksel ve maddi araç, gereç, makine, ekipman ve altyapı anlamında üretici güçler de teknolojik belirlenimli olmadıkları gibi, salt sermayenin iç rekabetinin bir fonksiyonu olarak da görülemez. Ta başından itibaren, bu üretici güçler sınıf mücadelesinin damgasını taşımakta ve onun tarafından koşullanmaktadır. Sınıf mücadelesi, sermayeyi belirli aralıklarla yeniden yapılanmaya, kendi teknolojik temelini değiştirmeye, emeğe yeni teknolojik saldırılar yöneltmeye, emek süreçlerini yeniden örgütlemeye, emekten kaçarak onu makineler ve otomasyon sistemleri ile ikame etmeye, emeğin bir sonraki daha radikal ve baş edilmesi daha zor yaygın başkaldırısına kadar onu zapt edecek yeni tahakküm ve boyunduruk biçimleri geliştirmeye zorlar. Ama o bunu yaparken, kendi tarihsel sınırlarına ve mutlak engellerine, bilinçsizce ve daima daha çok yaklaşır.

Düpedüz komplocu girişimler dışında, Marx, yenilgiyle sonuçlanacağı veya bir şekilde akamete uğrayacağı önceden az çok kestirilse bile, işçi sınıfının yeni bir tarihsel deneyim edinmesine, kurucu potansiyellerini sergilemesine, sermayeden bağımsız ve antagonist bir özneleşme sürecinde ilerlemesine ve kendi kendisinin karşısına aşılacak yeni çıtalar dikmesine hizmet eden bütün kalkışmalarını ve devrimlerini selamlar ve destekler. Ama bu onun bir “iradeci” olduğu anlamına da gelmez.

Marx, koşullar “her türlü geri çekilişi artık olanaksız kılınca kadar”, proleter devrimlerin gerileyebileceğini, kesintiye uğrayabileceğini ve kendi kendilerini aşmak için al baştan yapmak zorunda kalabileceklerini peşinen kabul eder ve öngörür.

Marx'ın pusulasının daima gösterdiği yön bellidir: Proletaryanın bu devrimlerden ve “tüm bir tarihsel süreçler dizisi”nden geçerek kendisinin her bir uğraktaki yetersizlikleriyle yüzleşmesi, kendisini tarihsel-toplumsal bir özne olarak oluşturması ve komünizme hazırlaması... Proletaryanın daha ileri ve dar kesimlerini kapsayan siyaset örgütlenmeler buna hizmet ediyor, bunu kolaylaştırıyor, tarihsel deneyimlerin belleği ve aktarıcısı rolünü oynuyor ve onun kolektif özneleşme sürecine ebelik edebiliyorsa tarihsel bir işleve sahip olurlar.

“Reel” sosyalizmin çözülüşü, bunun sağladığı sarsıcı ve dramatik tarihsel tecrübe, üretici güçlerin eriştiği gelişme düzeyi ve kapitalizmin krizinin aynı zamanda bir uygarlık krizine dönüşmesi bize proleter devrimler açısından “her türlü geri çekiliş”in ve düşük doğumların giderek olanaksız hale gelmeye başladığını haber veriyor aslında. Geri çekiliş, sadece bu nedenle değil, işçi sınıfı ile sermayenin birbirini sırayla krize sokmasından, birbiri üzerinde geçici üstünlükler kurmasından veya belirli bir denge üzerinde uzlaşmasından oluşan bir tarihsel döngünün sonuna geldiğimiz için de olanaksızlaşıyor. Komünizm, tam da bu nedenle “hala” değil, artık mümkün ve gerekli. Tam da bu nedenle, asıl şimdi komünizme geçiş ve bunun stratejisi sorunu bütün ağırlığıyla insanlığın gündemine oturmuş bulunuyor.

SİYASAL DEVRİMLER: TOPLUMSAL DEVRİM GÜÇLERİNİN ÖZGÜRLEŞTİRİLMESİ

Birer uğrak olmaları, siyasal devrimleri, toplumsal devrim sürecinin diğer olayları ile eşdeğer bir statüye indirgemez. Aksine, onlar bu sürecin niteliksel sıçramalarını temsil ederler. Onlar bu sürece yepyeni bir ivme katan, onu derinleştiren ve açımlayan, olağan seyrini kırarak tarihi hızlandıran, kitlelerin devrimci enerjisini serbest bırakan ve seferber eden, onların bir huruç hareketi ile tarih sahnesine çıkmasını, yepyeni deneyimler edinmesini ve kendi potansiyellerini gerçekleştirmelerini sağlayan devrimlerdir.

Siyasal devrim, daha önceki birikimler üzerinden bir sıçrama ile devrimci tarzda kapitalizmi aşan, burjuva devlet makinesini parçalayıp, yerine daha başlangıçta devlet olmayan devlet olarak sönmülmeye başlayan proletaryanın iktidar örgütlenmesini koyan devrimci dönüşümdür. Toplumsal devrimin kapitalizmin içinde doğan öncü güçlerini derleyip toparlayıp yoğunlaştırarak burjuvazinin siyasi iktidarını yıkmaya yönelten, kazandığı yeni türden iktidarla toplumsal devrim güçlerinin zincirlerinden kurtularak özgürleşmesini ve gerçekleşmesini sağlayan bir moment.

Siyasal devrimler, geçmişte olduğu gibi, gelecekte de kapitalizmden komünizme evrensel geçiş sürecini radikal bir biçimde hızlandıracaktır. Bu, eşgüdümlü bir biçimde, süreci hem “aşağıdan” hem de “yukarıdan” yönlendirerek küresel kapitalizmi sarsma, bulaşıcı bir örnek yaratma, yeni siyasal devrimleri ve kopuşları özendirme, burjuva uygarlığın açmazlarına ve tıkanıklarına neşter vurmaya başlama, kapitalist dünyaya her açıdan yeni standartlar dayatma ve kazanılmış bir mevziyi uluslararası işçi hareketinin ve anti-kapitalist mücadelelerin hizmetine sunma olanağının yakalanması demek. Bu olanağı layıkıyla değerlendirmek, bir yerel veya ülkesel devrimin, hem enternasyonal görevi hem de dünya devriminin bir tür kaldırıcı rolünü üstlenebilmesinin olmazsa olmaz koşulu. Tarihsel ve coğrafi konumu, küresel kapitalizm içindeki yeri, gelişme düzeyi ve çelişki zenginliği itibarıyla Türkiye, buna aday ülkeler arasında ilk sıralarda. SYKP, bunu bir gerçekliğe çevirmek için, Türkiye’de işçi sınıfının iktidarıyla ve bunun ifadesi olacak bir Demokratik ve Sosyal Cumhuriyetle sonuçlanacak bir siyasal devrim uğruna mücadele eder.

Öte yandan, siyasal iktidarın fethiyle sonuçlanmasalar, hatta bir yenilgiyle birlikte anılsalar bile, tarzı, kitlesel katılımı, tarihsel seferberliği, kurucu girişkenliği ve talepleriyle proletaryanın silinmez bir damga vurduğu bütün siyasal devrimler, komünizme geçiş döneminin deneysel hazinesinde son derece ayrıcalıklı bir yere sahiptirler. Tıpkı Paris Komününün hep istisnai bir yere sahip olması gibi. Proletaryanın gelecekte aşmak üzere kendi önüne diktiği bu çitaller, ondan hala gizil başka kapasitelerini açığa çıkarmasını, hasmıyla mücadeleye devam ederken bir yandan da kendi kendisiyle hesaplaşmasını talep eden birer davettir aslında.

Bu günkü koşullarda bölgesel devrimlerin her zamankinden daha fazla imkan dahilinde olduğu Latin Amerika ve Ortadoğu pratikleri ile görüldü. Herhangi bir bölgede, o bölgenin bir ülkesinde başlayan bir devrim bölgenin diğer ülkelerine de hızla yayılıyor. Türkiye’de başlayacak bir devrimin bölgesel bir devrime dönüşme ihtimali artık bir ihtimal olmaktan çıkıp bir olanak haline gelmiştir. Bu durumda bölgesel bir enternasyonal alt oluşumu yaratma görevi, bölgesel bir devrim stratejisiyle birlikte düşünölmek zorunda. İttifak siyaseti devrim stratejisinin bir bileşeni ise, bölgesel bir devrim stratejisi için bölgesel ittifak güçleri belirlenip, bu güçlerle mücadele birlikteliğinin zeminleri bugünden oluşturulmak durumunda.

YENİ BİR İTTİFAK SİYASETİNE DOĞRU

İttifaklar devrim stratejisinin ayrılmaz bir bileşeni olageldi hep. Yakın zamanlara kadar, devrimci güçler tarafından izlenen ve odağında işçi sınıfının bulunduğu ittifak siyasetlerine, siyasal devrimle toplumsal devrim arasında ardışık bir ilişkiyi temel alan, güçleri siyasal iktidarın fethi önceliğine göre dizen veya aşamalı bir geçiş öngörülüyorsa farklı bileşimlerle yeniden dizen ve net sınıfsal terimlerle konuşulan bir yaklaşım yön verdi: Karşıya alınan ve olabildiğince tecrit edilecek güçler; tarafsızlaştırılacak güçler ve belirli bir hegemonya siyaseti çerçevesinde müttefik olarak belirlenen güçler.

Bu yaklaşım tümüyle geçersizleşmedi. Kır/kent nüfus dengesinde görülen çarpıcı değişikliklere rağmen, yoksul, küçük ve orta köylülük hala önemli bir sınıfsal güç. İlerleyen proleterleşme süreçlerine rağmen, çeşitli tabakalarıyla kent küçük burjuvazisi silinmedi. Böyle de olsa, türlü nedenlerle sorun alanı ciddi biçimde başkalaştığı için, bilinen ittifak siyaseti artık yetersiz ve bir yenisine ihtiyaç var.

İşçi sınıfı, bir yandan yarı-proletarya, kır ve kent yoksulları ile birlikte artık iktisaden aktif nüfusun çoğunluğunu oluşturmaya başlarken, diğer yandan kendi içinde artan ölçüde heterojenleşiyor. Emek-sermaye çelişkisi türlü dolayimlarla toplumsal yaşamın her alanına nüfuz ediyor ve bu durum bir dizi yeni anti-kapitalist dinamiğe davetiye çıkarıyor. Üzerlerine dolaysızca sınıfsal bir etiket yapıştıramayacak toplumsal hareketler ve kimlik mücadeleleri tabloyu karmaşıklştırıyor. Kırdaki mücadele artık sadece toprak ve tarım reformu talebi ve kır yoksullaştıran “fiyat makası” sorunu etrafında dönmüyor. Sermayenin üretimin doğal koşullarına daha derinlemesine hükmetme ve yeni “çitlemeler” yaratma girişimlerinin tetiklediği ekolojik bir boyut da kazanıyor. “Sosyalist demokrasi” sorunu etrafında dönen tartışma ve arayışlar, işçi sınıfının son tahlilde tek bir parti tarafından temsil edilmesi gerektiği inancını sarsmakla kalmıyor; sosyalizmin politik ve örgütsel çoğulculuğuna dair yeni bir ufuk açıyor. Bütün bu gelişmeler yeni bir ittifak siyasetine geçişi zorunlu kılıyor.

21. yüzyıl devrimleri, örgütsel ve politik çoğulculuk, sınıfsal ve sınıf içi ifadeler çeşitliliği, kapsanan anti-kapitalist dinamikler zemini, kimlik yelpazesi, karşı-kültür hareketleri, yerel ve ülkesel toplumsal muhalefet odakları bakımından çok bileşenli ve çok eksenli, zenginleşmeye açık, dinamik ve

siyasal ile toplumsal olan arasındaki mesafeyi eritecek şekilde konumlanan koalisyonların eseri olabilirler ancak. Bu tarz bir ittifak siyaseti işçi sınıfının kendi iç birliğini sağlamasının da vazgeçilmez bir yoludur. İşçi sınıfı böyle bir ittifak siyasetinin başını çekmek, müttefiklerinin özgüllüklerine alan açmak, özerk var olma haklarını tanımak, çeşitli mücadele eksenleri arasında paralellikler, kesişmeler, yakınlaşmalar ve örtüşme zeminleri yaratmakla yükümlüdür. Böyle bir ittifak kendisini sadece bir muhalefet ve karşı-iktidar odağı inşa etmekle sınırlayamaz; aynı zamanda, Demokratik ve Sosyal bir Cumhuriyeti aşağıdan ören bir seçeneği de temsil etmek durumundadır.

İttifak sorununun karmaşıklaşması, karşımızda baş edilmesi güç bir curcunanın, mutlaka sadeleştirilmesi gereken bir denklemin ve her yöne çekiştirilebilir bir çok başlılığın bulunduğu anlamına gelmez. Bu, sosyalizm ve sosyalizm mücadelesi hakkındaki kavrayışımızı yenilemeye davet eden ve davete icabet ettiğimiz oranda üstesinden gelinebilecek bir görevdir. Böyle bir ittifak siyaseti, 21. yüzyıl devrimlerinin çalınmaması, bozunuma uğramaması ve kendi evlatlarını kurban etmemesinin de en önemli güvencelelerinden biri.

Zengin koalisyonlar oluşturma ve geliştirme, aynı zamanda, sosyalist demokrasiyi öğrenme ve icra etmenin, kapitalist rasyonalitenin ötesine geçen kurumlaşmalar yaratmanın, örgütsel biçimler ve işbirliği kipleri konusunda ufukumuzu sürekli genişletmenin, farklılıkları iletişimsel, ilişkisel, etkileşimsel, müzakereci ve dayanışmacı usullerle zaman içinde genişleyen bir ortak payda ile kuşatmanın, çoklu karar alma ve uygulama yordamlarını yetkinleştirmenin de vazgeçilmez bir yoludur.

Bu ittifak siyaseti, sadece Türkiye'nin koşullarının dayattığı bir ihtiyaç ve gereklilik değil. Evrensel planda da durum aynı, hatta daha karmaşık. Bu, yeni bir enternasyonal inşa etmenin yolunu da kökten farklılaştırıyor. Yeni bir enternasyonal, bölgesel ve kıtasal alt oluşumlara, farklı türden yatay eşgüdümlere yaslanan, mücadele deneylerinin dolaşmasını sağlayan, evrensel dayanışmanın öncelikli alanlarını kolektif olarak belirleyen, kıtasal ve evrensel eylemleri mümkün olan en geniş mutabakatla gündemine alan, çeşitli alanlarda zaten etkin durumda olan küresel ağları içeren son derece zengin bir küresel koalisyon biçiminde vücuda gelebilir ancak. Ama bu, komünist partilerin kendi aralarında daha özgül enternasyonal ilişkiler ve örgütler yaratmalarını dışlamaz, tersine gerektirir.

KÜRTLERİN ÖZGÜRLEŞME DEVRİMİ

Bir bütün olarak Kürt halkının özgürleşmesi, ulusal ve siyasal haklarını kazanması sorunu, gerek Türkiye, gerekse bölge devrimi açısından çok katmanlı ve çok boyutlu etkileriyle stratejik öneme sahip bir konu. Özellikle Kuzey Kürdistan'da sorunun mahiyeti, nasıl ve hangi çerçevede çözüleceği, Türkiye devriminin yolunu ve karakterini belirleyecek temel unsurlardan biri.

“Başka bir ulusu ezen ulus özgür olamaz” ilkesi, Türkiyeli komünistlerin Kürt sorununa yaklaşımının özünü oluşturur. Her şeyden önce, ezilen ulusun kendi kaderini özgürce belirlemesi için mücadele vermek ve ezilen ulusla dayanışmak komünistlerin vazgeçilemez, devrime ve sosyalizmin kuruluşuna ertelenemez güncel görevi. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, siyasal anlamda bağımsızlık hakkını, ayrı devlet kurma hakkını da içerir. Ezen ulus proletaryası, ezilen ulusun ayrılma hakkını savunarak bu hakkın propagandasını yapmaz ve ezilen ulusun siyasal olarak nasıl var olacağını belirlemeye kalkarsa, kendi burjuvazisinin imtiyazlarını savunmuş olur. Bu hakkın nasıl kullanılacağına karar verecek olan ezilen ulusun kendisidir. Komünistler daima devrim ve sosyalizmin yolunu açan bir çözümden yana olsalar da bu hakkın şu veya bu şekilde kullanımına saygı duymak durumundadır.

Kuzey Mezopotamya'da yer alan, çoğunluğunu Kürtlerin oluşturduğu Kürdistan coğrafyası, önce 17. yüzyılda Osmanlı ve İran arasında, daha sonra 20. yüzyıl başında emperyalistlerce belirlenen sınırlarla dört bölge ülkesi arasında –Türkiye, Irak, Suriye ve İran– parçalanarak bölündü. Dört parçada Kürtler siyasi, ekonomik, kültürel vb baskılar ve asimilasyondan, yok sayılma ve katliamlarla yok edilmeye çalışılmaya kadar yoğun bir şiddete maruz kalmalarına rağmen ulusal kimliklerini ve dayanışmalarını oluşturup korumayı, geliştirmeyi başardılar. 19. yüzyıldan itibaren birçok diğer halk gibi, Kürtler arasında da uluslaşma ve ulusal devletine sahip olma düşüncesi yankı buldu; bu yönde çok farklı biçim ve yöntemlerle bir mücadele süregeldi.

Kapitalizmin gelişimine paralel olarak ve özgün siyasal koşullar altında Türkiye burjuvazisi Cumhuriyet'le birlikte ulus-devlet modelini esas alıp Osmanlı'dan devralınan nüfus içindeki ulusal ve etnik çeşitliliği soykırım ve katliamlardan asimilasyonun daha ince yöntemlerine kadar her türlü şiddetle yok etmeye girişti. Bu fiziksel-politik-kültürel şiddete, neredeyse

tümden yok edilen Ermeni, Süryani ve Rum halklarından sonra en fazla maruz kalan, varlığı, dili, tüm ulusal değerleri yok sayılan ve yok edilmeye çalışılan Kürt halkı oldu. Kuzey Kürdistan, yer altı ve yer üstü zenginlikleri sömürülerek, iç pazarın bir parçası haline getirilerek, ucuz işgücü deposuna dönüştürülerek Türk sermayesinin birikim süreçlerinin hizmetine sokuldu.

Ama bunca zulüm karşılıksız kalamazdı; kalmadı da. Kürdistan'ın en büyük, toplumsal ilişkiler bakımından en gelişkin parçasında Kürtlerin düşünsel ve örgütsel olarak en ileri ve güçlü hareketi doğdu ve Kürtleri özgürleştiren, başka halkların özgürlüklerini de gözeten, Türkiye için demokratik özerklik isteyen ve bölge için konfederalizmi hedefleyen bir devrimi başlattı.

Kuzey Kürdistan'da 100 yılı aşkın süredir gerçekleşen isyanların feodal ve burjuva önderliklerinden farklı olarak özellikle 30 yıldır aralıksız, giderek ivmesi ve yoğunluğu artan bir mücadeleyi yöneten Özgürlük Hareketi, güçlü bir emekçi kitle tabanına (başta yoksul köylülük olmak üzere) dayanıyor. Sosyalist yönelimli bu ulusal hareket, bir yandan –doğal olarak– tüm ulusal güçleri içermekte, ama diğer yandan esas olarak emekçi bir karakter taşımakta.

Kürt nüfusunun çok büyük bölümünün feodalitenin çözülüşü, kapitalizmin çekim gücü, son on yıllarda ise köy boşaltmalar ve benzeri baskılar nedeniyle “Batı”ya, Türkiye'nin dört bir yanına göç edip buralarda nüfus yoğunlukları oluşturması, Kürt köylü kitlelerinin şehirlileşmesi ve işçileşmesi (işsiz, informel/güvencesiz, hizmet/sanayi işçisi, kamu emekçisi vb); bir başka deyişle “Kürtlerin işçileşmesi, işçilerin artan oranda Kürtleşmesi” Türkiye ve Kürdistan devrim süreçlerini iç içe geçiriyor ve bu yönde muazzam yeni olanaklar yaratıyor. Bu nedenle Türkiye ve Kürdistan devrimci güçlerinin ilişkisi basit bir dayanışma göreviyle sınırlandırılmaz; bir “mücadele birliği” perspektifini zorunlu kılar.

Öte yandan, ulusal, sınıfsal, etnik, kültürel ve dinsel dinamikleriyle adeta kırılmaya hazır bir fay hattı durumunda olan bölgemizde Kürtlerin sınırlar ötesi geniş bir alanda yerleşik olması ve özellikle birleştirici siyasal güç olarak Özgürlük Hareketinin tüm Kürt coğrafyasında kök salan varlığı, bölgesel bir devrimin olanaklarını genişleten oldukça önemli bir faktör.

Kürt siyasi hareketinin kadın cephesinde gerçekleşen, ulusal kimlik davasıyla feminist mücadeleyi birlikte yürüten Kürt kadınların muazzam özgülleşme hamlesi de Türkiye'de hem kadın kurtuluş mücadelesinin hem de genel demokratikleşme sürecinin ana dayanaklarından birini oluşturuyor.

Bütün bunların yanı sıra, Marksizm'e yaklaşımdaki farklılıklarımıza karşın, Kürt Özgürlük Hareketi (KÖH) kapitalizmin "ulus" ve "ulus-devlet" normlarını aşmaya yönelik düşünsel ve pratik tutumları, emekçiler ve ezilenlerden yana konumlanması, cinsiyetçilik karşıtlığı ve doğa-insan ilişkilerine ilişkin ekolojist perspektifinde somutlaşan anti-kapitalist yönelimiyle, Türkiyeli komünistlerin doğal stratejik müttefikidir. Bu ittifakın güncel bir gerçekleşme biçimi, Kürt Halk Hareketi ile Türkiyeli sosyalistlerin, feministlerin, ekolojistlerin, demokratların mücadelelerini ortaklaştırmayı ve ezilenlerin-emekçilerin nihai kurtuluşu yolunda sermayenin bütün kesimlerinden bağımsız bir alternatif yaratmayı hedefleyen Halkların Demokratik Kongresi'dir.

Ulus-devletin aşılması ve "demokratik ulusçuluk" perspektifine yaslanan "Konfederalizm" anlayışının bir parçasını oluşturan "Demokratik Özerklik" önerisi ve talebi, özü itibarıyla demokratik, özgürlükçü ve komünal bir toplumsal örgütlenme fikrine dayanıyor. Kendi içinde çelişkiler taşıya ve eksiklikleri bulsun da Demokratik Özerklik önerisi, sermaye yerelciliğinin sınırlarına sığmayan, idari ve siyasi bir yerinden yönetimi hedefleyen, özgür bir geleceğin nüvelerini taşıyan içeriğiyle sadece Kürdistan değil, Türkiye ve bölge için de tartışılarak geliştirilmeyi hak ediyor.

SYKP, Kürt halkına ve onun örgütlü iradesine ulusal ve uluslararası düzlemde dayatılan imha politikalarına karşı ve sorunun eşitlik, özgürlük temelinde demokratik çözümünün gerçekleşmesi için bütün gücüyle mücadele eder.

TARİHSEL YÜZLEŞME VE MİLLİYETLERE ÖZGÜRLÜK

Osmanlı'nın yıkıntıları üzerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti, gerici bir ulusçuluk anlayışıyla ve başka seçenekleri dışlayarak tekçi bir ulus-devlet inşa etmeye girişti. Bu topraklarda yaşamış kadim uygarlıkların ve binlerce yıllık tarihin mirası olarak çağımıza kadar varlığını sürdüren halkların üzerinden bir buldozer gibi geçti. Coğrafyamızı milliyetler için bir cehenneme çevirdi. Cumhuriyet'in harcı, kan ve gözyaşıyla karıldı.

Girilen istikamet belliydi: Türkiye sınırları içindeki halklar "Türklük" potasında eritilecekti. Eritilmesi mümkün görünmeyenler ise her türlü baskı, şiddet ve katliamla yok edilecek veya göç etmeye zorlanacaktı.

Bu süreçte Türkiye Cumhuriyeti'nin üzerine "Türkleştirilemez, yok edil-

meli” damgasını vurduğu gayrimüslim milliyetler en ağır bedelleri ödedi. Rum, Ermeni ve Yahudilerin kimlik, anadilinde eğitim ve yayıncılık, dini ibadetlerini yerine getirme gibi hakları Lozan Anlaşması’yla tanınmış olsa da, bu onları devletin, nüfuslarını azaltma, mümkünse yok etme politikasının hışmından koruyamadı. Devletin sistematik olarak resmi kurumlar ve “siviller” (kontrgerilla tarafından görevlendirilen veya kısıktılan kişi ve gruplar) eliyle yürüttüğü, yer yer katliam ve yağmalarla desteklenen baskı, sindirme ve göçe zorlama politikalarıyla bu halkların nüfusu dramatik biçimde azaltıldı.

Rumlara yönelik baskılar daha Osmanlı Devleti döneminde 19. yüzyılda başladı, 1. Dünya Savaşı sırasında yoğunlaşarak kıyım ve soysürümlere dönüştü. “Kurtuluş” savaşı sonrasında da Türk ve Yunan devletlerinin anlaşmasıyla yapılan “mübadele”yle milyonlarca Rum ve elli bin civarındaki Karaman Türkü yerinden yurdundan koparılarak Yunanistan’a, oradaki Müslüman ahali de aynı şekilde Türkiye’ye gönderildi. Anlaşma gereği İstanbul ve iki adada (İmroz ve Bozcaada) yaşamasına izin verilen yüz binlercesi de 6-7 Eylül (1955) yağma/katliamı, 1967 ve 1974 Kıbrıs gerekçeli kısıktirmalarının ve sistematik baskıların sonucunda Türkiye’yi terk etmek zorunda bırakıldı.

Ermenilerin yaşadıkları ise tarihte pek az halkın başına gelen korkunçlukta oldu. İttihat ve Terakki’nin yönetimindeki Osmanlı Devleti, asiyeş, savaş koşulları gerekçelerini ileri sürerek bütün bir halkı bebeği, yaşlısı, kadını, erkeğiyle topraklarından, evlerinden koparıp göçe zorladı. Ermeni nüfusun büyük çoğunluğu ya bu göç yollarında, İttihat ve Terakki’nin haydutlardan ve hapishanelerden salıverdiklerinden oluşturduğu çeteler ve Kürdistan’da işbirlikçi Kürt aşiretler eliyle tertiplediği planlı/izinli saldırılarda öldürüldü ya da ağır ulaşım koşulları, açlık ve hastalıklar nedeniyle hayatını kaybetti. İnsanlık tarihine soykırım olarak geçen bu vahşet, kimi tarihçilere göre 1,5 milyona yakın Ermeni’nin hayatına mal oldu. Ermenilerin binlerce yıldır yaşadıkları topraklar, neredeyse mutlak bir “etnik arındırma”ya uğratıldı.

Yine aynı dönemde ve aynı gerekçelerle Süryani-Asuriler de Osmanlı Ordusu ve Kürt feodal beyleri tarafından, “Seyfo” denilen bir soykırıma tabi tutuldu. Bir dizi katliamla 500 bin Süryani-Asuri çocuk yaşlı demeden öldürüldü. Keza Pontuslu Rumlar da benzeri bir soykırıma maruz kaldı.

Ama tekçi zihniyet sadece gayrimüslim halkları değil, başka tarzlarda olsa da Türkler dışındaki Müslüman halkları da hedef tahtasına yerleştirdi.

Ama birincilerden farklı olarak, devletin kurucu kadrosu ve sonraki yöneticileri, Türklerden sonra en büyük ulusal topluluğu oluşturan Kürt halkının yanı sıra tüm Müslüman halkları (Araplar, Gürcüler, Lazlar, Abhazlar, Adigeler, Çeçenler, Osetler, Boşnaklar, Arnavutlar, Pomaklar, Romanlar ve diğer milliyetler) inanç ortaklığı zemininden yararlanarak Türkleştirmeyi mümkün görüyordu. Onlara layık görülen, Cumhuriyet tarihi boyunca sistematik olarak uygulanagelen bir asimilasyon politikasıydı: Anadillerini konuşmaları, geleneksel adlarını kullanmaları, geleneklerini sürdürmeleri yasaklandı; yerleşim yerlerinin, dağlarının, derelerinin, ovalarının adları değiştirildi; şarkıları Türkçeleştirilerek, halk oyunları “Türk”leştirilerek talan edildi; kültürlerini yaşamaları ve yaşatmaları engellendi. Herkes Türk olacak, okulda, resmi dairede, mahkemede, hastanede, sokakta, tüm kamusal alanlarda Türkçe konuşacaktı. Buna itirazlar ise baskı, işkence, hapis cezası ve sürgünlerle, faili meçhul cinayetlerle bastırılacaktı. Bu uygulamalar, kısmi değişikliklerle ama yoğunluğu ve yaygınlığı azalmadan bugüne kadar sürdürüldü.

Bu devlet politikası Müslüman halklar üzerinde belirli ölçüde etkili oldu ve “Türk nüfus” arttı! Ama milliyetler, 90 yıldır süren sistematik asimilasyona karşı çoğu zaman açıktan olmasa da alttan alta, bazen ileri çıkıp bazen geri çekilerek inatçı bir direniş gösterdi. Şimdi, özellikle Kürt halkının mücadelesinden ve başarılarından kuvvet alarak, her halk yeni bir hamleyle kimliğine, kültürüne, diline sahip çıkıyor; bu toprakların zengin kültürü her renkten, her boydan çiçekler açıyor. Ama halkların özgürleşmesi için daha gidilecek çok yol var.

Osmanlı Devleti döneminde, 1915 ve takip eden yıllarda yapılmış olsalar da Türkiye Cumhuriyeti halklara yönelik soykırımların sorumluluğunu taşıyor. Bu olaylarda eli sivil ve silahsız halkın kanına bulaşan komutanların çoğunun Cumhuriyet’in kurucu kadrosu içinde yer alması; Osmanlı Devleti’yle Cumhuriyet arasında bir sürekliliğin bulunması; Ermeni, Süryani ve Rumlara yapılanların yeni rejimin “ulus-devlet inşası” planına hizmet etmiş olması vb nedenlerle bu soykırımlar tanınmak bir yana bugüne kadar ısrarla reddedildi, yok sayıldı.

Soykırımların ve halklara yönelik tüm soysürüm, katliam ve baskıların birinci dereceden sorumlusu ve uygulayıcısı devlet ve merkezi/yerel egemenler olsa da bütün toplum bu suçun maddi ve manevi yükü altındadır. Tarihin karanlık ve acı sayfalarıyla yüzleşmeden, bu yüzleşmenin tüm gereklerini -özür dileme, yurduna geri dönme hakkı, el konulan mal ve mülklerin iadesi vb- yerine

getirmeden, halkların tüm siyasal, kültürel haklarıyla özgürce yaşamasının koşullarını oluşturmadan bu manevi yükten kurtulmanın yolu yoktur.

SYKP, böyle bir tarihsel yüzleşmenin yolunun açılmasını, tarihsel hakikatlerin ve soykırımların kabul edilmesini, halkların haklarının iade edilmesini veya mümkün telafilerinin sağlanmasını başlıca mücadele görevlerinden biri olarak görür.

KIBRIS'IN KADERİNE KIBRISLILAR KARAR VERİR

Türkiye'nin 1974'te Kıbrıs'ın yüzde 35'ini işgalinin ve o zamandan beri oradaki egemen varlığının asıl gerekçesinin, iddia edildiği gibi "Kıbrıslı Türkleri kurtarmak" değil, stratejik ve siyasi çıkarlar olduğu açık bir gerçek. Tıpkı İngiltere ve ABD gibi Türkiye'nin de Kıbrıs'a yönelik ilgisinin altında buranın Doğu Akdeniz'deki stratejik konumu ve son yıllarda da Ada'nın kıta sahanlığı içinde deniz altında zengin petrol ve doğal gaz rezervlerinin bulunması yatıyor.

1974 işgalinin sonunda Türkiye, müdahalesinin gerekçesini dayandırdığı 1960 tarihli garantörlük anlaşmasında belirtildiği gibi Kıbrıs Cumhuriyeti'nin varlığını korumak yerine, kendine bağlı uydu bir devlet kurdu. Ada'nın "Kuzeyinde" uygulanan entegrasyon ve asimilasyon politikaları yerel kültürel dokuyu bozdu. Cenevre Konvansiyonları'na aykırı olarak Türkiye'nin adaya aktardığı nüfus, demografik yapıyı değiştirerek Kıbrıslıların kendi ülkeleri hakkında özgürce karar verme olanağını ortadan kaldırdı.

Türkiye'nin Kıbrıs'taki işgalci varlığı sadece Kıbrıslı Rumlar değil Kıbrıslı Türkler tarafından da nefretle karşılanıyor ve ülkenin birleşmesinin önündeki en önemli engel olarak görülüyor. Ayrıca Adadaki egemen konumu, Türkiye'nin Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyeti'yle ilişkilerinde sürekli sıcak bir gerilim merkezi oluşturuyor. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin AB'ye üye olarak kabul edilmesinin ardından durum daha da ağırlaştı ve mesele, Türkiye ile AB arasındaki bir sorun haline geldi.

Ancak Kıbrıs sorunu sadece dış politikanın değil, bir o kadar iç politikanın konusudur. Bu sorunun çözümsüz kalması içerde şovenizmin körüklenmesinin bir malzemesidir. Kıbrıs 1950'lerden beri Türk kontrgerillasının faaliyet alanını ve Türkiye'deki eylemleri bakımından da cephe gerisini oluşturuyor. Bu bakımlardan Kıbrıs'ın bölünmüşlüğü, Türkiye'nin demokratikleşmesinin önünde bir engel.

Kıbrıs'ın kaderi üzerinde söz sahibi olabilecek olanlar, sadece Kıbrıslılardır. Kıbrıs sorununun çözümünün başta gelen koşulları, Türkiye'nin Ada'nın kuzeyindeki askeri varlığının ve siyasi vesayetinin sona ermesi, Adadaki bütün yabancı askeri üslerin kapatılması ve yabancı askeri güçlerin geri çekilmesidir.

EZİLEN MEZHEPLER VE İNANÇ TOPLULUKLARI

Üzerinde yaşadığımız topraklar, binlerce yıldır dinler ve alt inanç sistemlerinin çatışmalarına şahitlik etti. Eğer bu çatışmaların arkasındaki maddi, siyasal, sınıfsal gerçekler kavranmazsa, tarih bir “inanç savaşları tarihi” olarak görülebilir. Oysa, her üst yapı kurumu gibi inanç sistemlerinin toplumsal/sınıfsal yapıdan görece özerkliğinden kaynaklanan ve tarihsel süreçte edindikleri, doğrudan maddi temellerine indirgenemeyecek karakter ve tutumlar bir kenara bırakıldığında, inanç çatışmalarının aslında sınıflar mücadelesinin özgün biçimleri olduğu açıktır. Din ve mezhep savaşlarında hemen hemen her zaman taraflardan biri ezen, diğeri ezilen sınıflarla bağlantılı oldu. Ama bu, inançların doğrudan sınıflara indirgenebileceği anlamına gelmez.

20. yüzyılın başlarında egemenler bir ulus-devlet kurmaya giriştiklerinde, öncü kollarının çoktandır benimsediği -yeni devletin düşünsel temellerini oluşturan- modernizmi de çeşitli yönleriyle hayata geçiriyorlardı. Modernizmin türdeşleştirici ve asimilasyoncu doğrultusu, Cumhuriyet'in politikalarına yön verdi. Bu toprakların tarihinden gelen muazzam kültürel, inancsal ve etnik çeşitlilik, bir zenginlik olarak görülüp korunmak yerine, bir “ulus” yaratmak uğruna kurban edildi. “Ulus” yaratmak için sadece etnik Türkleştirme yetmiyordu; Aleviler ve İslam'ın çeşitli mezhep ve tarikatlarına mensup Müslümanlar da devlet eliyle yeniden şekillendirilen Sünni-Hanefi mezhebini benimsemeye zorlanıyordu.

Kürtler arasında yaygın olan Sünniliğin Şafii mezhebi de bu politikadan nasibini aldı. Devletin dini kontrol ve yönetme kurumu olan Diyanet İşleri Başkanlığı, Şafilik'i görmezden geldi, dışladı; Diyanet'in bütün kaynakları Hanifi mezhebinin güçlendirilmesi için harcandı.

İslam içinde mezhepler ötesi geniş bir alanı tutan tarikatlar ve cemaatler, Cumhuriyet'in “Devrim Yasaları” ile yasaklandı. Buna karşın, bunlardan devletle uzlaşan kimilerinin önu açıklarken, hatta belli dengeler içinde Diyanet'te temsil edilmeleri sağlanırken; devletten uzak duranları sürekli olarak takibata uğratıldı ve ezildi.

ALEVİLİK

Aleviler, günümüzde Sünni Müslümanlardan sonra en büyük inanç topluluğunu oluşturuyor. Aynı zamanda en fazla baskı ve katliama, asimilasyona uygulamalara maruz kalan bir topluluk. Türkiye Cumhuriyeti, “devletin sürekliliği” ilkesine bağlı kalarak Osmanlı’dan gelen, Alevilere düşmanlık çizgisini devam ettirdi. Bir yandan katliamlarla, sistematik baskılarla sindirme, devlet memurluğuna almama vb yöntemlerle dışlama politikası uygularken; diğer yandan köylerine -istekleri hilafına- cami yapıp imam göndererek, okullarda Sünnilik’in öğretildiği din derslerini zorunlu kılarak, “mahalle baskısı” yaratarak, yakın zamanlarda işbirlikçi Alevileri öne çıkarıp destekleyerek vb yollarla Alevileri Sünni’leştirme politikası izlemekte.

Ama boşuna! Yüzlerce yıllık devlet politikası, elde ettiği kısmi sonuçlara karşın, Alevileri inançlarından ve kültürlerinden koparamıyor, muhalif kimliklerini ortadan kaldıramıyor. Alevi toplumu, kapitalizmin gelişmesine bağlı olarak köklü bir değişim yaşasa da -şehirlileşme, sınıfsal ayrışma vb-yeni koşullarda kimliklerini yeniden oluşturuyor ve büyük çoğunluğu muhalif konumlarını yükselen demokratik Alevi hareketi içinde pekiştiriyor.

Alevilik’in devlet tarafından hedef tahtasına konulmasının tarihi çok eskilere dayanıyor. Alevilik-Sünnilik geriliminin önemli bir nedenini, sömürücü ve ceberut merkezi devlet ile komünal gelenekli, eşitlikçi ve özgür yoksul köylüler, göçebeler/yarı-göçebeler çatışması oluşturuyordu. Özellikle Alevilik’in Kızılbaşlık kolundan olan Türk ve Kürt köylüleri Osmanlı devleti tarafından “sapkın” ve “İran işbirlikçisi” ilan edilip korkunç bir kıyım uğratıldı. Yüz binlerce Kızılbaş katledildi. Alevilerin inançlarını yaşamaları yasaklandı, ağır biçimde cezalandırıldı. Alevi halk, bu zulümden kurtulabilmek için devletin elinin uzanamayacağı dağ başlarına, ücra yerlere çekilmek zorunda kaldı. Devletin bu acımasız tutumu yüzyıllar boyunca devam etti.

Cumhuriyet’in şeriatı terk edip “modern” hukuka geçişi, görünüşte de olsa “laik”leşmesi, Kızılbaş/Bektaşî kitleler üzerindeki baskıların hafiflemesi, Alevi halkın bir nebze olsun soluklanmasına neden oldu. Her ne kadar yeni devlet Alevilerin ibadetlerini yasaklayıp (Sünni tarikatlarla bir tutarak) dergahlarını kapatsa da, laiklik adı altında Sünni-Hanefî İslam’ı adı konmamış devlet dini olarak yaysa da, Alevileri asimilasyona uğratsa da, Alevilere devlet kapılarını kapalı tutmaya devam etse de, hatta Koçgiri, Dersim, Maraş, Çorum, Sivas, Gazi katliamlarını gerçekleştirse de; Alevi kitleler uzun süre Osmanlı’ya göre Kemalist rejimi ehven-i şer gördüler.

Buna karşılık Türk, Kürt ve Arap Aleviler, daima demokrasiye, özgürlükçü düşüncelere, sola ve sosyalizme açık oldular. Özellikle 1950'li yıllardan itibaren Alevi köylülerin şehirlere göçerek büyük bölümünün işçileşmesiyle birlikte sosyalist/devrimci hareketlerle yakın ilişkiler kuruldu. Alevi inancının merkezi unsuru olan tasavvuf felsefesinin tanrı-doğa-insan bütünlüğü anlayışından kaynaklanan “insana ve doğaya saygı” yaklaşımı da bu yakınlashmada bir etken. Yüzyıllarca ezilen, hor görülen, katledilen Alevi halkın, özgürlük ve eşitliğı savunan sosyalistlerle yakınlashması doğal.

Geçmişte, ağırlıklı olarak üçra kırsal bölgelerde, içe kapalı bir yaşam sürdüren Alevilerin büyük çoğunluğu artık şehirlerde yaşıyor. Bunun sonucu olarak sınıfsal ayrışmaya da uğradılar: Çoğunluğu işçi ve emekçi saflara katılırken, bir kısmı da sermaye sınıfına dahil oldu. Buna karşılık bir inanç topluluğı olarak Aleviler, inançlarının gereklerini özgürce yerine getiremiyor, dışlanmaya ve aşağılanmaya devam ediliyor; devletin Sünnileştirme çabaları sürüyor.

Özellikle AKP iktidarında giderek devletin ve toplumsal yaşamın çeşitli alanlarının İslamileştirilmeye tabi tutulması ve bu parti eliyle kurulmakta olan yeni sermaye düzeninin “uyumlu/ılımlı İslamcı” bir karaktere sahip olması Alevi kitleler için büyük bir tehdit oluşturuyor; derin bir huzursuzluk yaratıyor. Alevilerin önemli bir bölümü tarihsel refleksleriyle ehven-i şer gördükleri Kemalist siyasete sarılsa da, bu siyasetin özellikle artık dayanılacak bir zemin olmadığını gören, Kürt halk hareketinin sonuç alıcı mücadelesinden dersler çıkaran, devletten ve sermayeden uzak bir demokratik hareket yaratmaya, diğerk demokrasi güçleriyle birleşmeye yönelen güçlü bir damar da giderek belirginleşiyor.

Alevi demokratik hareketi, sadece güçlü bir demokratik dinamik olmakla kalmıyor, modernizmin türdeşleştirici ve asimilasyoncu yönelimine karşı bir direniş cephesi oluşturmasıyla, sermaye sınıfıyla siyasal İslamcı ideolojinin iç içe geçtiğı yeni rejimle kaçınılmaz bir karşıtlık içinde olmasıyla ve tabanının giderek artan oranda işçileşmesiyle, aynı zamanda devrimci bir potansiyel taşıyor. Bu durum karşısında sosyalistlere düşen görev; bir yandan bir inanç topluluğı olarak Alevi toplumunun tümünün inanç özgürlüğü ve demokrasi taleplerini desteklemek, diğerk yandan onun içindeki düzen karşıtı eğilimlerin gelişip güçlenmesi için çalışmaktır. Bu ikincisi için, Alevi kitlelerin kültüründe şu veya bu ölçüde yaşayan komünal gelenek, önemli bir dayanak noktasıdır.

GAYRİMÜSLİM İNANÇLARA YAŞAM HAKKI YOK

Lozan Anlaşması'nda kültürel ve dinsel hakları "güvence"ye alınan Rum, Ermeni ve Yahudi halkların inançlarını özgürce yaşamaları, sistematik biçimde engellendi. Resmi ve gayriresmi yöntemlerle, baskı ve cebirle cemaatlerini kaybeden kiliseler, havralar büyük bir saygısızlıkla depo, işyeri hatta ahır haline getirildi; cemaatlerini az çok koruyanların ise bakım ve tadilatına bile izin verilmedi. Din görevlilerini yetiştirmeleri engellendi. Lozan Anlaşması'nda adları zikredilmeyen Süryani-Asurilerin dinsel kurumlarının başına bunların daha fazlası geldi ve günümüzde de gelmeye devam etmektedir. Hristiyanlık ve Yahudilik, resmi ideolojinin sözcüleri ve ana akım medya tarafından sürekli olarak aşağılandı. Sonuç olarak bu inançların taşıyıcısı halklarla birlikte inançlar da, binlerce yıldır yaşatıldıkları bu topraklardan silinmeye yüz tuttu.

Son yıllarda devlet, bir misyonerlik heyulası yaratarak Hristiyanlara karşı yeni bir nefret ve saldırı dalgası başlattı. Medyanın etkin bir biçimde kullanıldığı bu kampanyada kontrgerillanın kışkırttığı, yönlendirdiği faşist kişi ve gruplar eliyle din görevlileri katledildi. Bu cinayetlerin tepe noktasını ise, Türkiye'nin seçkin aydınlarından, sosyalist görüşlere sahip Ermeni Hrant Dink'in öldürülmesi oluşturdu.

İslam dışı inançlardan Ezidilik'in durumu, tüm inanç toplulukları arasında en vahimi. Kürdistan'da yaşayan ve Kürt olan Ezidilerin sayısı yüzyılın başlarında yüz binleri bulurken, devletin ordusu ve yerel Müslüman Kürt feodal beylerinin eliyle yapılan katliamlar ve baskılar sonucu, günümüzde sadece birkaç Ezidi ata topraklarında yaşıyor.

ÖZGÜRLÜKÇÜ LAİKLIK

Kemalist rejimin ideologları, "laiklik" ilkesinin rejimin ayrılmaz ve tartışılmaz bir unsuru olduğunu savunageldi. Ancak Cumhuriyet hiçbir zaman gerçekten laik olmadı. Devlet, laiklik adı altında İslam'ın Sünni-Hanifi mezhebinin kapitalizmin güncel ihtiyaçlarına göre yeniden yorumlanmış halini gayriresmi egemen din olarak kullandı. Bütün inançlara eşit mesafede durmak bir yana farklı inançları (Alevilik ile İslam'ın farklı mezhep ve meşreplerini) Hanifi mezhebi içinde eritmek, Diyanet İşleri Başkanlığı gibi devasa bir kurum yaratarak toplumun dinini yönetmek, sayıları sürekli çoğalan İmam Hatip okullarıyla ve zorunlu din dersleriyle devlet dinini yaymak, İslam'ı kitleleri uyuşturmak ve sol/sosyalist hareketin önünü kesmek amacıyla kullanmak Kemalist rejimin temel politikası oldu.

Komünistler “laiklik”i savunur. Ama bu, Kemalizmin sözde laikliğinden tamamen farklı olarak, devletin dinle hiçbir organik ilişki kurmadığı, bütün inançlara aynı mesafede durduğu, inananların inançlarının gereğini engelsizce yerine getirme ve dini inancı olmayanların inanmama özgürlüğünü koruduğu özgürlükçü bir laikliktir. Buna göre inanç toplulukları devletin hiçbir müdahalesi olmaksızın serbestçe kendi inançlarının ibadetlerini yerine getirir, ibadethanelerini açar, din görevlilerini yetiştirir ve seçer.

SYKP, Cumhuriyet’in kuruluşundan bu yana uygulanan ve AKP iktidarı tarafından da sürdürülen, farklı inançları tek bir inanç içinde eritme politikası doğrultusunda başta Aleviler olmak üzere inanç topluluklarına uygulanan sistematik baskı, şiddet, katliam ve asimilasyonu toplumsal tarihimizin kara lekesi olarak görür. İnanç topluluklarının inanç özgürlüğü uğruna mücadelesini destekler; bu mücadele kanallarının, farklılıkların zenginlik olarak yaşanacağı özgür bir dünyanın kuruluşuna akan diğer kanallarla buluşmasını teşvik eder.

SYKP, AKP’nin adım adım yaşamın her alanını muhafazakarlaştırma ve dinsel referanslara göre düzenleme yönelimine ve devleti İslamileştirme girişimine karşı mücadelenin ön saflarında yer alır.

KADIN KURTULUŞ MÜCADELESİ

Erkek egemen sistem, kapitalizmden çok daha öncesine dayanan bir egemenlik biçimidir ve bu sistem; tarihsel olarak kapitalizm tarafından devralınmış, dönüştürülmüş ve onun maddi temeliyle eklenmiştir. Erkek egemenliği zihniyet yapısından, maddi üretime kadar her alanda varlık gösteren bir sistemdir ve kapitalist sistemle iç içe geçen pratiklerle erkeklerin kadınlar üzerindeki tahakkümünü çeşitlendirir. Kapitalizm ve erkek egemen sistemin işbirliği karşısında yürütülen mücadele anti-kapitalist temelde inşa edilmelidir. Gelecek tasavvurları da cinsiyetçi olmayan gündelik yaşam pratiklerini vaat etmelidir. Zira, kapitalizme karşı mücadele erkek egemenliğine karşı da örgütlenmediğinde gündelik hayatı dönüştürmeyi ve cinsiyetçi pratiklere karşı mücadele etmeyi vaat etmemektedir. O halde kadınların kurtuluşunun eşitlik ve özgürlük mücadelesiyle geleceği hedeflerken gündelik hayatı da nasıl dönüştüreceği tartışılmalı, sosyalistler buna dair araçlar geliştirmelidir.

Kapitalist erkek egemen toplumda piyasaya yönelik olarak sürdürülen toplumsal üretim ile genel olarak insan soyunun ve emek gücünün üretilmesi-

ni sağlama anlamında kadınların karşılıksız ev ve bakım emeğine dayanan yeniden üretim birbirinden ayrılmıştır. Sermaye, emek gücünün yeniden üretimini erkek egemen sistem sayesinde kendi dışında tutar. Ücretli bir işte çalışıp çalışmamlarından bağımsız olarak ev işleri ve yaşlı, hasta, çocuk ve engelli bakımı, erkek egemen sistem sayesinde “doğal kadınlık görevlerine” dönüşür. Dahası, çocuk, hasta ve yaşlı bakımının giderek piyasalaşması kadını daha fazla eve kapatarak, görünmeyen ev-içi emek sömürsünü arttırmaktadır. Kadınların karşılıksız ev emeğinden, ayrıca, bütün erkekler fayda sağlar. Erkekler evde karşılıksız hizmet alırlar, kendilerini geliştirirler, sermaye ve güç biriktirirler. Bu sayede de erkekler, iş gücü piyasasında kadınlar karşısında ayrıcalıklı bir konuma sahip olurlar ve kadınların konumu böylece ikincilleşir. Bu durum, muhafazakar neo-liberalizmde pekişmekle birlikte sosyal devlet uygulamalarında da değişmemiştir. Sosyal hak temelli taleplerin etrafında örülecek mücadelenin erkek egemen sistemi aşındıracak şekilde inşa edilmesi son derece kritiktir.

Sermaye, ucuz işgücü ihtiyacı için bir işsiz-işgücü rezervi oluşturmak ister. Kapitalizm ve erkek egemenliğinin işbirliği çerçevesinde kapitalistler kendileri için her dönemde yeni açılımlar oluştururken, erkek egemenliğinin onlara sunduğu olanaklardan yararlanmayı ihmal etmez. Bunu yaparken de erkek egemenliğini yeniden üretir. Karşılıksız ev emeğinin güçsüzleştirdiği kadınlar, ancak düşük ücretli, sosyal güvencesi olmayan işlerde, kesintili olarak çalışabilirler. Bu işler ise kadınların aileye ve erkeklere olan bağımlılığını yeniden üretir. Kadınların, kapitalizmin krizi ve sosyal hizmetlerin çökmesiyle birlikte artan ev içi yüklerinin yanı sıra, istihdam olanakları azalır. Üretimin esnekleşmesi ve yarı-zamanlı güvencesiz işlerin yaygınlaşmasıyla, kadınlar erkek egemen baskıya çok daha açık hâle gelir. Serbest bölgelerde, hizmet sektörünün en alt basamaklarında ve fuhuş sektöründe çalışan kadınlar kendilerini güvensiz, güvencesiz, şiddet ve aşağılanmayla örülü bir yaşamın içinde bulurlar. Kadınların büyük çoğunluğu için kapitalizmin krizi ve yeni yönelimleri daha çok şiddet, daha çok karşılıksız ev ve bakım emeği, aileye ve kocaya daha çok bağımlılık anlamına gelir. Kadınların yoksullaşması bu koşullara bağlı olarak da giderek artar.

Karşılıksız emek üzerindeki erkek denetimi, kadınların bedenleri üzerindeki zora ve iknaya dayalı erkek denetimiyle iç içe girmiştir. Kadınların karşılıksız emeği, kapitalizmin ve erkeklerin hizmetine sunulurken; kadın bedeni, cinselliği ve kimliği de erkeklerin malı sayılmaktadır. Erkek egemenliği, kadınları sadece evde değil yaşamın tüm alanlarında ikincilleştirir;

kadın cinselliğini ve kadın kimliğini aşağılayan sosyal ve kültürel baskıları ve normları güçlendirir. Kadınların maruz kaldığı şiddet, hatta “namus” ya da aşk için erkekler tarafından öldürülmesi sürerken, diğer taraftan devlet ve yargı erkekleri ve aileyi “namus”un bekçisi-sahibi olarak korur. Kadına uygulanan şiddet her durumda kendine toplumsal ve kültürel alanda destek yaratarak, kadın üzerindeki erkek/devlet/sermaye egemenliğini artırır. Kadınların şiddet karşısındaki güçsüzlüğü ve çaresizliği daha fazla hissetmesi, eşitsiz ve bağımlı güç ilişkilerini yeniden üretmektedir. Kürtaj, tecavüz, fahişelik, nüfus politikaları, kadın bedeni üzerindeki erkek ve devlet denetiminin sınırlarını genişletirken; erkek egemen toplumsal ve kültürel kabulleri güçlendirir.

Seks ticareti, erkek egemen kapitalist sistemde kadınların maruz kaldığı bir cinsel şiddet biçimidir

Seks ticareti esas olarak erkek cinselliğine hizmet için düzenlenmiş olsa da ücretli seks işi yapan kadınlar, yüzyıllar boyu “toplum sağlığının ve ahlakının korunması” gibi gerekçelerle dışlanmışlar, ayrımcılığa uğramış ve baskı altında tutulmuşlar ama aynı zamanda egemenlerin/erkek ikiyüzlü ahlak anlayışının sembolü olmuşlardır. Ücretli seks işi yapan kadınlar çoğu kez kendi onayları dışında ve zor kullanılarak seks ticareti yapmak zorunda bırakılırlar ve genellikle ekonomik bir sömürü bu şiddet biçimine eşlik eder. Geleneksel tek eşli aile yapısına oluşturduğu tehdit ve din referanslı cinsel ahlak normlarına karşıtlığı nedeniyle seks ticareti, toplum tarafından sözüme ona onaylanmaz, ancak erkek kimliğinin oluşumunda çok önemli bir rol alır. Erkek egemenliği aynı zamanda ideolojisini kadınlar arasında karşıtlıklar kurarak ve bunun içselleştirilmesini sağlayarak oluşturur. Kadınlık durumları arasında kurulan en esaslı karşıtlık iffetli/iffetsiz kadın karşıtlığıdır. Bu yolla da kadınların emeği, bedeni ve cinselliği denetlenir. Erkek egemenliğinin sınırlarını ihlal eden kadınlar kolaylıkla fahişe, iffetsiz kadın olarak damgalanıp hizaya getirilirler.

Aile, erkek egemen kapitalist sistemin en kutsal hücresi kabul edilir

Sermaye, kadınların bir kısmını evden çıkarıp sanayinin ucuz ve sabırlı emek-gücü durumuna getirirken, geride kalanını da dolaylı olarak sürece katar. Evde kalan kadın, kocasına yemek pişirerek, onun çamaşırını yıkayarak, çocuk bakarak, kocası için cinsel tatmin aracı olarak, soyunun devamını güvence altına alarak, sadece işgücünün yeniden üretimine katılmakla kalmaz, dolaylı olarak erkek işçinin verimliliğini artırır. Bu karşılığı

ödenmeyen değeri sürekli kılmanın tek yolu ise evlilik bağı ile kutsanmış, heteroseksüel aile yapısıdır. Sistemi ayakta tutan aile kurumu, kadınların cinselliğini, emeğini, doğurganlığını ve davranışlarını belirleyen bir kurum olmanın yanı sıra erkek egemen aile yapısı, gelecek kuşakların yetiştirilmesinde de cinsiyetçi ve eşitsiz normların kız ve erkek çocuklara (hükmeden/itaat eden olarak) öğretildiği, bu yolla da erkek egemen sistemin bekasını sağlayan kurumdur. Köleleştirilen, ev içine hapsedilen kadın, parçası olduğu insanlıktan soyutlanır. Kamusal alandan dışlanarak özel alana (aile ilişkilerine ve ev içine) kapatılır. Kadının ev içine hapsedilmişliği, “kutsal aile”de yaşadığı şiddet, “özel” kabul edildiği için yıllarca kadınlar tarafından dile getirilememiştir. Şiddeti sadece kendilerinin yaşadığını zanneden nice kadın, kimi zaman korkudan, kimi zaman utandığı için şiddeti politik alana uzun süre taşıyamamışlardır. Yaşamının çoğu ev içinde geçen, her türlü şiddeti ve ezilmeyi ev içinde yaşayan kadınlar, “makus kaderleri”ni değiştirecek politikaları, feminizmin “özel alan/olan politiktir” sloganında bulabilmişlerdir.

Kadınların aile kurumu, evlilik ve heteroseksizmin baskılarından kurtulup özgürleşmesini sağlayacak politikalar üretirken, homofobi ve heteroseksizme karşı tavır olarak homofobik, transfobik, bifobik ve seksist söylemlerden arınmış kendi söylemimizin de inşa edilmesi gerekir. İnsanların sadece cinsiyet olarak değil cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği olarak da eşit olduğu savunulmalıdır.

Kadın istihdamının ve işsizliğinin nedenleri ve niteliği erkek egemen sistem tespitinden kaçarak ele alındığında sorun sadece bir “niyet” ve “farkındalık” halini almaktadır. Böylesi bir sorun tespiti liberal ve sistem içi çözüm önerilerini teşvik etmektedir. Ancak, kadın istihdamının niteliği ve kadın işsizliği, kadınlara atfedilen ve doğallaştırılan toplumsal “görevler” göz önüne alınmaksızın anlaşılabilir ve emekçi kadınların örgütlenmesi mümkün olmaz. Torba yasa gibi ulusal istihdam stratejisi işçi sınıfına ve özellikle kadınlara yönelik son derece sistematik bir saldırı niteliğini taşımaktadır. Yeni düzenlemeler, ucuz işgücü olan kadınların bir kısmını evde kapitalist üretimin işgücü ihtiyacını, her anlamda, karşılamak üzere tutarken, kalan kısmının ev-içinde ya da iş yerinde veya tarlalarda daha da ucuza çalışmasını garanti altına almakla kalmamakta; ev içi emeği de yeniden piyasa temelinde düzenlemeyi hedeflemektedir. Yeni düzenlemeler, hem esnek ve güvencesiz çalışma biçimlerini, ister karşılığı ücretle ödensin ister ödenmesin, kadınların erkeklere bağımlılığını artıracak şekilde yaygınlaştırmakta hem de ideal annelik dayatması, çocukların performanslarının anneler üzerinden ölçül-

mesi, ev temizliğinde hijyen yarışması ve kapitalist tüketim gereksinimleri kadınların ev-içi çalışmasını daha uzun saatlere yaymakta ve daha yoğun hale getirmektedir. Kadınların örgütlenmesi; üretim sürecinde yaşadıkları güvensizliğin boyutları, mobbing, taciz ve meslek hastalıkları ile etnik ve cinsiyet ayrımcılık ve şiddetle bir arada mücadele etmek zorundadır. Ancak böyle bir temelde yükselen kadın örgütlenmelerinin ataerkil kapitalizm karşısında devrimci bir mücadele örebilmesi mümkün olacaktır.

Sosyalist ve diğer antikapitalist muhalefet dinamikleri erkek egemenliğinden muaf değildir.

Sosyalistler, günlük hayatlarında ve politika yaparken eril bir dil kullanabilmekte ve homofobik davranabilmektedirler. Sosyalist erkeklerin kadına karşı şiddet uyguladıklarını hatta tecavüz ve tacizde bulunabildiklerini görmekteyiz. Kadınların politika yapmasının önüne bilinçli ya da bilinçsizce engel koyduklarını görmekteyiz. Bu açıdan sosyalist yapılar içinde de kadınların yoldaşları olan erkeklerle birlikte mücadele yürütürken dışlanmaları ve yıldırılmaları görülebilmektedir. Kadınların, örgüt içinde birlikte mücadelesi son derece önemlidir. Bu birlikteliği sağlamak ve söz konusu erkek egemen pratiklere karşı dayanışarak mücadele edebilmek çok önemlidir. Kadınlar karma örgütlerde kendilerine dayatılan/dayatılabilecek örtülü ya da açık erkek egemen baskılara boyun eğmemeli, kadın kurtuluş mücadelesinden ve amaçlarından taviz vermemeli, kazanımlarıyla ilgili her an tetikte durmalıdır. Sınıfsal ve toplumsal özgürlükler bağlamında yoldaş olan erkekler, toplumsal cinsiyet bağlamında kadınları ezen cinsin bir parçası, erkek egemenliğinin (bilinçli-bilinçsiz) uygulayıcısı olduklarını unutmamalıdır.

Kadınlar erkek egemen sisteme karşı yüzyılları aşan bir mücadele dinamiğine sahiptirler. Yüzyıllar öncesinden başlayan ve tüm erkek egemen toplumlarda devam eden bu mücadele günümüzde pek çok feminist örgüt aracılığıyla da sürdürülüyor. Kadınların siyaset yapma tarzları, tarihsel ve toplumsal olarak erkeklerden farklı kurulmaktadır. Bu açıdan kapitalist sisteme karşı mücadeleler sosyalist örgütlere ihtiyaç yaratmışsa, kadınların eşitlik mücadelesi kadın örgütlerini gerektirmiştir. Ayrıca her ulustan, sınıftan, ırktan veya toplumsal kesimden kadının, kadın olmaktan kaynaklanan ortak ezilmişi, tüm kadınları, erkek egemenliğine karşı, sadece kadınlardan oluşan bir hareketin doğal bileşeni haline getirir. Farklılıkların meşruiyeti perspektifiyle, çok kimlikli feminizmlerin ve/veya farklı kimliklerin kabulü üzerinden, birlikte mücadele etmek kadın kurtuluş hareketinin sürekliliği açısından esas kabul edilmelidir.

Kadınların kendi örgütlerinin olması, kadınların karma örgüt içindeki varlığını da güçlendirir. Karma örgütlerde yer alan kadınların mücadelesi kadın kurtuluş hareketinin meşru bir parçası olarak görülmelidir.

Feminist mücadele, kadınlara ister anti-kapitalist mücadele içinde olsun ister olmasın erkek egemenliğinin hayatın tüm alanlarına, tüm davranış ve tutumlarına yayıldığını gösterdi. Sosyalist bir geleceğin inşasında, erkek egemenliğiyle mücadele, hem bugün hem de farklı talep ve ihtiyaçlarla gelecekte önemli olacak.

Yaşanan reel sosyalizm deneyimlerinden biliyoruz ki, bir toplumda kapitalizmden sosyalizme geçiş yaşanabilir ama yine de o toplum “erkek egemen” kalabilir. Kadınların ve erkeklerin sosyalizmde erkeklerin ayrıcalıklarından vazgeçmesi gerekir.

HETEROSEKSİZM: KAPİTALİST CİNSİYET REJİMİNİN BİR ÖGESİ

Patriyarka (erkek egemenliği), kadının ev içi emeğinin sermaye tarafından bedavaya getirilmesi, işgücünün yeniden üretiminin ve iktidar ilişkilerinin temel birimi olarak otoriter çekirdek aile, özel alan/kamusal alan ayrımı, bu ayrıma dayandırılan bir mahremiyet ve heteroseksizm... Bunlar kapitalizmin cinsiyet rejiminin belli başlı öğeleri. Bu rejimin oluşturucu bileşenleri olarak kazara yan yana gelmemiş öğeler. Aksine, birbirlerini karşılıklı olarak gerektiriyor ve destekliyorlar.

LGBTİ (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks) hareketi, bu rejimi sorgulayan ve temellerini sarsan önemli bir dinamiktir. Bir dönemdir, dünyada ve Türkiye’de yeraltından çıkarak homofobiye, transfobiye, ayrımcılığa, ezilmeye ve militarizme karşı mücadele içinde giderek artan bir görünürlük kazanıyor, tanınma kavgası veriyor ve bir dizi ülkede bu mücadeleyi belli yasal kazanımlarla taçlandırıyor.

İçinde barındırdığı eğilim farklılıklarına rağmen, LGBTİ hareketi genel eleştirisi, yönelimleri, amaçları, hedeflediği tahakküm ve ezilme biçimi, bir seri yerleşik kurum, ilişki, norm, değer yargısı ve anlayış karşısındaki radikal tutumu itibarıyla yeni bir toplum kuruculuğunun vazgeçilmez bir bileşeni. Çünkü bu hareket, başlangıcından yakın zamanlara kadar kapitalizmi taşıyagelmiş bir cinsiyet ve beden rejimini kendi yönünden istikrarsızlaştırıyor. İktidar, baskı ve tahakküm ilişkilerinin belirli biçimlerini aynı anda hem açığa çıkarıyor hem de sorgulamaya tabi tutuyor.

Kimi taleplerinin ileri kapitalist ülkelerin bazılarında kabul edilmesi, bu hareketin kapitalist sistem tarafından özümlemeye başlandığı ve çözümünün tükenmekte olduğuanlamına gelmez. Bu gelişmeleri, oluşturduğu baskı gücü ve pazarlık imkânlarıyla onun kurulu düzenin güçlerini reform yapmaya zorlaması olarak görmek daha yerinde. Türkiye’de ise henüz güç toplama ve görünürlüğü artırma aşamasında olan hareketin önünde kat edeceği uzun ve çetin bir yol var. Bu yolda, Türkiye sosyalist hareketi ile Batı’daki muadillerinden daha farklı, daha etkileşimli ve tarafların birbirine daha çok etkide bulunduğu daha kurucu ve verimli bir ilişki geliştirmesi hem mümkün hem de gerekli.

Onun duyarlılıklarını, sorunlarını ve taleplerini kendi saflarına taşımak, kendi saflarında bilinç yükseltmek... Bu, sosyalist hareketin LGBTİ karşı-sında, henüz layıkıyla yerine getirilmekten bir hayli uzak görevi. Ama biricik görevi değil. Sosyalist hareket, LGBTİ’nin özerkliğini tanımalı ve onunla buna göre ilişkilendirilmelidir. Onun güçlenmesini, kazanımlar elde etmesini, kendisini daha tam bir biçimde açığa çıkarmasını ve meşrulaştırmasını, dar anlamda bir desteğin ötesinde ortak bir mücadele konusunu olarak görmelidir. Maruz kaldığı baskı, ayrımcılık ve dışlanmaları da öyle. Cinsel özgürleşme insanlığın bütünsel özgürleşmesinin ayrılmaz bir boyutu. Öyleyse, sosyalist hareket LGBTİ hareketini insanlığın kurtuluş ve özgürleşme yürüyüşünün kalıcı bir bileşeni olarak görmelidir.

DEVİRİMCİ DEMOKRATİK BİR DİNAMİK OLARAK GENÇLİK

Gençliğin bir mücadele dinamiği olarak dünya sahnesinde yer alışı, sanayi devrimi ve kapitalizmin gelişim evrelerini takiben kent nüfusunun kır nüfusuna göre ters orantılı büyümesiyle başladı. Özellikle son yarım asırlık dönemde genç nüfusun içinde öğrenci gençliğin nicel anlamda büyümesi ve bununla birlikte sınıf çelişkilerinin yakıcılaştığı özel bir momentte gençlik eylemci, cüretkar ve direnişçi bir karakterle kendine özgü bir özne olarak politik arenadaki yerini aldı. Artık özellikle öğrenci gençlik, başta sokaklar olmak üzere tüm siyasi alanlarda sınıf mücadelesinin ve demokrasi mücadelesinin içinde devrimci taleplerin taşıyıcılarından biridir.

Gençlik, gündelik dilde kendini var eden algı doğrultusunda yalnızca yaş olarak belirli bir aralığın ifade edildiği bir tanımlama olmaktan ziyade; toplumsal ve tabii ki sınıfsal ilişkiler çerçevesinde ele alındığında berraklaşacak bir sosyal kategoridir. En genel anlamıyla gençliğin, toplumun diğer kesim-

lerine kıyasla görelî deneyimsizliği ve toplumun aileden başlayan mevcut eğitim sistemine dâhil oluşundan, üretim süreci içerisindeki yerini alana kadar içinde bulunduğu yaşam evresinin belirleyici maddî koşulları onu, hâlihazırda sistemin içinde yerleşik diğer kategorilerden ayrı bir yere koyar. Bu ayrılık, elbette gencin sistem içi rolünü henüz kesinleştirmemiş olması ve olası rollerden birini kurma aşamasında oluşundan doğar.

Gencin, toplumsal mücadelede kendisine sıkça atfedilen potansiyel dinamizmi, sistemin de ağzını sulandırıyor! Zira gençlik, gerek sınıfsal gerekse sosyal anlamda şekillenme, yaşama konumlandırılma için en uygun evreyi teşkil eder. Tarihsel olarak politik mücadele saflarının gençlik içinde öne çıkan öznesi öğrenci gençlik oldu. Ancak gençliğin kendisine biçilen kalıplardan taşma dürtüsü ve sistemin toplumu şekillendirme politikaları dolayısıyla maruz kaldığı sosyal formasyona geliştirdiği tepkisellik sadece öğrenci gençliğe özgü bir davranış yarası olarak görülemez. Gençliğin tepki gösterme, direnme bağlamında sahip olduğu dinamizm öğrencileri de kapsayan geniş bir genç kategorisini betimler. Genç nüfus, taşıdığı dinamizmin yanı sıra, yedek iş gücü olarak görülen işsizlerin, yoksul mahallelerin, kapitalist sistemde yaratılan ucuz iş gücünün önemli bir paydasını oluşturması itibarıyla de sistemin birincil hedeflerindedir. Bu nedenle anti-kapitalist mücadele zemininde öğrenci gençlik dışında kalan diğer gençlik kesimleri de önemli bir dinamiğin kaynaklarıdır. Keza, öğrenci gençliğin büyük paydasının hem emekçi sınıfların çocuklarından oluşması hem de aynı paydayı bekleyen sınıflı gelecek, öğrenci gençliğin mücadelesinin sınıfsal belirleyeneridir.

Kapitalizmin, başka bir dünyanın mümkün olmadığı algısıyla ona tabi olan bir toplum yaratma ideali doğrultusunda ürettiği toplumsal mekanizmalar arasında eğitim sistem(ler)i, politik bir güç olarak öğrenci gençliğin doğrudan muhatap olduğu başat problemlerin yuvasıdır. Eğitim meselesi, bilim üretiminin temel belirleyeni olmasının yanı sıra, toplumsal yaşamın örgütlenmesinde oynadığı mühim rol açısından sosyalizm mücadelesi içerisinde hem sınıfsal, ekonomik, devrimci taleplerin hem de demokratik taleplerin muhatabıdır.

Kapitalizmin bugünkü evresinde, toplumların ortalama eğitim seviyesi giderek yükseliyor. Elbette bu yükseliş; kapitalizmin eğitim süzgecinden geçen insan sayısının geçmişe oranla artışının ifadesi olmanın yanı sıra, neredeyse ışık hızıyla gelişen teknoloji ve dönüşmekte olan üretim süreçlerinin gereği olarak sistemin kendisine entegre olabilen bireyler üretme ihtiyacı-

nın da ifadesi. Kapitalist küreselleşmeye paralel olarak büyüyen dünya pazarı, üniversitelerde dünya ölçeğinde birçok dönüşümü beraberinde getirdi. Kapitalist bireyler yetiştirme, sermayeye eklenen tekno-kentler kurma, sınırlı ölçekte gerçek bilim üretiminin karşısında sisteme uyumlu, apolitik bir gençlik yaratmaya programlanan, sermaye güdümünde bilgi/bilim üreten üniversiteler Türkiye ve birçok ülkede birey için düzgün bir geleceğe, güvenceli bir işe giden umut yolunun en önemli uğrağı. Ancak, üniversite mezuniyeti tatmin edici bir yaşam arz etmediği, en iyi ihtimalle böyle bir garanti temin etmediği gibi, etse dahi eğitim sistemine dahil olabilmenin önündeki sınıfsal engeller varlığını korurken dünyada çoğunluğu temsil eden yoksullar için böylesi bir yol daha en başından tıkalı. Eğitim aygıtlarına erişim şansını yakalayabilen gençlerin ise yetenekleri doğrultusunda bilim üretebilme imkanlarına erişimi neredeyse mümkün değil. Artık bir metalar dünyası haline gelen üniversitelerde gençler, gelecek kaygılarının baskısı bir tarafa, yaşayabilmek ve/veya eğitim masraflarını karşılayabilmek için işçileşmeleri ya da staj benzeri neo-liberal uygulamalara tabi olmaları nedeniyle, piyasanın acımasız koşulları ile daha eğitim evresinde cebelleşmek durumunda.

Böylesi bir siyasi manzarada sistem karşısındaki konumlanışı açısından üniversite öğrencilerinin durumu, anti-kapitalist saflaşmanın bütünü açısından eskisinden daha önemli bir politik dinamiği teşkil ediyor.

Türkiye yüksek öğrenim sisteminde de, özellikle son yıllarda hem devlet hem de sermaye destekli özel üniversitelerin sayısının giderek artırılması, üniversite-sanayi işbirliği projeleri ve Bologna süreci gibi hamlelerle, küresel düzeydeki dönüşümlerin yakalanmaya çalışıldığı aşikar. 12 Eylül ürünü YÖK ve mücadeleler karşısında yerine önerilen tahakküm mekanizmaları da söz konusu hamlelerin motoru konumunda. Sermayenin üniversitelere daha içeriden müdahale ettiği bir eğitim sistemi hayata geçirilmek isteniyor. Artan üniversite sayısına paralel olarak her yıl üniversiteye girmeye çalışan, üniversiteye giren ve mezun olan öğrenci sayısı da giderek artıyor. İşsizlik, üniversite öğrencilerinin “gelecek” planlamaları arasında en olası seçenek olarak ortaya çıkıyor. Üniversite mezunlarını ya ek kalifikasyon sınavları ve belgeleri için başlayacak yeni bir maraton ya da neo-liberal politikaların şekillendirdiği piyasada esnek-güvencesiz çalışma koşulları bekliyor. Üniversite fakülteleri/bölümleri, istihdam şansı ve çalışma şartlarına göre sıralanıyor. Bu sıralamaya göre yeni bölümler açılıyor, rağbet görmeyen bölümler kapatılıyor. Üniversitelerde uygulanan harç politikalarının yanı sıra

peş peşe gelen ekonomik krizlerle birlikte bir üniversite öğrencisi olmanın maddi külfeti gün geçtikçe yükseliyor ve işçi-öğrencilik gerçeği ile bilimden uzak, piyasaya dönük üniversite algısı normalleştiriliyor.

Üniversitelerde farklı ulusların ve kültürlerin kendini ifade etmesinin ve en tabii insan hakkı olan anadilinde eğitimin önü kapalı. Resmi devlet ideolojisi üniversitenin her köşesinde YÖK ve rektörlük eliyle kendisini yeniden üretiyor. Devlet her türden direnişin karşısına üniversitelere özel yasalarla, yasaklarla, soruşturmalar ve kovuşturmalarla, tutuklamalarla çıkıyor; Valilik-İçişleri Bakanlığı-YÖK-rektörlük işbirliğinde üniversiteleri polis ablukasına alıyor.

Üniversitelerde planlı biçimde sürdürülen ezberci, cinsiyetçi, rekabetçi, piyasacı eğitim daha lise sıralarındayken musallat oluyor gençliğin başına. Staj uygulaması adı altında ücretsiz çalıştırılan gençler; üniversiteli olabilmek için katılmak zorunda oldukları vahşi yarışların arenası olarak neyi/neden/nasil ölçtüğü ve değerlendirdiği belli olmayan sınavlar ve dolayısıyla içine düştükleri dershane piyasası, resmi ideolojiyi daima yeniden üreten eğitim müfredatları, gençliği aşağılayan düzeyde kılık-kıyafet ve disiplin uygulamaları bugünün Türkiye'sinin lise tablosunu arz ediyor. Yakın tarihte yürürlüğe giren 4+4+4 yasası ile birlikte çocuk işçiliğin, çocuk yaşta evliliğin ve çocukları Kuran kurslarına yönlendirmenin önünün açılması ilköğretimden liseye ve üniversitelere kadar tüm eğitim alanını sarmalayan sistem politikaları, arzu ettiği toplumsal formasyona uygun adımlar atmaya devam ediyor. Böylesi bir siyasi manzarada sistem karşısındaki konumlanışı açısından öğrenci gençlik, anti-kapitalist saflaşmanın bütünü açısından eskisinden daha önemli bir politik dinamiği teşkil ediyor.

Toplum diğer kesimleriyle ilişkisi bağlamında tüm gençlik kategorilerinin karşılaştığı sorunların ortak paydası birçok farklı biçimde tezahür eden gerontokrasidir; ancak, gençliğin toplumsal mücadelesini salt bir gerontokrasi karşıtlığına indirgemek kabul edilemez. Gerontokrasi; yaş ve/veya deneyim üstünlüğü üzerinden aileden okula, üretim süreçlerine kadar hayatın her alanında sınıflı toplumun devamlı olarak yeniden ürettiği bir tahakküm biçimidir. Toplumsal rolü ne olursa olsun kategorik olarak genç olan, bu baskılamaya karşı tepki geliştirme potansiyelini daima taşır. Lakin gerontokrasi, gençliğin karşı çıkışına muhatap unsurlardan sadece biridir. Gerontokrasiyi özgün kılan, gençliğin mücadele verdiği hemen tüm alanlarda bir biçimde var olmasıdır.

Tüm bu nedenlerle politik bir güç olarak gençlik, gerontokrasiye karşı, piyasaya uyum sağlamak pahasına bilimi çöpe atan üniversite anlayışına karşı, kapitalizmin tüketim toplumu tahayyülünü her daim yeniden üreten eğitim sistemine karşı, işsizlik ve güvencesizliğe karşı, devrimci-demokratik taleplerle siyasi varlığını eskisinden çok daha güçlü biçimde ortaya koyuyor.

EKOLOJİ: BİR ÜST DÜZEYDE DOĞA-İNSAN BİRLİĞİNİ YENİDEN KURMAK

Kapitalizm, onulmaz ve içkin kâr hırsının yarattığı ekolojik yıkımla insanlığın var oluşunu tehdit ediyor. Kapitalizmin doğrusal büyüme ve sermaye çevrim hızını sürekli daha da arttırma yönündeki kaçınılmaz eğilimi, emeği ve doğayı sınırsızca sömürme ve araçsallaştırma mantığı, doğayla birlikte insanlığı koşar adım bir felakete sürüklüyor. Kapitalizmin varoluşsal krizinin değişik yönlerini oluşturan ekonomik ve ekolojik krizler iç içe geçerek bir uyarlık krizine dönüşüyor ve insan soyunun varlığını sürdürebilmesi için de yeni bir uygarlığa geçilmesini zorunlu kılıyor.

Ekolojik krizin gezegenimizi ve ayrımsız tüm insanlığı tehdit ettiği açık; ama yaşamakta olduğumuz, giderek ağırlaşan yıkımın sorumlusunun tüm insanlık olduğu ve sonuçlarından herkesin eşit biçimde etkilendiği, bir sermaye yalanından ibaret. Sürekli büyüyen bir üretim ve onun sonucu olarak sürekli hacmi genişleyen bir tüketim zorunluluğuyla güdülenen sermaye sınıfı; artan bir ivmeyle dünyanın temiz su kaynaklarını tüketmesi, nükleer felakete yol açması; temel enerji kaynağı fosil yakıtların kullanımıyla devasa miktarda karbondioksit salınımı yapıp ardından biyosferi etkileyecek şekilde atmosfer dengelerini bozması ve ekosistemleri tahrip etmesi; tarımda monokültür üretimine kaçınılmaz yönelimi, doğal evrim süreçlerini bozan GDO'lu ve hormonlu ürünleriyle biyo-çeşitliliği geri dönülmez biçimde yok etmesi; kimyasal maddelerle toprağı kirletmesi; HES'ler, orman katliamları, siyanürlü altın ocakları vb yollarla doğayı talan etmesiyle, ekolojik yıkımın tartışılmaz sorumlusudur.

Diğer yanda ise, doğal yaşam ortamları tahrip edilerek yerlerinden edilen, endüstriyel tarıma mecbur edilerek büyük tarım şirketlerinin kölesi haline getirilen ve böylece yoksullukları katmerleşen köylüler; zenginler gibi yerlerini değiştirip hava kirliliği, nükleer sızıntı, sel vb ekolojik felaketlerin etkilerinden kurtulamayan, yoksullukları nedeniyle GDO'lu, hormonlu, sağlıksız gıdaları tüketmek zorunda kalan kır ve kent emekçileri, işçiler var. Yalnızca bu sayılanlar bile ekolojik krizin sınıfsallığını ortaya koyuyor.

Ama kapitalizmin doğanın yıkımındaki sorumluluğunu gösteren bu olguların ötesinde, kapitalizm ile doğa arasında köklü, uzlaşmaz bir karşıtlık var.

Kapitalizmin genel olarak düşünsel karşılığı ve arka planı olan modernizm, doğayı dışsal bir olgu olarak görür, “mana”dan ve “ruh”tan soyutlayıp üzerinde insan/kapitalist tarafından serbestçe tasarrufta bulunulacak bir nesne-çevreye indirger. Bu, doğaya, doğadaki canlı ve cansız her varlığa saygıyı içeren -ağacı kesmeden, hayvanları avlamadan önce özür dileme, hayvanları kutsal sayma, saygınlığından dolayı akarsuları kirletmeme vb geleneğinde görüldüğü gibi- insanlığın on binlerce yıllık doğa algısından köklü bir kopuş anlamına gelir. Kapitalist, insanla doğa arasında duvar çeken, yabancılaştırılmış hatta düşmanlaştırılmış doğa anlayışına dayanarak onu mülk edinmeyi, fethetmeyi, kaynaklarını alabildiğine sövmeyi tabii bir hak sayar; tersinden de bu anlayışı besler. Kapitalizm, sürekli ve doğrusal büyüme yönelimi gereği giderek artan enerji ve hammadde ihtiyacını doğayı talan ederek karşılamasını bu şekilde meşrulaştırır.

Kapitalizm, milyarlarca yıldır süregelen doğal evrime, bitkilerin genleriyle oynayarak, tek tip tarımsal ürünleri üreticilere dayatıp biyo-çeşitliliği tahrip ederek, eko-sistemleri bozarak, yok ederek, küresel ısınmaya yol açıp iklim rejimini değiştirerek vb yollarla müdahale ediyor; onu bozunmaya uğrattıyor. Yaşamakta olduğumuz ve muhtemelen yakın gelecekte çok daha ağırlarını yaşayacağımız ekolojik felaketlerin kaynağı sınırsız kâr hırsıyla yapılan bu müdahalelerdir.

Doğanın kendine ait bir ritmi, evrimin hızında yenilenen ama görünüşte durmaksızın kendisini tekrarlayan döngüleri var: Mevsimler döngüsü, bitkilerin bir tohumdan yetişip yeni tohumla sonlanan yaşam süresi, hayvanların doğup, büyüyüp, üreyip ölmesi vb. Kapitalizmin “zaman”ı ve ritmi ise doğanınkiyle taban tabana zıt. O, yapısı gereği zorunlu olarak, üretim-dolaşım-yeniden üretim ve sermaye-meta-genişletilmiş sermaye çevrimlerini hep daha fazla hızlandırma, sifıra indirgeme eğilimine sahip. Bu özelliği, kapitalizmi, doğal döngülere müdahale etmeye, onların ritmini bozmaya yöneltiyor. Bunun sonucu; yılda 2-3 hasat sağlamak için tarımsal bitkilerin genleriyle oynanması ve ağır kimyasal kullanımı, besi hayvanlarının olağan ötesi hızlı büyütülmesi için hormon ve antibiyotikle beslenmesi vb oluyor. Tabii bu sağlıksız, ne tür hastalıklara neden olacağı yakın gelecekte ortaya çıkacak ürünlerin tüketicisi de yoksullar, emekçiler.

Bütün bunlar açıkça gösteriyor: Kapitalizm doğa ile uzlaşmaz bir karşıtlık içinde.

Dolayısıyla, derelerinin kurutulmasına, doğal yaşam ortamlarının bozulmasına direnen köylüler, tarım şirketlerinin dayattığı bağımlılığa ve eko-çeşitliliğin tahrip edilmesine karşı harekete geçen çiftçiler, yörelerine nükleer santral yapılmasına karşı çıkan kentli ve köylüler, dünya ormanlarının yok edilmesine, karbon salınımına, iklim rejiminin bozulmasına vb karşı mücadele eden aktivistler, hayvanların denek olarak kullanılmasına ve kürkleri için katledilmelerine karşı eyleme geçen hayvan hakları savunucuları, siyasal görüşleri ne olursa olsun, bilinçli veya bilinçsiz olarak kapitalizmin sömürü çarklarına çomak sokuyor. Sermaye çevrim hızını yavaşlatarak, kâr oranlarını düşürerek, yatırımlarını engelleyerek kapitalizmi sınırlıyor, önünde engeller oluşturuyorlar. Dahası, onlar, nesnel olarak modernizmin yabancılaştırılmış doğa anlayışına karşı, doğanın ve insanlığın uyum içinde var oluşunu savunuyor. Öte yandan ekolojik sorunların mağdurları, esas olarak köy ve kent emekçileri, işçiler ve yoksullardır; ekoloji mücadelelerinin aktivistleri de. İşte ekoloji hareketine anti-kapitalist yönelim veren, bu özellikleridir.

Ekoloji hareketi içinde kimi düzen içi veya düzenle uzlaşmacı çizgilerin veya düzen yanlısı siyasi görüşlere sahip olanların bulunması, onun genel olarak ve nesnel biçimde kapitalizm karşıtı bir yerde konumlandığı gerçeğini gölgelemez. Kaldı ki doğayı ve doğa-insan uyumunu kararlıca savunan grup ve bireylerin mücadele içinde kapitalizm karşıtı bir bilince ulaşmaları büyük olasılıktır. Bununla birlikte, ekoloji hareketinde berrak bir anti-kapitalist bilincin oluşması ve yol gösterici olması için komünistlerin özel bir çaba harcaması zorunludur.

Gerek kapitalizm karşıısındaki nesnel konumu, gerek kapitalizmin mantığıyla keskin karşıtlığı, gerekse mücadele zeminini/tabasını ağırlıklı olarak emekçilerin oluşturması, ekoloji hareketini anti-kapitalist bir dinamik haline getiriyor. Bu özellikleriyle o, aynı zamanda kapitalist uygarlığın aşılmasında ve yeni bir uygarlığın inşasında kurucu dinamiklerden birini oluşturuyor.

Yeni uygarlık, kapitalizmin doğa-insan karşıtlığını aşarak kurulabilir ancak. Kapitalizm öncesinin doğa algısı ve doğa-insan ilişkilerinin üzerine oturan ama onu bir üst düzeyde, toplumsal gelişme ve bilince uygun olarak yenden kuran bir anlayış, insanlığın özgür geleceğinin temel yapı taşlarından olacak.

Yeni doğa kavrayışı, komünal insanın insan-doğa uyumundan esinlenir ve doğa-insan karşıtlığının yerine bu ikisinin uyumlu birlikteliğini koyar. İn-

san, doğal evrimin bir ürünü. Onu toplumsal evrimle en uç noktasına taşıyan ve tersinden ona müdahale kapasitesi kazanan insan, evrimin ayrılmaz bir süreci. Bu bakımdan insan, doğaya “dışarıdan” bakabilen ve onu dönüştürebilen bir varlık, ama aynı zamanda onun kopmaz bir parçası. Doğa sadece insanın yaşam ortamı değil; onun içinde bir yandan da: Isı, ışık, basınç vb insan bedenini doğrudan etkiliyor; dahası besin olarak ve solunum yoluyla onu içine alıyor ve dönüştürerek geri veriyor.

Öyleyse, insan merkezli doğa anlayışından kopup doğa-insan uyumuna ve birliğine dayalı bir dünya kavrayışına geçmek gerekiyor. Küresel bir yıkımla insanlığın yok oluşunu önlemenin tek yolu bu.

Kapitalizmin sürekli ve doğrusal büyüme yöneliminden, çılgınlık düzeyine varan akıl-dışı tüketim alışkanlıklarından kurtulup, ihtiyaçları insanın manevi/düşünsel gelişmesine öncelik verecek şekilde yeniden tanımlamak gerekiyor. Kaldı ki, doğanın sınırlarına varıldığı, doğal kaynakların artık mevcut üretim ritmini kaldıramaz hale geldiği günümüzde, kapitalizm “sürdürülemez”.

İnsanlığı doğayla birlikte yok oluşa sürükleyen kapitalizmi yıkıp yeni bir uygarlığa geçmek için devrim gerekiyor.

TARIMDA KAPİTALİST DÖNÜŞÜM

Bir yandan Türkiye kapitalizminin içsel dinamikleri, diğer yandan küresel sermayenin neo-liberal dayatmaları ve doğrudan yatırımlarının etkisiyle tarımsal üretim ve köylülük derin ve köklü bir dönüşüm geçiriyor.

Kırsal alanda yaşanan dönüşümün ilk göze çarpan belirtisi, kır ve kent nüfusları arasındaki dengenin bariz biçimde kentler lehine değişmesidir. 1980’de toplam nüfusun yüzde 46’sı kentlerde, yüzde 56’sı kırlarda yaşarken; 2011’de gelindiğinde artık nüfusun yüzde 77’si kentlerde, yüzde 23’ü kırlarda yaşamakta. Cumhuriyet tarihi boyunca kır nüfusu oransal olarak sürekli azalsa da, mutlak sayı olarak 1980’ye kadar artış gösterir: Ama bu tarihten sonra kırsal nüfus mutlak olarak da gerilemeye başlar. 1980’de kırsal alanda 25 milyon kişi yaşarken, bu sayı günümüzde 17 milyona kadar gerilemiş durumda. 2012 sonunda çıkarılan Büyükşehir Yasası ile 16 bin köyün tüzel kişiliğinin kaldırılarak mahalleye dönüştürülmesi ise tabloyu olduğu gibi değiştiriyor. Köylere ait toprakları şirketlerin kullanımına ve iskana açan bu yasayla, toplam köylü nüfusun yaklaşık yarısı bir gecede “kentli” haline getirildi.

Kırsal nüfusun Cumhuriyet tarihi boyunca istikrarlı biçimde oransal olarak -kentler lehine- azalmasının başlıca dinamiklerini, gerek feodal toprak mülkiyetinden dolayı zaten topraksız olan, gerek tefecilere ve bankalara borçlarını ödeyemediği için topraklarına el konulan, gerekse miras hukukunun işlemesi nedeniyle yeterince toprağa sahip olamayan köylülerin geçimlerini sağlayamaması; tarımda traktörleşme ve makineleşmenin fazla işgücü yaratması ve kentlerdeki sanayileşmenin, görece iyi yaşam koşullarının bu işgücünü çekmesi oluşturuyordu. İthal ikameci ekonomi politikasının terk edildiği 1980 sonrasında ise bu sayılanlara, neo-liberal uygulamalar sonucu tarım üreticilerinin büyük şirketlere bağımlı hale gelmesi, yoksullaşması, topraklarını yitirmesi eklendi.

1960'lı ve 70'li yıllar, tarımsal üretimin, bu arada köylülüğün az çok desteklendiği bir dönemdir. İthal ikameci politika gereği tarım ürünlerinin ithalatından kaçınma hedefine de uygun olarak, tarım girdilerine -mazot, tohum, gübre vb- sağlanan sübvansiyonlar, ucuz krediler, ürün alım garantileri, baş fiyat ve taban fiyat uygulamalarıyla kırsal nüfusa kaynak aktarılıyordu. Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO), Türkiye Ziraat Donatım Kurumu (TZDK), Ziraat Bankası, Et Balık Kurumu, Süt Endüstrisi Kurumu (SEK) vb devlet kurumları eliyle çiftçinin yıllar arasındaki mahsul miktarı farklılığına, fiyat belirsizliğine karşı korunduğu, köylülerin kooperatifleşmesinin teşvik edildiği, Panko Birlik, Fisko Birlik, Tariş, Çay Kur gibi ürün bazındaki geniş üretici birliklerinin desteklendiği bir dönemdi bu. Bu yolla hem köylülüğün refah düzeyi belirli bir sınırın üstünde tutularak iç pazar güçlendiriliyor, hem de tarım ürün fiyatları düşürülerek kent nüfusu destekleniyor ve işgücü maliyetleri aşağı çekiliyordu. Özellikle iktidardaki partiler açısından bu uygulamaların bir de doğrudan politik amacı vardı: Geniş kırsal nüfusun oyunu almak.

Bu tarım politikası, kır ve kent emekçileri açısından kimi olumlu koşullar yaratıyor olsa da, gerçekte devletin düzenleyici, koruyucu şemsiyesi altında sürdürülen bir sermaye birikim rejimine denk düşüyordu. Sadece Türkiye'de değil, dünyada da bu eğilim egemendi.

II. Dünya Savaşı sonrasında 1970'lere kadarki dönemde dünya kapitalist sisteminde, genel olarak endüstriyel üretimin emperyalist-kapitalist merkez ülkelerde, tarımsal üretimin az gelişmiş ülkelerde yapılması şeklinde bir adı konmamış "işbölümü" varlığını sürdürdü. Bu işbölümü, tarım ürünü fiyatlarının sanayi ürünleri karşısında oransal olarak sürekli gerilemesi yasası nedeniyle az gelişmiş ülkelere merkez ülkelere kaynak aktarımı ve birincilerin ikincilere ekonomik-finansal bağımlılığının artması sonucunu veriyordu.

Ama bu sömürü biçimi bir yerden sonra küresel sermayeye yetmeyecekti. Kapitalist sistemin 1970’li yılların başlarından itibaren içine girdiği büyük ekonomik kriz, kâr oranlarındaki hızlı düşüşe çare bulunamaması, sermayenin yeni sermaye birikim kanalları bulma arayışına girmesi, sistemin dünya çapında neo-liberal bir yeniden yapılanmaya gitmesine yol açtı. Buna uygun olarak kapitalizmin tarım politikasında da köklü bir değişiklik görüldü: Merkez ve bağımlı ülkeler arasındaki sanayi-tarım “işbölümü” ortadan kaldırılacak, dünyanın kırları küresel sermayenin doğrudan sömürü süreçlerine dahil edilecek, kapitalizmle eklenmiş olarak varlığını sürdüren geleneksel tarımla birlikte “köylülük” yok edilecek, bunun için ulus-devletlerin sermaye ve mal akışlarını sınırlayan, yavaşlatan koruma duvarları ortadan kaldırılacaktır.

Çok-uluslu tarım, gıda, ecza şirketleri tohum, yapay gübre, böcek ilaçları, makineler gibi tarım girdileri satmakla yetinmeyecek; geniş tarım alanlarına sahip ülkelerde toprak satın alıp veya kiralayıp tarım işletmeleri kurarak, küçük çiftçileri sözleşmeli tarım yöntemiyle ücretli işçilere dönüştürerek, tarım ürünü işleme fabrikaları tesis ederek dünyanın kırlarını sermaye çevrim süreçlerinin nesne-mekânı haline getirecekti. Doğrudan tarım/sanayi işçisi veya sözleşmeli çalışan haline getirilemeyen çiftçiler ise yüksek biyo-genetik teknolojiyle ürettikleri tek kullanımlık veya hormonlu tohumlar, bunların yetiştirilmesi için zorunlu olan tarım ilaçları, gübre gibi girdilerle tutsak edilecekti.

Küresel sermayenin bu yöneliminin geniş kır ve kent emekçi kitleleri ile doğa üzerinde yarattığı etkiler yıkıcıdır: Küçük çiftçilerin ellerinden topraklarının alınması veya şirket çalışanı haline gelmeleri; kırsal nüfusun mülksüzleşme veya yoksullaşma nedeniyle kitleler halinde yurtlarından sökülüp kentlere göçe zorlanması; bitkisel üretim ile hayvancılığın birbirini beslediği geleneksel doğaya uyumlu tarımın yok edilmesi; kimyasal maddelerle toprağın ve su kaynaklarının kirletilmesi; tek tip ürün yetiştiriciliği, GDO’lu ve hormonlu tohumların tekelleri hakimiyetiyle binlerce yıllık genetik mirasın, biyo-çeşitliliğin geri dönülmez biçimde tahrip edilmesi; doğal yaşam alanlarının yıkıma uğratılması; yoksul ve emekçi kitlelerin tüketimi için üretilen ucuz ama sağlıksız bitkisel ve hayvansal ürünler yoluyla kamu sağlığının bozulması...

İşte, küresel kapitalizmin neo-liberal tarım politikalarının bütün bu yıkıcı yönelim ve sonuçları Türkiye’de de aynıyle vaki oldu, olmaya devam ediyor.

Türkiye kapitalizmi, 1970'lerin ikinci yarısında girdiği ekonomik ve politik krizi aşmanın yolunu, tıkanan ithal ikameci modeli terk edip küresel sermayenin neo-liberal programını uygulamakta buldu. Bu programa karşı direnen güçlü toplumsal muhalefeti 12 Eylül askeri diktatörlüğünün vahşi ve kütlese şiddetiyle kırıp, birbirini izleyen sermaye hükümetleri eliyle kendisini ve toplumu yeniden kurmaya girişti.

Emekçi kitlelere yönelik bu ağır saldırının tarım ve kırsal nüfusa yansımaları; köylülüğe verilen bütün desteklerin birer birer çekilmesi, devletin düzenleyici kurumlarının kaldırılması veya etkisizleştirilmesi, tarım kooperatifleri ve üretici birliklerinin teşvikinden vazgeçilmesi, TEKEL, Et-Balık Kurumu, SEK gibi devlet işletmelerinin özelleştirilmesi, gıda ürünlerinin ithalatı serbest bırakılarak yerli ürün fiyatlarının dünya piyasası tarafından belirlenmesinin önünün açılması, uluslararası sermaye kurumlarının talebiyle milyonlarca köylünün geçimini sağladığı ürünlere kotalar koyularak üretimlerinin kısıtlanması, küresel ve yerel sermayenin tarımsal üretim alanında yatırım yapmasının önündeki yasal engellerin kaldırılması oldu.

1980'den bugüne dek uygulanagelen bu sermaye politikaları, tarım ve kır nüfusu üzerinde köklü ve çarpıcı değişimlere yol açtı.

Tarıma ve gıda sanayisine hem yerel hem küresel sermayenin yatırımları büyük bir hız kazandı. Uluslararası gıda şirketlerinin büyük ölçekli ve yüksek teknolojiye tesislere yatırımlarının artmasıyla birlikte Türkiye'deki gıda üretim yapısı uluslararası tarım/gıda sanayisinin bir parçası olma yönünde dönüşmeye başladı. Yerel ve küresel sermaye ortaklıkları, birleşmeler, satın almalar yoluyla bu sektörlerde tekelleşme gerçekleşiyor. Gıda sanayisi şirketleri, yüz binlerce çiftçi ailesini, üretimin bütün kontrolünün kendilerinde olduğu, bitkisel üretimde tohum/fide, ilaç, gübre vb, hayvancılıkta besi hayvanı, yem vb girdileri kendilerinin sağladığı ve tabii fiyatları kendilerinin belirlediği ağır koşullar içeren sözleşmelerle bağımlı hale getiriyorlar.

Geleneksel toprak mülkiyetinin yapısı dönüşüme uğrattılıyor. Küresel sermayenin tarım programı çerçevesinde, az topraklı çiftçiler bir yandan hükümet politikaları diğer yandan şirketlerin ağır sözleşme koşulları, yüksek kredi faizleri, artan tarım girdi maliyetleri, düşük ve belirsiz ürün fiyatları yüzünden yoksullaşılıyor ve topraklarını satmaya zorlanıyor. Toprakların giderek kapitalist işletmelerin ve büyük toprak sahiplerinin elinde toplanma eğilimi güçleniyor.

Kırsal nüfusun önemli bölümünün köylerde barınamayıp kentlere göç etmesinin altında bu gerçek yatıyor. Kırsal istihdam içinde ücretli/yevmiyeli çalışanların oranının 1990'da yüzde 18 iken 2011'de yüzde 33'e çıkması, buna karşılık ücretsiz aile işçilerinin oranının aynı dönemde yüzde 49'dan yüzde 32'ye inmesi, mülksüzleşme ve işçileşme sürecinin işlediğine işaret ediyor.

Ancak bu süreç, son derece karmaşık yollardan, modern ve geleneksel ilişkilerin, farklı çalışma biçimlerinin iç içe geçişiyle ilerliyor. Hâlâ köylü ailelerin yüzde 70'i, 100 dekarın altında toprak sahibi; bunların içinde en yoksulları oluşturan 20 dekardan az toprağı olanların oranı ise yüzde 25. Bu küçük toprak sahibi köylüler, kendi toprağını işlemenin yanı sıra aynı köyde veya komşu köylerde geçici tarım işçiliğı, mevsimlik işçilik veya yöresinde tarım dışı işlerde ücretli işçilik yaparak yaşamını sürdürüyor. Topraksız veya az topraklı köylülerin ortakçılık/yarıcılık veya kiralama yoluyla işlediğı toprağı genişletmesi de yaygın bir uygulama. Keza kimi ailelerde yaşlıların emekli maaşları, kentlerde veya yurtdışında işçi, memur, esnaf vb olarak çalışan aile bireylerinin katkıları da köylü hanesinin geçimine yardımcı olabiliyor.

Öte yandan, küçük köylü üreticiliğı büyük bir dirençle varlığını sürdürse de, köy-komün dayanışma kültürü kısmen yaşıyor olsa da, artık kendi kendine yeterli, kapalı köy topluluklarından, köylü hanelerinden söz etmek mümkün değil. Geleneksel tarım üretimi ve toplumsal ilişkiler, piyasa için meta üretimi ve kapitalist toplumsal ilişkiler lehine hızla çözülüyor. Feodal kalıntıların yakın zamanlara kadar az çok ayakta kalabildiğı Kürdistan kırsal dahil, en ücra yerlerdeki köyler bile küresel kapitalist üretim ve tüketim ilişkileri ağının bir parçası haline geliyor. Herhangi bir yerde, herhangi bir ölçekte tarımsal üretim yapan bir köylü ailesi, en düşük tüketim düzeyinde bile yaşayabilmek için ürününü piyasaya sunmak, kapitalist şirketlerin sağladığı tarımsal girdileri kullanmak zorunda.

Uzun yıllar demokrasi güçlerinin en temel taleplerinden olan toprak reformu; topraksız ve az topraklı köylüler için hâlâ önem arz etse bile, tarımın bir bütün olarak piyasalaşması ve kapitalist şirketlerin kontrolüne girmesi, feodal mülklerin epey zamandır kapitalist işletmelere dönüşmüş olması gibi gelişmeler dikkate alındığında, toplumun demokratik dönüşümünün bir kaldıraç olarak eski ağırlığını yitirmiş durumda. Günümüzde küçük toprak sahibi ve topraksız köylülerin, kır emekçilerinin, işçi sınıfıyla birlikte mücadelelerinin sivri ucunu yöneltcekleri hedef, köylülüğü çeşitli yollarla sö-

müren, boyunduruk altına alan, mülksüzleştiren, yerinden yurdundan eden küresel ve yerel sermaye ve bir bütün olarak kapitalizmdir. Bu mücadelenin bir boyutunu da, tarım topraklarını ve su kaynaklarını kirleten, doğal yaşam alanlarını tahrip eden, biyosfer dengelerini bozan, iklim değişikliklerine neden olan kapitalizme karşı ekoloji mücadelesi oluşturur.

KENTSEL MUHAREBELER ŞİDDETLENİRKEN

Son yirmi otuz yıldır, dünya dev bir şantiyeye dönüştü adeta. Şu veya bu ülkede patlayan konut balonlarıyla bazen hızları kesilse de, inşaat sektörü, müteahhitlik ve emlak firmaları, onları destekleyen bankalar ve kredi kuruluşları dur durak bilmiyor. Her gelir grubuna ve her beğeniye hitap eden konut reklamlarından geçilmiyor. Kooperatifçilikle, sendikaların ve yerel yönetimlerin girişimleriyle konut sahibi olmak hemen hemen tarihe karıştı. Emekçiler bankalara borçlanarak girdikleri konutlara haciz gelmemesi için didinip duruyorlar.

Kırılğan bir borçluluk zincirine yaslanarak hummalı bir faaliyet sürdüren inşaat ve emlak sektörü, kapitalizmin “yaratıcı yıkım”ının koçbaşı olarak işlev görüyor ve bir dizi başka sektörü peşinden sürükleyerek sermaye birikiminin çarklarını yağıyor. Adına “kentsel dönüşüm” denen acımasız ve despotik projelerle kurulu kent yapılarının üzerinden buldozer gibi geçiyor, yerlerinden söktüğü kent sakinlerinin alışılmış mahalli yaşamlarını allak bullak ediyor, onların şu veya bu dozda belirli bir komünallik ve komşuluk hukuku içeren eski mahallelerini artık erişemeyecekleri mutena ve “nezih” semtlere dönüştürüyor. Yetmedi, uydu kentler, banliyöler yahut şimdi en çok Çin’de görülen sıfırdan yepyeni kentler inşa ediyor, birçok fantastik projeye ve dev altyapı yatırımına imza atıyor. Ama bu dev ölçekli ve küresel imar ve inşa faaliyeti konut ve barınma sorununu çözmeyi vadedmiyor. Aksine, kapitalizmin tarihinde hep olageldiği gibi, bir kez daha yeniden üretiyor.

Çok değil, sadece on yıl arayla dünyamızın uzaydan çekilmiş iki fotoğrafına karşılaştırmalı bir bakış, inşaat sektörünün yol açtığı çarpıcı değişiklikleri saptamaya yeter. Artık şu şüphe götürmez bir gerçek: İnşaat sektörü ve kentsel yatırımlar fazla ve atıl sermayeyi emmenin, bir numaralı alanı... Sermaye birikiminin vicdansız ve kalpsiz mantığı kentleri ve sakinlerini hedef tahtasına, tam da bu nedenle yerleştirmiş bulunuyor.

Türkiye, bu hal ve gidişatın en net bir biçimde gözlemlenebileceği, bütün kolaylıkların sağlandığı inşaat sektörüne “yürü ya kulum” denen laboratu-

var ve eli kulağında yeni bir konut balonuna aday ülkelerden biri. Her türlü kamusal denetimden muaf tutulan bir devlet kuruluşu olan, ülkenin bütün kent ve kasabalarında tekdüze ve çirkin konut kompleksleriyle boy gösteren Toplu Konut İdaresi (TOKİ), inşaat sektörünün şemsiyesi ve amiral gemisi. Ardında ve altında, sponsorluğunu yaptığı özel sektörün irili ufaklı firmaları ve kentsel rantlara üşüşen akbabaları diziliyor. Bunlar Büyükşehir Yasası'nın, Afet Yasası'nın, yurt savunması ihtiyacına dayandırılan "acele kamulaştırma"nın, bir seri Bakanlar Kurulu kararnamesinin ve yetkilerin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nda toplanmasının kendilerine sağladığı ayrıcalıklarla halkı hiçe sayan hoyrat kentsel dönüşüm projelerini belirli bir şiddet eşliğinde yükleniyor ve yürütüyorlar. Deprem ve afet riskini hayasızca kâra tahvil ediyorlar.

Gerek nüfus gerekse uzamsal yayılım bakımından, kentleşmede önceleri aşılmaz sayılan eşikler birer birer aşılmakta. Azmanlaşan, birer uru andıran ve nüfusu on beş milyonu aşan kent sayısında son zamanlarda dramatik bir artış oldu. Bazı kentler buldukları ülkenin toplam nüfusunun üçte veya dörtte birinden daha çoğunu barındıran bir büyüklüğe erişiyor. Bu durum, kır/kent çelişmesini en uç noktalara taşımakla kalmıyor, insani gelişim ve doğayla sürdürülebilir bir ilişki bakımından onun ortadan kaldırılmasını bir hayat memet meselesine çeviriyor.

Kentler sermaye birikiminin sadece ortamı değil, artık en önemli kaldıraç... Dolayısıyla, anti-kapitalist mücadelelerin de sadece sahnesi değil, aynı zamanda çok önemli bir konusudurlar. Kapitalizmin sürekliliğinin, sermaye birikiminin devamının ve atıl sermayenin harekete geçirilmesinin gittikçe daha çok mekân üretimine bağlı hale gelmesi, çok önemli olsa da, bunun yegâne nedeni değil. Kapitalist üretim tarzının örgüsü içinde nötr bir alan olmak şöyle dursun, mekan, ama bilhassa kentsel mekan, tıpkı sermaye gibi, bir toplumsal ilişki. Mekan toplumsal bağları, yaşam tarzlarını, doğayla ilişkiyi, gündelik yaşam örüntülerini, bireylerin içinde toplumsallaştıkları ortamları, toplumsal hiyerarşileri, boş zaman etkinliklerini, cinsiyet rejimini, haz ve beğenileri koşullar. Şu halde, mekân üzerinde dönen mücadeleler, yeni bir toplum kuruculuğunun ayrılmaz bir parçası. Ütopycı tasavvurların ezici çoğunluğunun mekândan yola çıkması veya mutlaka mekânsal bir boyut taşınması nedensiz değil.

Kentsel mekanın ilişkiselliğinin bir boyutu da kadınların toplum içindeki konumları. Kapitalizmin kentsel planlaması, kadınların ikincilliğini, kamusal alandan dışlanmışlığı yeniden üretiyor. Cinsiyetçi işbölümüne uygun

olarak, çekirdek aileye göre planlanan “altın şehir”, “uydu kent” modelleriyle kadın kent merkezinden, yönetsel mekanizmadan uzak tutularak, kadınların aileye, kocaya bağımlılığı pekiştiriliyor.

Kentin üretimi ve yeniden üretimi kolektif emeğin çok karmaşık bir işbirliğinin ve birbirini tamamlayan saymaya gelmez faaliyet türünün bir ürünü. Kent, üretici güçlerin durmadan ilerleyen toplumsallaşmasının mekân düzeyindeki ifadesi aslında. Bu niteliğiyle kent, dev bir müşterek alandır ve kent hakkı kaynağını buradan almaktadır. Kentsel ve mekânsal mahiyetteki mücadele ve direnişler kendi anlam derinliklerine işte bu bağlamda kavuşurlar: Sermaye bu müşteregi gasp etmeye ve dinamiklerini kendi çıkarları uyarınca yönlendirmeye çalışmakta, buna karşılık, emekçiler kendi kolektif emeklerinin mekânsal ürününü temellük etmek için çok çeşitli biçimlere bürünen bir kavgaya girişmekte. Bu kavganın başarıya doğru yol alınmasının, yeterli olmasa da, iki gerekli koşulu var: Kent toprağının alım satım konusu olmaktan çıkarılması ve emekçilerin kenti biçimlendiren süreçler üzerinde söz ve karar sahibi olması. Hem müşterek bir alanı sahiplenme ve denetleme hem de mekânla birlikte kendimizi de değiştirme yetkisi demek olan kent hakkı, oracıkta verili ve sözcüğün alışıl gelmiş anlamında bireysel değil. Onun kolektif ve yaptırımcı bir güce dayanması ve kazanılması gerekiyor.

Tahrir (Kahire), Sintigma (Atina), Purta del Sol (Madrid), Zucutti Parkı (New York), Plaza de Armas (Santiago) ve tabii ki Taksim... meydan muharebeleri tam da bu kavganın bir biçimi. Bu kavgada ezilenlerin tarafının algısı ve mesajı net: Nerenin “kamusal” alan olduğuna, yozlaşan temsili demokrasinin karşısına bütün hercümerci ve yaratıcılığı ile doğrudan demokrasi pratiklerinin ve deneyelliklerinin nerede dikileceğine, emekçilerin ve toplumsal muhalefetin şikâyet ve taleplerinin nerede seslendirileceğine, nerenin komünal bir sahneye çevrileceğine sermaye ve onun mercileri karar veremez. Bunu biz tayin ederiz...

Öte yandan, kentin üretimi ve yeniden üretimi, sermaye dolaşımının kentsel mekân içinde ve aracılığıyla tamamlanması ve boş zamanın değerlendirilmesiyle ilgili çok çeşitli işlerde çalışanların işçi sınıfının toplamına oranı giderek artıyor. Koşullar üretimle yeniden üretim, klasik meta üretimiyle mekân üretimi, işyeri kaynaklı mücadelelerle mekân ve mahalle tabanlı mücadeleler ve çalışma alanıyla yaşam alanları arasında yeni türden, akışkan, geçişken, birbirini karşılıklı olarak besleyen ve tamamlayan bir ilişki kurulmasını zorunlu kılıyor. Bu işçi sınıfının yeni bileşiminin karşımıza çıkardığı

bir vecibedir aynı zamanda ve üstesinden geldiği oranda, işçi hareketinin ve anti-kapitalist mücadelenin ufkunu, imkânlarını ve hitap alanını ciddi biçimde genişletecektir.

GÖÇMENLER: İNSANCA VE ONURLUCA YAŞAMAK HERKESİN HAKKI

Kapitalizm, “küreselleşme”yi insanlığın bütün sorunlarını çözecek, demokratikleşmeyi ve refahı sağlayacak bir sihirli değnek gibi sunuyor. Ama gerçekte, esas olarak sermayenin ve metaların serbestçe dünyanın her yerinde, sınırları anlamsız hale getirecek şekilde dolaşımıdır, kapitalizmin istediği. Emekçilerin ve yoksulların dolaşımı söz konusu olduğunda ise kapitalizm insanların önüne dikenli telleri, duvarları, sınıksız kapatılmış sınır kapılarını, mülteci kamplarını çıkarır.

Türkiye kapitalizmi, uzun zamandır, Avrupa ülkelerine nüfus ihracını kendi sorunlarına bir çare olarak görüyor ve destekliyor. Türkiye’nin egemenleri, ülkedeki yüksek işsizlik oranlarını düşürmenin bir yolu olarak işçi ve kır emekçilerinin yurt dışında çalışmasını ve yerleşmesini teşvik ediyor. Egemenlerin yurt dışına göçten sağladığı önemli bir yarar da, göçmen işçilerin buldukları ülkede çalışarak edindikleri birikimlerin döviz olarak ülkeye dönüşü. Gelen işçi dövizleri, uzun süre, Türkiye ekonomisinin en zayıf yanlarından olan döviz açığını azaltmada en büyük rolü oynadı; şimdi de önemli bir kalemi oluşturuyor. Bunlara ek olarak, son yıllarda devlet Batı Avrupada milyonlara ulaşan Türkiye vatandaşlarını buldukları ülkenin politikalarını etkilemekte kullanmaya çalışıyor. Bunun için de Avrupadaki Türkiyeliler arasında dinci ve faşist örgütlenmeleri teşvik ediyor, yönlendiriyor.

Milyonlarca insanın ülkesini terk edip yabancı bir ülkede en ağır koşullarda çalışmak ve yaşamak zorunda bırakılması, Türkiye egemenlerinin hesap vereceği suçlardan biridir. Bu bir tür zorla göç ettirmedir. Ama Türkiye devletinin daha büyük suçları da var: 12 Eylül askeri diktatörlüğünün ve onu takip eden hükümetlerin kitlesel tutuklamaları, işkenceleri, ağır baskıları, despotik politikaları yüz binlerce insanın ülkesini terk etmesine neden oldu. 1980’li ve 90’lı yıllarda çok sayıda sosyalist, devrimci, demokrat, ilerici, canlarını kurtarmak, baskılardan kurtulmak için yurt dışına çıkmak zorunda kaldı. Kimlikleri ve dilleri yok sayılan, imha edilmeye çalışılan, koruculaştırılmak istenen, köyleri yakılıp boşaltılan Kürtler; inançları nedeniyle ezilen, aşığılanan Aleviler, Ezidiler, gayrimüslimler; askerlik yapmayı reddettikleri

için hapse atılan vicdani retçiler; cinsel yönelimlerinden dolayı şiddet ve baskı gören LGBTİ bireyler vb ezilen kesimler gayriresmi bir tehciye uğradılar.

Türkiye kapitalizmi böyle suçlar işlerken, Avrupa kapitalizmi de geri kalmıyor. 1960'lı yıllarda işgücü açığını kapatmak için çağırtdıkları, bandolarla karşıladıkları Türkiyelileri en ağır, en tehlikeli ve pis işlerde en düşük ücretlerle çalıştırdıkları yetmiyormuş gibi, ihtiyaçları kalmadığını düşündükleri zaman, basit bir makine gibi geri göndermeye kalkıyorlar. "Uygar" Avrupa, diğer 3. Dünyalılar gibi Türkiyelileri de daima dışladı, aşağıladı, kendi vatandaşlarına tanıdığı haklardan yoksun bıraktı. Kapitalizmin için bir unsuru olan ırkçılık özellikle ekonomik kriz dönemlerinde hortlatıldı ve istenmeyen göçmenleri kaçtırtmak için kullanıldı. Kendi hukuklarını da çığneyerek, suç ortağı ve destekçisi oldukları bağımlı despot ülke yönetimlerinin, bu arada Türkiye'nin, şiddet ve baskısından kaçan mültecileri sınırlarından içeri sokmamak, girebilenleri ise en kısa yoldan geri göndermek için her türlü yöntemi kullanıyorlar. Gönderemediklerini veya hâlâ ihtiyaç duyduklarını ise asimile etmeye çalışıyorlar.

Buldukları ülkelerde insanca, onurlu biçimde yaşamak ve çalışmak, örgütlenmek, kendi kültürlerini özgürce yaşayıp yaşatmak, dillerini kullanmak, seçme ve seçilme hakkıyla siyasete katılmak Avrupadaki Türkiyeli ve tüm diğer ülkelerden gelen göçmen işçilerin ve mültecilerin en doğal hakkıdır.

Madalyonun öteki yüzünde ise Türkiye'deki, çoğunlukla Doğu ve Güney sınırlarından gelen, sayıları milyonları bulan mülteciler ve göçmen işçiler var. Kendi ülkelerindeki savaş ve çatışmalar, etnik, inançsal, politik vb baskılar, açlık ve sefalet yüzünden göç eden insanlara Türkiye devleti, altına imza attığı uluslararası sözleşmeleri de hiçe sayarak, mülteci statüsü tanımıyor. Bu insanlar, insanca yaşayabilecekleri koşullar sağlanmaksızın, çalışma hakkı da tanınmadan, ya sefalet içindeki kamplarda, ya da 10-15-20 kişinin bir arada kaldığı evlerde yaşamak zorunda bırakılıyor.

Ülkelerinde geçimlerini sağlayamadıkları için çalışmak üzere Türkiye'ye gelen göçmen işçiler de yine en ağır koşullarda yaşıyor. Bu insanların kaçak olarak, dolayısıyla kayıt dışı biçimde, son derece düşük ücretlerle ve en kötü ve sağlıksız koşullarda çalıştırılmaları bir devlet politikası. Türkiye kapitalizmi göçmen işçilerin kanıyla besleniyor. Hükümetler çok sayıda göçmenin vizesiz veya tümüyle kayıt dışı biçimde yaşayıp çalışmalarına göz yumuyor,

yeri geldiğinde de, Ermenistan vatandaşları örneğinde görüldüğü gibi, onları bir şantaj konusu olarak kullanıyor.

Her insanın kendi ülkesinde insanca yaşam koşulları altında, hiçbir türde baskı altında kalmaksızın yaşaması vazgeçilmez, tartışılmaz bir haktır. Ancak herhangi bir nedenle ülkesinde barınamayıp başka bir ülkeye giden insanlara, orada insanca ve onurlu biçimde yaşama olanaklarının sağlanması da yine tartışma götürmez bir haktır. Keza can güvenliğinin olmaması, çeşitli türden baskılar, açlık ve yoksulluk nedeniyle yurdundan ayrılmak zorunda kalan insanların önünün devlet sınırlarıyla kesilmesi, sınırı herhangi bir şekilde geçenlere asgari yaşam koşullarının sağlanmaması veya bu insanların geri gönderilmesi gayrimeşru ve ahlak dışıdır.

SYKP, enternasyonalist bir parti olarak, tüm göçmen işçi ve mültecilerin kendi uygun gördükleri ülkelere erişebilme hakkını, gittikleri yerde insanca ve onurluca yaşama, çalışma, eğitim ve sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanma, kültürlerini yaşayıp yaşatma, siyasal yaşama katılma olanaklarının sağlanmasını savunur; bu uğurda mücadele etmeyi temel görevlerinden sayar. Irkçılığa ve yabancı düşmanlığına karşı ödünsüzce savaşır.

SYKP, yurtdışındaki Türkiyeli göçmen işçi ve mültecilerin buldukları ülkelerde tüm demokratik ve politik haklarıyla serbestçe yaşamaları için mücadele eder; göçmenlerin örgütlenmelerini ve mücadelelerini destekler. Her şeyden önce göçmen işçi ve mültecilerin kendi yurtlarında özgürce yaşayabilmelerinin koşullarını yaratmak için çalışır; dileyenlerin ülkelerine dönebilmeleri için gerekli önlemlerin alınması için çaba gösterir. SYKP tüm sınırların kalktığı bir dünya için mücadele eder.

ENGELLİLER HAREKETE GEÇİYOR

Genel olarak fiziksel, duyuşsal, psikolojik işlev kaybı ya da eksikliği anlamında kullanılan “engellilik” kavramının içeriği ve kapsamı tüm tarihsel dönemler ve farklı toplumsal yapılarda farklılıklar gösterir.

Sınıflı toplumlarda hakim eğilim, engelliliği “faydasızlık”la ilişkilendirme, kişisel bir trajedi ve tıbbi olarak iyileştirilmesi gereken bir sorun olarak görme şeklindedir. Buna, sağlam olanı normal, rasyonel, iyi, doğru, sağlıklı; sağlam olmayanı anormal, rasyonel olmayan, kötü, yanlış ve sağlıksız sayan “sağlamcı” anlayış eşlik eder. Kapitalizm, kendinden önceki sınıflı toplumların sağlamcı ideolojisini devralarak yeniden üretir. Ama bununla yetinmez.

Sanayileşmenin geliştiği, aynı zamanda “akıl” ve “bilim”in tek yol gösterici olduğu kabulünün egemen düşünce haline geldiği dönemlerde, kapitalizmin dayandığı makine örneğinden çıkılarak, aklın denetimi altında arızalanmadan işleyen bir beden fikri geliştirilecek ve engelliler, arızaları giderilemediği takdirde hurdaya çıkarılacak makineler olarak görülecekti. Çok sonraları, bu yaklaşımı en uç noktasına götüren Naziler, onbinlerce engelliği gaz odalarında yok etti. Bu kadar ileri gidemediğinde ise kapitalizm engellileri gözlerden ırak tutma, toplumsal yaşamdan dışlama ve evlerle bakım kurumlarında tecrit etme politikası izler. Kârlılık, verimlilik, yüksek iş ritmine uyum gibi ölçütlerine uymayan engellileri üretim süreçlerinin dışına iter.

Bununla birlikte, son on yıllarda kapitalizmin engellilere ilişkin politikasında bir değişim görülüyor. Bunda gelişen engelliler hareketinin toplumsal yaşama katılma ve onurlu bir yaşam uğruna mücadelesinin önemli bir payı var. Ama yine sermayenin asli güdüsü, kârlılığını arttırmak: Neo-liberalizm döneminin üretim süreçlerini zaman ve mekan olarak parçalama, toplumsal emeği son kırıntısına kadar sömürme uygulamaları gereği, engelliler de ucuz işgüçlerinden yararlanmak üzere üretime katılıyor. Aynı zamanda engellilerin bakım ve tedavi kurumları özelleştirilerek piyasa ilişkilerine çekiliyor ve bir engelliler eğitim, rehabilitasyon, bakım ve onların kullanımına uygun ürün ve hizmetler sektörü oluşuyor.

Kapitalizmin engellileri toplum dışına itme, aşağılama politikasına karşı 1960’larla birlikte gelişen engelliler hareketi, mücadelesiyle önemli kazanımlar elde etti: Engellilere yapılan sosyal yardımların artırılması, kamusal alanların mimarisinin engellilerin kullanımına uygun biçimde düzenlenmesi, ulaşımda kolaylıklar sağlanması, istihdamı arttırmak için siyasi ve yasal önlemlerin alınması vb.

Günümüzde Türkiye’de resmi rakamlara göre nüfusun yüzde 12’sini engelliler oluşturuyor. Kapitalist dünyanın genelindeki sorunları, Türkiye engellileri de, hatta daha ağır biçimde yaşıyor. Genel nüfus içinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı yüzde 13 iken, bu oran engellilerde yüzde 36; okuma yazma bilenlerinin ise yüzde 33’ü ancak ilkokul mezunu. Engellilerin yüzde 78’inin işgücüne dahil olmadığı görülüyor; işgücü içinde olan yüzde 22’lik kesimin de yalnızca yüzde 20’si istihdam ediliyor. Bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden engellilerin sadece yüzde 6’sı yararlanabiliyor. Meslek kursu, aile rehberliği ve danışmanlık hizmetiyle sosyal ve kültürel hizmetlerden faydalanamayan engellilerin oranı ise yüzde 99.

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de engelliler örgütleniyor, kapitalizmin toplumdaki soyutlama ve aşağılama politikasına karşı mücadele ediyor. İlk önemli örgütlenmelerini 1970’li yıllarda oluşturan Engelliler, özellikle 1990’lı yıllardan itibaren kitlesel biçimde sokağa çıkıp kendilerine yönelik ayrımcı, dışlayıcı uygulamalara, yasalara karşı seslerini yükseltiyor ve kazanımlar elde ediyor. 2005’de çıkarılan “Özürlüler Yasası” engelliler lehine bazı düzenlemeler içerirse de, onların sağlık, eğitim ve istihdam sorunlarına köklü çözümler üretmiyor; tanınan hakların çoğu ise kağıt üstünde kalıyor.

Kapitalizm, “sağlamcı” düşünsel arka planıyla, insanı değil kârlılığı temel alan mantığıyla, verimlilik ölçütlerine uygun bulmadığı engellileri bir yük, bir masraf kapısı olarak görür. Engellilerin dışleri, tırnaklarıyla yürüttükleri mücadele sonucu kısmen gerilese, engelliler lehine düzenlemeleri kabul etmek zorunda kalsa da, kapitalizmin içkin mantığı ve çıkarlarıyla engellilerin insan olmaktan doğan hakları arasında keskin çelişkiler varlığını sürdürür. Engellilerin her kazanımı, kapitalizmin ekonomik ve siyasal sınırlarını zorlar.

Bu özellikleriyle engelliler hareketi, demokrasi güçlerinin ayrılmaz bir parçası, sosyalizme yürüyen toplumsal güçlerin doğal bir müttefikidir. Buradan komünistlere çıkan görev; engelliler hareketi içinde etkin biçimde yer almak ve onun düzeni zorlayan yönünü güçlendirmektir.

ÇOCUKLARIN HAKLARI VAR

Çocuklar, küçük insanlardır; yaşamları hakkında bir düşüncesi olmayan, kendi kararlarını veremeyen, hep ana-babalarının ve büyüklerinin dediğini yapması gereken yetersiz insanlar ya da ailelerinin mülkü değil.

Çocukların hakları var: özgürce ve onurluca yaşama; sevgi ve anlayışlı bir ortamda yetişme, bilgi ve becerilerini, özgürce düşünme ve karar verme yeteneklerini geliştiren bir eğitim; beden ve ruh sağlığını koruyacak bir sağlık hizmeti; sağlıklı beslenme ve barınma. Çocukların yaşamları hakkında alınacak önemli kararlar, onlara danışılmadan alınamaz.

Çocuğa, aile içinde, eğitim kurumlarında veya toplumsal yaşamın herhangi bir alanında şiddet uygulanamaz. Çocuklar çalıştırılmaz.

Çocukların bu haklarının korunması ve uygulanması için gerekli kaynakların ayrılması, önlemlerin alınması kamunun görevidir.

Kapitalizm, kârlılık uğruna bütün çocuk haklarını çiğnemekten çekinmi-

yor: 6 yaşındakilere varana kadar çocuk emeğini en ağır şartlarda sömürüyor; sadece işçi ve emekçileri değil çocuklarını da yoksulluğa mahkum ediyor; yoksul çocukların eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanmaları, sağlıklı beslenme ve barınmaları için kaynak ayırmıyor; savaşlara neden olarak, baskıcı ve militarist bir kültürü besleyerek çocukların şiddete uğramalarının önünü açıyor; çocukları sınırsız tüketim açlığının hedef kitlesi haline getiriyor, sağlıksız besinleri, markalı ve pahalı giyecek ve diğer ürünleri tüketmeye yönlendiriyor.

Bu nedenle, çocukların sağlıklı ve özgür bir ortamda, tüm haklarından yararlanarak yaşayıp yetişmeleri için kapitalizmin yıkılması gerekiyor.

SYKP, çocuk haklarının titizlikle korunarak uygulanmasını sağlamak için çalışmayı öncelikli görevlerinden biri olarak görür.

DEMOKRATİK VE SOSYAL CUMHURİYET UĞRAĞININ PROGRAMI

- SYKP'nin uğrunda mücadele ettiği Demokratik ve Sosyal Cumhuriyet, devrimci dönüşümlerin kesintisizliği perspektifini daima muhafaza ederek ve bu kesintisizliği güvenceye almak amacıyla öncelikle aşağıdaki programı uygulayacaktır:
- Siyasal çerçeve
- Yurttaşlık tanımı her türlü etnik, dinsel ve dilsel göndermeden arındırılarak, hak ve yükümlülükler dayalı siyasal ve anayasal bir bağa dönüştürülecek; ülkede yaşayan göçmen veya mülteciler de, talep etmeleri halinde, her hangi bir önkoşul olmadan yurttaşlığa kabul edilecek.
- Bir dile ayrıcalık tanınması anlamına gelen “resmi dil” kaldırılacak; ana dilde eğitim hakkı koşulsuz tanınacak; resmi yazışma ve hizmetlerde çok dilli uygulamalara geçilecek. En çok konuşulan ortak anlaşma dilinin toplumsal, iktisadi ve kültürel dinamikler tarafından kendiliğinden ve zorlamasız biçimde belirlenmesinin koşulları yaratılacak.
- Devlet tüm inançlar ve inançsızlık karşısında nötr bir konumda olacak; dini resmileştirmiş ve devlet denetimine almış bütün kurumlar lağvedilecek; her inanç topluluğu, tek bir hukuk sistemi bazında, kendi dini görevlilerini seçme, ibadethane açma ve inancının gereklerini serbestçe yerine getirme hakkına ve özgürlüğüne sahip olacak.

- Tek tipleştirmeye, türdeşleştirmeye, asimilasyona ve yok saymaya son verilerek baskı altındaki bütün gruplar, bütün ulusal, dinsel ve cinsel kimlikler, kendilerini serbestçe ifade etmelerinin kanalları açılarak özgürleştirilecek; her hangi bir sanal veya belirli bir anda verili “çoğunluk”-tan hareketle başkalarına “azınlık” muamelesi yapılmayacak.
- Başta silahlanma olmak üzere askeri harcamalar en aza indirilecek; kimi uzmanlık alanlarının gerektirdiği sınırlı bir profesyonel kuvvet dışında, savunma esas itibarıyla halkın kadınlar ve erkeklerden oluşan öz-savunma örgütlenmesine ve güçlerine dayandırılacak.
- Bürokrasi tasfiye edilecek; bütün görevlilerin, ilgili görev alanındakiler tarafından üst üste iki dönemi aşmamak, gerektiğinde geri çağrılmak, ayrıcalık anlamına gelen her hangi bir dokunulmazlığa sahip olmamak ve ortalama işçi ücretinden fazla ücret almamak kaydıyla seçimle işbaşına gelmeleri sağlanacak. Yasalar ve işlemler olabildiğince sadeleştirilerek ve kolaylaştırılarak kırtasiyecilik en az indirilecek.
- Yürütme/yasama ayrılığı ortadan kaldırılacak; yürütme yasamanın bir işlevine dönüştürülecek.
- Yargı hiç kimseye muafiyet, ayrıcalık ve özel yargılama hakkı tanımayan eşitlikçi ve tek bir sisteme göre yeniden yapılandırılacak; evrensel insan hakları mücadelesinin en ileri kazanımları iç hukukun gerisine düşmeyeceği ölçütler olarak kabul edilecek; yargının siyasi erk karşısında bağımsızlığı güvenceye alınacak; yargıçlar halk tarafından seçilecek ve geri çağrılabilir.
- İdari yapı ve yetki dağılımı özerklik ilkesi uyarınca ve mevcut merkezi yönetim/yerel yönetim ilişkisi tersine çevrilerek yeniden düzenlenecek; merkezi yönetimin yetkileri özerk birim ve bölgelerin gönüllü olarak devrettikleri ve kendilerini aşan ülke çapında ve ülke adına işlerden, eşgüdüm görevlerinden, kaynakların dengeli ve adil dağıtımından, makro planlamadan ve genel işleyiş normlarının kollanmasından ibaret olacak; bütün özerk bölgeler, dilerlerse, ayrılma hakkını kullanabilecek.
- Özerk birimler ve bölgeler kendi meclislerini köy ve mahallelerden başlayarak aşağıdan, özyönetim ve doğrudan demokrasi esaslarına dayanarak oluşturacak; ölçeğin büyümesine paralel olarak gündeme gelen temsil ilişkisi olabildiğince kolay başvurulabilir ve pratik bir geri çağır-

ma hakkıyla dengelenecek. Devlet görevlileriyle ilgili bütün hükümler temsilcilere de uygulanacak.

- Referandum, doğrudan demokrasinin mekanizmalarından biri olarak işlevli hale getirilecek.
- Savaş kışkırtıcılığı, homofobi, nefretçilik, faşist ve ırkçı propaganda dışında, tam bir siyasi çoğulculuk, en geniş düşünce, örgütlenme, toplanma, gösteri ve eylem özgürlüğü güvence altına alınacak. Yurttaşların anayasal çerçevede siyasi parti, dernek, sendika, birlik, inisiyatif, platform, hareket, ağ ve girişim gibi çok çeşitli biçimler altında örgütlenmelerinin önündeki bütün zorlaştırıcı ve yasakçı kısıtlara son verilecek.
- Nispi temsile dayalı bir seçim sistemine geçilecek; partilerin medya olanaklarından oyları oranında yararlanmaları sağlanacak.
- Merkezi meclis, ulusal düzeydeki genel seçimlerle belirlenen ve özyönetim organlarında seçilen temsilcilerden oluşan karma bir meclis olacak.
- Üretim, işyeri ve yerleşim mekânı tabanlı özyönetim organlarının bütün düzeylerde yaygınlaşması, yetkinleşmesi, artan bir dinamizm kazanması ve işleri kendi eline almasının koşulları yaratılacak.
- Özyönetim organlarının, toplumsal hareketlerin, sendikaların, kadın, gençlik ve LGBTİ örgütlerinin kendi özgünlük ve özerkliklerini koruyarak, etkin birer baskı gücü olarak devrimci dönüşümlere yön vermeleri sağlanacak.
- Sendikal örgütlenmenin önündeki bütün engeller kaldırılacak; sendikaların devletten bağımsız olması sağlanacak; sendikalar arası yetki uyumsuzlukları referandumla çözülecek; grev hakkı istisnasız bütün işkolu ve işyerlerini kapsayacak; dayanışma grevi, genel grev, siyasi grev, boykot ve sivil itaatsizlik hak olarak tanınacak.
- Kadınlar bütün kurumlarda, yönetim organlarında ve meclislerde en az yüzde 50 oranında temsil edilecek; gençlere, LGBTİ bireylere ve engellilere kamusal yaşamın her alanında öncelik ve lehte ayrımcılık uygulanacak.
- Erkek egemenliğinin yaşamın her alanındaki tezahürlerinin ortadan kaldırılması, patriyarkanın toplumdaki bütün kökleri ve dayanaklarıyla

birlikte yok edilmesi için kesintisiz ve ödünsüz mücadele öncelikli görev sayılacak.

- Bütün bunları güvenceye alan demokratik bir anayasa yürürlüğe koyulacak. Bununla birlikte zaman içinde hukukun varlık alanı giderek daraltılacak, toplumsal normlar ve alışkanlıklar onun yerini alacak.
- Ekonomik, toplumsal ve kültürel önlemler
- Borsa kapatılacak; bütün tekelci kuruluşlar, büyük işletmeler, stratejik sektörler ve bankalar kamulaştırılacak.
- Özelleştirilmiş işletmeler ve araziler yeniden kamulaştırılacak.
- Dış ticaret devlet denetimine alınacak.
- Dış borçlar ve emekçilerin ellerindeki bono ve tahviller dışındaki iç borçlar ödenmeyecek.
- Kentsel rantlar kamuya aktarılacak ve kent toprağı spekülasyon konusu olmaktan çıkarılacak.
- Ekonomi, halkın temel ihtiyaçlarının karşılanması, sınıfsal ve bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi, ekolojik gerekliliklere riayet, verimlilik, teknolojik yenilenme, geri kazanım ve enerji tasarrufu gibi esaslar üzerinden yeniden yapılandırılacak. “Kalkınma”, “gelişme”, “büyüme”, “refah” ve “zenginlik” ölçütleri, kâr ve sermaye birikimi mantığının tasallutundan kurtarılarak yeniden belirlenecek.
- Ekonomide, yönelimi ve hedefleri halkın katılımıyla belirlenen, özerk bölgelerin taleplerini içeren ve uyumlulaştırılan demokratik ve dinamik bir planlama uygulanacak.
- Dolaylı vergiler kaldırılacak, servete ve kazanca göre artan oranlı bir vergilendirme düzenine geçilecek. Toplum maliyesi, giderek vergi esaslı olmaktan çıkarılacak ve toplam hasıladan toplumun ihtiyaçlarına ve önceliklerine göre yapılan kesintilere dayandırılacak.
- Halk arasında piyasa dolayımından geçmeyen mal, hizmet, bilgi ve beceri takası devrelerinin oluşması ve yaygınlaşması teşvik edilecek.
- Bütün ekonomi kayıt altına alınacak.
- Kentlerde toplu taşımacılığa ve raylı sistemlere öncelik verilecek; ulaşım ve nakliyede demiryolu ve deniz yolunun payı sistemli olarak arttırılacak.

- Bilginin dolaşımı, erişimi, işlenmesi ve çoğaltılmasının önündeki bütün engel ve kısıtlar kaldırılacak.
- Enerji üretiminde fosil yakıtların payı yenilenebilir enerji kaynaklarına oranla kademeli olarak azaltılacak; nükleer enerji seçeneğinden vazgeçilecek.
- Kentlerin ve işletmelerin riayet etmeleri gereken çevresel standartlar yükseltilecek.
- Endüstriyel üretimin enerji talebini karşılama temelindeki enerji politikası reddedilerek, doğanın korunması ve toplumun temel yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanmasını esas alan bir enerji politikası uygulanacak.
- Doğal yaşam ortamıyla uyumlu yerel enerji kaynaklarının kullanımı, yerleşim birimlerinin bu yolla kendi enerjilerini üretmeleri desteklenecek; kentsel imar planlarına ve mimariye güneş enerjisinden ve doğal serinlemeden azami ölçüde yararlanma kuralının yön vermesi sağlanacak.
- İmar planları başta olmak üzere, kentle ilgili temel karar süreçlerinde halkın katılımı ve onayı, kadınların, engellilerin ve çocukların ihtiyaçlarına cevap verilmesi vazgeçilmez koşul sayılacak; kentsel zaman ve gündelik yaşam stresi, izdihamı, koşuşturmayı ve trafik tıkanıklıklarını önleyecek şekilde yeniden düzenlenecek; kent sakinlerinin toplanmak, buluşmak, tartışmak, istişarede bulunmak, kültürel ve sanatsal etkinlikler gerçekleştirmek için kullanabileceği kamusal mekânlar çoğaltılacak ve bütün semtlere yaygınlaştırılacak.
- Çalışma saatleri, işin çalışabilir nüfus arasında genel yeniden dağıtımına göre ve emek verimliliğine paralel olarak tedricen düşürülecek; çalışma saatlerinde esneklik bir güvencesizlik biçiminden çıkarılarak işin dağıtımının tamamlayıcı bir unsuruna dönüştürülecek.
- Boş zaman etkinlikleri, bireylerin bedensel, zihinsel, kültürel ve ruhsal gelişimine ve çok yönlü hale gelmelerine hizmet edecek; toplumsal teması, etkileşimi, işbirliğini, paylaşımı, yardımlaşmayı ve dayanışmayı arttıracak şekilde çeşitlendirilecek; halkın bu alandaki deneyselliği ve yaratıcılığı teşvik edilecek.
- Eğitim ve sağlık hizmetleri ücretsiz hale getirilecek; önleyici sağlık hizmetlerine ağırlık verilecek; özel okullar ve hastaneler kamulaştırılacak.
- Tüm işletmelerde işçi denetimi uygulanacak; işletmelerin çalışma koşulları

ları, sağlığa uygunluk, iş güvenliği, işçi alma/çıkarma kararları, yeni teknolojilerin uygulanması ve emek sürecinin örgütlenmesi gibi konularda işçiler söz sahibi olacak.

- Kamulaştırılan işletmelerinde kolektif işçi yönetimine geçilecek; okullarda, üniversitelerde ve sağlık kuruluşlarında ilgili bütün bileşenlerin katıldığı çoklu bir yönetim sistemi uygulanacak.
- İşçileri birbiriyle rekabete sokan ve hasımlaştırılan değerlendirme sistemlerine, üretim ve hizmet yordamlarına son verilecek.
- Tüketici örgütlenmesi teşvik edilecek; tüketici hakları, mal ve hizmet üretimi üzerinde bir denetime olanak tanıyacak şekilde genişletilecek.
- Çocukların çalıştırılması yasaklanacak, çocuk çalıştıran işletmelere ağır cezai yaptırımlar getirilecek.
- Kadınlar için eşdeğer işe eşit ücret uygulaması gerçekleştirilecek.
- Eğitim, insana saygı, cinsiyetler ve cinsel yönelimler arası eşitlik, doğa-insan uyumu, yaşama ve topluma yakınlık, demokrasi ve özgürlüklere bağlılık ilkeleri temelinde, çocukların ve gençlerin yeteneklerini açığa çıkarmalarına ve geliştirmelerine, kendilerini gerçekleştirmelerine, eleştirel, sorgulayıcı ve araştırıcı kapasiteler edinmelerine hizmet edecek şekilde yeniden yapılandırılacak. Tarih ve dinler tarihi dersi kitapları insan hakları kuruluşlarından, bütün halklardan ve inanç gruplarından temsilcilerin de katıldığı komisyonlar tarafından hazırlanacak.
- Büyük medya kuruluşları ve iletişim sistemleri kamulaştırılacak; bunlar oyları oranında siyasi partilerin, nüfusları oranında özerk bölgelerin ve çalışanların temsilcilerinden oluşan kurullar tarafından yönetilecek; medya alanında tekelleşme önlenecek; bu alan yurttaşların haber alma, iletişim, düşüncelerini ifade, kamuoyu oluşturma, sorun ve sıkıntıları duyurma, sanatsal ve kültürel ürünlerini yayma haklarını özgürce kullanmalarına hizmet edecek şekilde düzenlenecek.
- Bir endüstriye dönüşen, ülkenin kıyılarının ve güzelliklerinin önemli bölümünün yerli nüfusun çoğunluğunun erişimine kapatılmasına ve ekolojik sorunların ağırlaşmasına yol açan turizm sektörü, halklar arası temas ve etkileşim, kültürel değiş tokuş ve bir dünyalılık bilicinin oluşması önceliklerine göre tedricen dönüştürülecek.

Tarım ve Köylülük

- Büyük kapitalist tarım işletmeleri kamulaştırılacak, köklü bir tarım ve toprak reformu yapılacak; topraksız ve az topraklı köylülere geçimlerini sağlayacak miktarda toprak dağıtılacak; küçük üreticiler ucuz tarım girdileri, kredi vb sağlanarak desteklenecek; tarım kooperatiflerinde örgütlenmeleri teşvik edilecek. Böylece küçük üreticilerin komünal mülkiyet ve üretim biçimlerine geçişinin yolu açılacak.
- Tarımsal yapı, doğa-insan uyumunu, genetik çeşitliliği koruyacak şekilde yeniden yapılandırılacak; organik ve ekolojik tarım esas alınacak; geleneksel tarımın kullanışlı usulleri canlandırılacak; GDO'lu ürünlerin üretimi ve tüketimi yasaklanacak.
- Kır nüfusunun kentlerdeki kültürel ve sosyal olanaklardan yararlanmaları sağlanacak; kentte yaşayanlar dahil tüm yurttaşların doğal ortamlarla ilişkilenmeleri için gerekli önlemler alınacak.

Uluslararası İlişkiler

- Emperyalist ülkelerle yapılmış bütün ikili veya çok taraflı anlaşmalar iptal edilecek, askeri paktlardan çıkılacak, yabancı askeri üsler boşaltılacak.
- Tüm gizli anlaşmalar iptal edilecek ve kamuoyuna açıklanacak.
- IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, MAI türü örgüt ve anlaşmalardan çıkılacak.
- Avrupa Birliği'ne (AB) üyelik süreci sonlandırılacak ve Gümrük Birliği'nden çıkılacak.
- Uluslararası ilişkilere eşitlik, karşılıklı çıkar ve tek yönlü bağımlılık anlamına gelmeyecek birbirini tamamlayıcılık ilkeleri yön verecek; başta bölgemizdekiler olmak üzere devrimci-demokratik ve sosyalist hükümetlerin işbaşında olduğu ülkelerle giderek derinleşen ekonomik, politik, kültürel vb ilişkiler kurulacak.

Bölge

- Bölge ülkeleriyle, uzun vadede konfederasyonu amaçlayan bir perspektifle siyasi, kültürel, bilimsel ve toplumsal ilişkilerin geliştirilmesi, çok

yönlü işbirliği mekanizmalarının oluşturulması, bunu kolaylaştıracak şekilde vizelerin kaldırılması, çifte vatandaşlığın kolaylaştırılması, oturma ve kalım sürelerinin genişletilmesi gibi hedeflerle ilişkilerin güçlendirilmesi amaçlanacak.

- Sınır aşan sular, karasuları ve kıta sahanlığı gibi alanlarda var olan sorun ve ihtilaflar, ekolojik öncelikler gözetilerek, tüm tarafların çıkarlarını göz önüne alan anlaşmalarla çözülecek.
- Ekonomik ilişkilerin arttırılması, karşılıklı ekonomik tamamlayıcılık ve bütünleşmenin ilerletilmesi için sistematik bir çaba harcanacak.
- Bölge ülkeleriyle askeri saldırmazlık anlaşmaları yapılacak; bölgenin nükleer ve kimyasal silahlardan, yabancı askeri üslerden arındırılması amaçlanacak.

Enternasyonalizm

- Dış politika, ülkedeki devrimin dünya devrim sürecinin bir parçasını oluşturduğu anlayışıyla belirlenecek ve yürütülecek.
- Tüm dünyadaki sosyalist, anti-emperyalist ve halkçı yönetimlere sahip ülkelerle politik, ekonomik, toplumsal, bilimsel, kültürel, sportif vb ilişkiler çeşitlendirilecek ve entegrasyon düzeyi olabildiğince yükseltilecek.
- Başta her ülkenin işçi hareketleri olmak üzere, dünyanın her yerindeki anti-kapitalist ve devrimci-demokratik hareketlerle dayanışma içinde olunacak; tüm bu hareketlerin enternasyonal ağlarının ve örgütlenmelelerinin oluşması ve yetkinleşmesi hedeflenecek.

GÜNCEL MÜCADELE HEDEFLERİ VE TALEPLERİ

SYKP, içinde bulunduğumuz kapitalizm koşullarında işçi sınıfının ve tüm ezilen kesimlerin aşağıda belirtilen taleplerini kendi mücadele hedefleri olarak görür; gerçekleşmemiş talepleri Demokratik ve Sosyal Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte gerçekleştirmeyi görev kabul eder.

Emekçilere insanca bir yaşam için

- İş haftasının 35 saat olması
- İşçileri sigortasız çalıştıran patronlara ağır yaptırımlar uygulanması

- Fazla mesainin yasaklanması
- Lokavtın yasadışı ilan edilmesi
- Koşulsuz iş güvencesi sağlanması
- İşyerlerinde iş güvenliği ve iş sağlığının işçiler tarafından denetlenmesi
- Bütün yurttaşlar için çalışma hakkının güvence altına alınması
- Tarım işçilerinin ücretlerinin diğer işçilerin ücretleri seviyesine çıkarılması
- Kamu işçileri sendikalarının önündeki bütün sınırlamaların kaldırılması, bütün kamu işçilerini kapsamak üzere grevli, toplu-sözleşmeli sendika hakkı tanınması
- Kamu işçilerine siyasi partilere üye olma hakkı tanınması
- Çıraklığın, zorunlu eğitimi takip eden ve usta işçi olmaya yönelik bir eğitim süreci olması ve sosyal güvenceye tabi tutulması; çırakların istisnasız olarak sendikalara üye olma ve sendika kurma hakkına sahip olmaları
- İşsizlere insanca yaşamalarını olanaklı kılacak düzeyde işsizlik sigortası ödenmesi
- Yurt dışında çalışmak zorunda kalan milyonlarca işçinin ve çocuklarının göçmen olmaktan kaynaklanan sorunlarının çözümüne katkıda bulunulması, göçmen örgütlerinin mücadelesinin desteklenmesi
- Özelleştirilen KİT'lerin kamulaştırılması ve tüm KİT'lerde işçi denetiminin gerçekleşmesi
- Sosyal güvenlik kurumlarının özelleştirilmesine son verilmesi, özelleştirilmiş olanların kamulaştırılarak, işçi denetimine tabi tutulması
- Sağlık kuruluşlarının özelleştirilmesine son verilmesi, özelleştirilmiş olanların kamulaştırılarak işçi denetimine tabi tutulması
- Bütün yurttaşların sağlık hizmetlerinden parasız yararlanması
- Bütün yurttaşlara bilimsel, demokratik, eşit, anadilinde, parasız eğitim sağlanması
- Bütün yurttaşların güvenli ve sağlıklı konutlarda yaşamasının garanti altına alınması

Demokratikleşme

- Seçim sistemindeki her türlü barajın kaldırılması
- Siyasal yasaklara son verilmesi
- Askeri yargı sistemine son verilmesi
- İşkencenin kesin bir biçimde sona erdirilmesi, işkence yapan kamu personelinin cezalandırılarak işine derhal son verilmesi
- Vicdani ret hakkı tanınması, zorunlu askerlik hizmetinin kaldırılması, eşcinsel erkeklere ve translara yönelik aşağılayıcı “çürük raporu” uygulamasına son verilmesi
- Devlet eliyle oluşturulup desteklenen bütün kontr-gerilla gruplarının ve devletin yönlendirdiği para-militer grupların dağıtılması, bu “devlet terörü” sorumlularının işlemiş oldukları suçlardan dolayı yargı önüne çıkarılması
- Milli Güvenlik Kurulu, MASK, MGSB, Kriz Yönetimi, İç Hizmet Kanunu'nun askeri darbeye imkan veren hükümlerinin ortadan kaldırılması, parlamentonun yetkilerini kısıtlayıcı hiçbir kurumaşmaya izin verilmesi
- Ordu'da her türlü aşağılayıcı muamele, dayak, şiddet uygulamalarına son verilmesi, bu türden insan onurunu aşağılayıcı muamelede bulunan rütbeli personelin askerlikle ilişkisinin kesilmesi
- Er ve erbaşlara asgari ücretin altında olmamak üzere ücret ödenmesi
- Subay ve polislere grevli, toplu sözleşmeli sendikal örgütlenme hakkı tanınması
- 301'nci madde başta olmak üzere düşünceyi ifade özgürlüğünü engelleyen bütün yasaların kaldırılması
- Faşist ve ırkçı örgütlenmelerin dağıtılması
- Devlet aygıtı içindeki faşist ve dinci kadrolaşmanın tasfiye edilmesi
- Yazılı ve görsel basının faşist ve ırkçı propagandadan arındırılması
- Eğitim müfredatının ırkçı ve gerici bütün öğelerden temizlenmesi
- Tüm dillerin eşitliğinin kabul edilmesi ve dillerin her alandaki kullanımının serbest bırakılması

- Medyada ve yayıncılıkta nefret söylemi, ötekileştirici ve aşağılayıcı dil kullanımının yasaklanması
- “Nefret suçları”nın LGBTİ'lere yönelik suçlama ve aşağılamaları içerecek şekilde yeniden düzenlenmesi, LGBTİ'lerin cinsel yönelimlerini ağır tahrik unsuru gibi gösterecek nitelikteki hükümlerin Türk Ceza Kanunu ve benzeri mevzuattan temizlenmesi
- LGBTİ bireylerin yaşadığı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığının önlenmesi için gereken anayasal ve yasal düzenlemelerin yapılması
- Tüm yasal mevzuattaki cinsel yönelim ve cinsiyet ayrımcılığını yansıtan tüm ifadelerin, genel ahlak, adab, iffet gibi tanımları içeren tüm madde ve ibarelerin kaldırılması
- Cinsel yönelime ilişkin tüm tıbbi işlemlerin ücretsiz olarak sosyal güvenlik sistemi tarafından karşılanması
- Çalışma yaşamında LGBTİ'lere pozitif ayrımcılık yapılması; eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler ve barınma politikalarının LGBTİ'leri gözetecek biçimde oluşturulması; yerel yönetimlerin ve kentsel-kamusal mekanın LGBTİ'leri gözetilen bir perspektifle yeniden yapılandırılması
- Kadınlara ilişkin baskıcı ve ayrımcı maddelerin anayasa ve yasalardan çıkarılması
- Türk Ceza Yasası'nda “kadına karşı suç” kavramının getirilmesi
- F-Tipi ve benzeri insanlık onurunu aşağılayıcı ceza kurumlarının kapatılması, cezaevlerinde tecrit uygulamasına son verilmesi, bütün cezaevlerinde insanca yaşam koşullarının sağlanması

Engelli ve Yaşlı Hakları

- Engellilerin toplumsal yaşama katılımlarını sağlayacak düzenlemelerin yapılması, engellilere yönelik görünür görünmez bütün kısıtların kaldırılması
- Engellilerin eğitim hakkından yararlanması ve kültürel/sanatsal faaliyetlerde bulunabilmesi için gerekli önlemlerin alınması
- Engellilere ücretsiz meslek kursları verilmesi, pozitif ayrımcılık prensibi uygulanarak istihdam olanakları sağlanması

- Tüm engellilerin bakım ve rehabilitasyon, aile rehberliği ve danışmanlık hizmetlerinden yararlanması için gerekli koşulların yaratılması
- Emeklilerin maaşının insanca yaşamalarını mümkün kılacak bir seviyeye çıkarılması
- Yaşlıların toplumdan yalıtılmadan yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli bütün düzenlemelerin yapılması

İnanç Özgürlüğü

- Zorunlu din derslerinin kaldırılması
- Herkesin istediği inancı benimseme ve gereklerini yerine getirme veya inanmama özgürlüğüne sahip olması
- İnanç toplulukları üzerindeki ayrımcı, baskıcı ve asimilasyoncu politikalara derhal son verilmesi, ezilen en büyük inanç topluluğu olan Alevilerin inanç özgürlüğü ve kültürel haklar temelindeki tüm taleplerinin yerine getirilmesi
- Devletin tüm inanç topluluklarına ve inanmayanlara eşit mesafede olması, din alanının inananlara bırakılması
- Devlet eliyle dini kurumlara yapılan mali yardımların kaldırılması, din görevlilerinin ücretlerinin cemaatler tarafından karşılanması, devletin kurumlaşmasında hiçbir ücretli din görevlisi ve organizasyonun olmaması, Diyanet İşleri Başkanlığı ile ilgili olarak yasalarda var olan tüm maddelerin kaldırılması

Gençlik

- Gençliğin yaratıcılığını geliştirmesinin ve kendi yaşamına ilişkin kararlarını belirlemesinin önünde engel oluşturan gerontokratik anlayış ve ilişkilere karşı her alanda mücadele edilmesi
- Üniversitelerin parasız, bilimsel, anadilinde eğitim veren kurumlar haline getirilmesi
- 12 Eylül'ün ürünü olan YÖK'ün bütün biçimleriyle kaldırılması, üniversitelerin demokratik bir işleyişe kavuşturulması, öğrencilerin üniversite yönetiminde söz ve karar sahibi olması

- Üniversitelerde bilim ve bilimsel üretim üzerindeki sermaye tahakkümüne son verilmesi, bilginin mülk edinilmesi ve başkalarına kapatılmasının engellenmesi, bilgi ve bilimsel araştırma sonuçlarının herkese açık olması
- Herkesin üniversite eğitimi almasının koşullarının yaratılması
- Eşitsiz ve sıralamacı sınav sisteminin kaldırılması

Çocuk Hakları

- Çocukların toplumsal koruma altında olması doğrultusunda yasaların değiştirilmesi
- Çocukların özgür insanlar olarak gelişmelerini engelleyen koşulların kaldırılması, çağdaş normları içeren bir çocuk hakları yasasının oluşturulması
- Risk altındaki çocukların eğitim ve rehabilitasyonu için gereken tedbirlerin kamu tarafından alınması
- Çocuklara yönelik ailede, eğitim kurumlarında ve toplumsal yaşamın her alanında uygulanan şiddetin her türlü biçimiyle ortadan kaldırılması

Barış Hemen Şimdi

- Irak, Kıbrıs, Afganistan başta olmak üzere, her ne nedenle olursa olsun ülke sınırları dışındaki askeri birliklerin ve askeri personelin geri çekilmesi
- ABD-İsrail-Türkiye İttifakı'ndan derhal çıkılması
- NATO'dan çıkılması, NATO'nun ve ABD'nin Türkiye'deki askeri varlığına son verilmesi
- Bugüne kadar gerçekleştirilmiş olan bütün gizli askeri ve siyasi anlaşmaların açıklanması
- Emperyalist merkezlerin çıkarlarının takipçisi olarak içine girilmiş olan bütün askeri ve siyasi örgütlenmelerin terk edilmesi, bu kapsamda imzalanmış olan anlaşmaların feshedilmesi
- Avrupa Birliği aday üyeliğinden ve Gümrük Birliği'nden çıkılması
- Başta Kıbrıs ve Suriye olmak üzere komşularımızla savaşa yol açabilecek

politikaların terk edilmesi, ihtilafli konuların karşılıklı müzakereler ile zaman geçirmeksizin çözüme kavuşturulması

- Türkiye'nin başta ABD olmak üzere emperyalist merkezlerin güdümünde Ortadoğu, Kafkaslar, Orta Asya ve bir dizi bölgedeki maceracı ve yayılmacı politikalarına derhal son verilmesi
- Kıbrıs'ın kaderinin tayininde sadece Kıbrıslıların söz sahibi olması prensibi çerçevesinde, Kıbrıs'ta demokratik bir çözüm yolunun bulunmasını engelleyen bütün müdahalelere son verilmesi, Kıbrıs'taki başta Türk askeri varlığı olmak üzere tüm yabancı askeri güçlerin geri çekilmesi, geçmiş dönemlerde Kıbrıs'ta işlenmiş olan savaş suçlarının ortaya çıkarılması ve sorumlularının cezalandırılması

Kürt Sorunu ve Milliyetler

- Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını istediği yönde kullanmasının sağlanması
- Olağanüstü hal ve sıkıyönetim uygulamalarının halka karşı uygulanabilmesini mümkün kılan bütün hukuki düzenlemelerin yasalardan çıkarılması
- Sınır ötesi bölgelerde, mücavir alanlarda yapılmakta olan bütün askeri harekâtlara son verilmesi, demokratik kitle örgütü temsilcileri ve tarafların da içinde yer aldığı Hakikatleri Araştırma Komisyonu oluşturularak insan hakları ihlallerinin araştırılması ve sorumlularının cezalandırılması
- Zorunlu göçe tabi tutululardan yerlerine dönmek isteyenlere her türlü kolaylığın sağlanması ve uğramış oldukları zararların tazmin edilmesi
- Koruculuk ve özel kuvvetlerin kaldırılması, işlenmiş oldukları suçlar açığa çıkarılarak ilgili personelin cezalandırılması
- Hiçbir şahsı dışarıda bırakmaksızın, yıllardır sürmekte olan savaşın içinde yer almış olan Kürt siyasetçilerin ve gençlerin yasal siyaset yapabilmelerine de olanak tanıyan genel siyasal af çıkarılması, siyasal nedenlerle tutuklu ve hükümlü bulunan herkesin özgürlüğüne kavuşturulması
- Tüm halklara kendi kültür ve dilini yaşatma ve geliştirme olanağı sağlanması, her dilde yayın yapma hakkının serbest olması ve hiçbir sınırlamaya tabi tutulmaması

- Şarta bağlı olmaksızın herkese anadilinde eğitim hakkı tanınması, eğitim sisteminin bu prensibe uygun olarak yeniden düzenlenmesi

Ekoloji

- Doğa yıkımına neden olan teknolojilerin en hızlı biçimde ortadan kaldırılması ve doğa koruyucu teknolojilerin bunların yerini almasının sağlanması
- Nükleer santrallerin kurulmasına izin verilmemesi, kurulu olanların sökülmesi
- Yıkıma uğramış doğanın sağaltılması için gerekli fonların yaratılması
- Enerji üretim metotlarının ulusal ve uluslararası sermayenin çıkarları ve ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirilmesinin reddedilmesi
- Yerel ya da çokuluslu şirketlerin neden olduğu ekolojik tahribatın envanterinin çıkarılması ve doğanın kendisini yenilemesi için gereken masrafların onlara ödettirilmesi
- Geleneksel tarımın kullanışlı usullerinin canlandırılması, organik ve ekolojik tarımın desteklenmesi
- Çokuluslu ve yerel tarım şirketlerinin tarımsal üretim üzerinde tekel kurmalarına izin verilmemesi
- Biyo-çeşitliliğin daha fazla azalmasının engellenmesi, bunun için yasal düzenlemelerin yapılması
- Tarımda hormonlu tohumların, yapay gübre ve kimyasalların kullanılmasına son verilmesi, GDO'lu tohumların kullanım yasağının sıkı biçimde uygulanması
- GDO'lu besin maddelerinin üretimi, ülkeye girişi ve satışının yasaklanması, tüm gıda ürünlerinin bunlardan arındırılmasının güvence altına alınması
- Tarımda sulamanın çoraklaşmaya yol açmamak üzere yerel koşullara uygun, kontrollü, sınırlı ve uygun tekniklerle yapılmasının desteklenmesi, sayısız canlıya ev sahipliği yapan sulak alanların koruma altına alınması
- Orman varlığının korunmasına özen gösterilmesi, ormanların şirketlere tahsisi ve otoyol, köprü, konut, işyeri, eğitim kurumu vb yapımı için kesiminin yasaklanması

- Kentlerin beton yığınlarına dönüşmesi ve yeşil alanlarının rant uğruna yok edilmesinin önlenmesi, kentlerin çevresindeki orman, akarsu ve göllerin korunması
- HES'lerle akarsuların kurutulmasına, doğal yaşam alanlarının tahrip edilmesine izin verilmemesi
- Suyun ticarileştirilmesinin, metalaştırılmasının engellenmesi

Hayvan Hakları

- Hayvanların deneylerde kullanılmaları, kürkleri için yetiştirilmeleri ve avlanmaları, Petshop'lar kanalı ile ticaret konusu yapılmaları, sportif avcılığa ve türlerinin sona ermesine yol açacak bir kıyım tabi tutulmalarının yasaklanması
- Hayvanların esir alınmalarına ve esaret altında yaşatılmalarına, ticari amaçlı çiftleştirilmelerine, gösteri konusu edilmelerine ve hangi nedenle olursa olsun kötü muameleye uğramalarına karşı çıkılması
- Sokakta yaşayan hayvanların yaşamlarını sürdürecekları ortam ve koşulların devlet ve yerel yönetimler kanalı ile oluşturulması

KADINLARIN KURTULUŞU İÇİN

- Kadınların kurtuluşu için hukuki, ekonomik, siyasal ve toplumsal bütün alanlarda kadınlara yönelik ayrımcılığa karşı mücadele edilmesi
- Her kadının cinsel baskı, sömürü, şiddet ve istismardan uzak, kendi bedenini kontrol etme hakkına sahip olması
- Namus kisvesi altında kadınları öldüren, baskı altında tutan, intihara zorlayan anlayışlara karşı mücadele edilmesi, bu suçları işleyenlerin en ağır biçimde cezalandırılması, bunun için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması ve bu düzenlemelerin uygulanabilirliğinin sağlanması
- Bekaret kontrolü, evlenmeye zorlama, zorunlu heteroseksüellik gibi kadın cinselliğini baskı ve denetim altında tutan her türlü davranışın cezalandırılması
- Gebeliği önleme ya da sona erdirmeye karar hakkının sadece kadınlara ait olması, kadınların istedikleri kürtaj ya da doğum kontrol yöntemini serbestçe seçebilmesi

- Kadınların uygun sağlık koşullarında doğum yapmalarının sağlanması, devlet eliyle kamu kurumları ve özellikle hastanelerindeki kadına ve LG-BTİ'lere yönelik cinsiyetçi politikalarla mücadele edilmesi
- Kadınların ve erkeklerin kolaylıkla ve ücretsiz ulaşabileceği ve kadın bedenine zarar vermeden kullanabileceği etkin doğum kontrol yöntemlerinin geliştirilmesi
- Kürtaj, doğum kontrolü ve kadın sağlığı ile ilgili her türlü hizmeti veren ücretsiz ve ulaşılabilir sağlık birimlerinin kurulması, üreme sağlığı ve cinsel sağlık konusundaki her türlü sorun, endişe ve düzensizliklerin teşhisi ve tedavisinin bu birimler tarafından yapılması
- Kadınların evde, işte, sokakta yaşadıkları her türlü şiddetle mücadele edebilmelerini sağlayan ve yaşadıkları şiddetin etkilerini ortadan kaldırmaya dönük hizmet veren merkezler açılması, bu merkezlerin yerel yönetimler ve hükümet tarafından finanse edilmesi, kadın örgütlerinin işbirliği ve denetiminde olması
- Kamusal ve özel alanda kadına yönelik fiziksel, duygusal, psikolojik, cinsel, militarist, ekonomik her türlü şiddet, taciz ve tecavüze karşı kadınların mücadelesinin desteklenmesi ve kadınlara yönelik cins ayrımcı uygulama ve saldırıların önlenmesi için gerekli tüm kamusal önlemlerin uygulamaya konulması
- Kadın cinayetlerini işleyenlere verilen cezaların ağırlaştırılması ve kadınların katillerine tahrik indiriminin kaldırılması
- Cinsel taciz ve tecavüze uğrayan kadınların mağduriyetini arttıran “psikolojik hal incelemesi” gibi adli tıp uygulamalarının kaldırılması, haksız tahrik ve zamanaşımı gibi cezalandırmayı engelleyici/azaltıcı hükümlerin uygulanmaması
- Kadına yönelik taciz, tecavüz, fiziksel ve psikolojik şiddet ve cinayet davalarında kadın örgütlerinin müdahil olmasının yasalaştırılması, taciz ve tecavüz nerede yaşanırsa yaşansın, izlenen araştırma sürecinde ve bunun sonucunda uygulanacak yaptırımlarda “Kadının beyanı esastır, karşı taraf aksini kanıtlamakla yükümlüdür” ilkesinin temel alınması
- Ekonomik, fiziksel ve psikolojik şiddete uğrayan kadınlar için devlet tarafından, yönetiminde kadınların bulunduğu kadın danışma merkezleri ve kadın sığınma evlerinin açılması, kadınların yaşam hak ve özgürlük-

lerinin ve kadının güvenliğinin sağlanması, şiddete uğrayan kadınlara psikolojik, hukuki ve sosyal devlet olanaklarının sunulması ve konut edinmelerinin sağlanması, sığınma evi koşullarının çocuk ve engelli kadınların yaşam şartlarına uygun olarak tasarlanması, bu durumdaki kadınlara güvenceli iş bulunması; iş bulana kadar ekonomik destek verilmesi

- Şiddet gören ve ölümle-dayakla tehdit edilen kadınların tüm yasal haklarını kullanmalarının önündeki engellerin kaldırılması, bu kadınların özel önlemlerle koruma altına alınması, erkeklere yönelik gözetim ve takip sisteminin oluşturulması, bu tür şikâyetlerin üstünün “aile meselesi” denilerek kapatılmaması, polis, savcı, hâkim ve diğer devlet görevlilerinin yükümlülüklerini yerine getirmelerini sağlayacak yaptırımların geliştirilmesi
- Gözaltında psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmış kadınların başvurabileceği, onlara danışmanlık yapan, devletin baskıcı aygıtlarından bağımsız, kadın denetiminde özel merkezler oluşturulması
- Ceza ve Tutukevlerinde kadınlara yönelik cins ayrımcı ve şiddet içeren uygulamalara son verilmesi, sorumluluğu olanlara yaptırım uygulanması ve bu uygulamalara maruz kalan tüm kadınlara psikolojik destek verilmesi
- Savaş sırasında cinsel şiddete uğramış kadınların davalarının hızla sonuçlandırılması, tecavüzcülerin savaş suçlusu ilan edilmesi
- Sokakların kadınlar için güvenliğini sağlamak üzere kamu taşımacılığı, sokak aydınlatılması, acil durumlarda kullanılacak ücretsiz telefonların yaygınlaştırılması için önlemler alınması ve bu yönde diğer kamu hizmetlerinin (kadın öğrenciler için yurt vb) düzenlenmesi
- Okullardaki eğitimin cinsiyetçi olmaması, öğrencilere toplumsal cinsiyet rollerinden bağımsız eğitim verilmesi, okullardaki müfredat programının cinsiyetçilikten arındırılması
- Kadınların tüm eğitim kurumlarından ve mesleki eğitim programlarından serbestçe ve parasız olarak yararlanması
- Eğitimde kadınları, sekreterlik, hemşirelik ve öğretmenlik gibi “kadın” işlerine iten her çeşit baskının ortadan kaldırılması
- Okullardaki müfredata zorunlu toplumsal cinsiyet dersi konulması

- Okullardaki eğitimcilerin de anti-cinsiyetçi eğitimden geçmelerinin zorunlu kılınması
- Eş değer işe eşit ücret verilmesi
- Kadınlara doğum öncesi ve sonrasında toplam 1 yıl ücretli izin, babalara en az 6 ayı ücretli olmak üzere zorunlu doğum izni verilmesi
- Doğum yapmış kadınlara emzirdikleri sürece iş gününde üç saat süt izni verilmesi
- Kadınların daha yoğun çalıştığı kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması ve bu çalışmalara sosyal güvence sağlanması
- Kadınların ev içinde karşılıksız olarak ürettiği hizmetlerin, toplumsal kurumlar aracılığıyla karşılanması (ücretsiz çamaşırhaneler, aşevleri, temizlik hizmeti veren kurumlar, bakımevleri, kreşler vb)
- İşe alınmada ve terfilerde kadınlara pozitif ayrımcılık uygulanması
- Kadının ev içi emeğinin görünür kılınması, güvencesiz işlerde çalışan/işsiz her kadına ücretsiz sağlık hizmeti, belli bir süre için işsizlik sigortası, güvenceli iş olanağı ve tüm kadınlara emeklilik hakkı sağlanması, boşanmış ve çalışmayan kadına iş sahibi olmada öncelik verilmesi
- Kadınların siyasal alana katılımını artırmak için Siyasi Partiler Yasası'nın değiştirilmesi, kadına yönelik lehte ayrımcı uygulamaların yasal hale getirilmesi, kota uygulamasının zorunlu olması

EVRENSEL MÜCADELE HEDEFLERİ

- Kapitalizmin aşırı üretiminin neden olduğu, atmosfer ve giderek biyosfer dengelerini bozan karbon salınımı hacmini en alt düzeye çekmek üzere, başta en büyük kapitalist ülkeler ve sorumlulukları oranında derece derece diğerlerinin gerekli önlemleri alarak salınımı azaltmalarının sağlanması
- Nükleer silahların üretimi ve denenmesinin yasaklanması, yeryüzündeki tüm nükleer silahların yok edilmesi
- Kimyasal, biyolojik vb tüm kitle imha silahlarının üretimi ve denenmesinin yasaklanması, yeryüzündeki bu türden tüm silahların yok edilmesi
- Birleşmiş Milletler Örgütü'nün demokratik bir yapıya ve işleyişe kavuş-

turulması, Genel Kurul oylamalarında ülkelerin nüfusları da dikkate alınarak temsil edilmesi, daimi Güvenlik Konseyi üyeliklerinin iptal edilmesi

- Emperyalist ülkelerin yönetimindeki IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası finans kuruluşlarının lağvedilmesi, bunların yerine dünyadaki eşitsizlikleri ortadan kaldırmayı hedefleyen, lehte ayrımcılığı esas alan düzenleyici kurumların oluşturulması
- Emperyalist ülkelerin denetimindeki Dünya Ticaret Örgütü gibi kurumların dağıtılması ve küresel sermayenin çıkarlarını koruyan MAI gibi anlaşmaların iptal edilmesi
- Başta NATO olmak üzere askeri paktların lağvedilmesi, üçüncü taraflara yönelik saldırgan askeri anlaşmaların iptal edilmesi
- Emeğin ülkeler arasında serbest dolaşımının önündeki engellerin tüümüyle kaldırılması
- Açlık, yoksulluk, savaş, doğal felaket, baskıcı rejimlerden kaçış, etnik ve dinsel baskı vb nedenlerle yurtlarını terk etmek zorunda kalan mültecilere, ulaştıkları ülkelerde sağlıklı barınma, beslenme ve onurluca yaşama olanaklarının, talep ediyorlarsa yurttaşlık hakkının sağlanması